

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

**GÜNEY KORE'NİN 1. VE 2. EKONOMİK KALKINMA PLANLARI İLE
TÜRKİYE'NİN 1. VE 2. BEŞ YILLIK EKONOMİK KALKINMA PLANLARININ
POLİTİK EKONOMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

DENİZ İSTİKBAL

İSTANBUL, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ BİLİM DALI

**GÜNEY KORE'NİN 1. VE 2. EKONOMİK KALKINMA PLANLARI İLE
TÜRKİYE'NİN 1. VE 2. BEŞ YILLIK EKONOMİK KALKINMA PLANLARININ
POLİTİK EKONOMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI**

Yüksek Lisans Tezi

DENİZ İSTİKBAL

Danışman: DOÇ.DR. BEHLÜL ÖZKAN

İSTANBUL, 2018

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER Anabilim Dalı ULUSLARARASI POLİTİK EKONOMİ Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi DENİZ İSTİKBAL'ın GÜNEY KORE'NİN 1.VE 2. EKONOMİK KALKINMA PLANLARI İLE TÜRKİYE'NİN 1.VE 2. BEŞ YILLIK EKONOMİK KALKINMA PLANLARININ POLİTİK EKONOMİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRILMASI adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.04.2018 tarih ve 2018-11/17 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 09.05.2018

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Öğretim Üyesi Adı Soyadı	İmzası
1. Tez Danışmanı Doç. Dr. BEHLÜL ÖZKAN	
2. Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi ARZU AL	
3. Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi MUHARREM HİLMİ ÖZEV	

ÖNSÖZ

Güney Kore ve Türkiye gibi iki ayrı ülkenin tarihsel olarak neredeyse aynı dönemlerde uyguladıkları iki adet kalkınma planı ve bu planların sağladığı ekonomik başarı bugün dünyanın az gelişmiş ülkeleri tarafından örnek olarak alınmaktadır. Türkiye, Güney Kore'ye nazaran kalkınma planlarının uygulanmasında daha az başarı göstermiş ve Güney Kore Türkiye ekonomisini geriden takip etmesine rağmen 1970'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'yi değişik ekonomik göstergelerde geçmeyi başarmıştır. Bu çalışmada Türkiye'nin Güney Kore'ye nazaran ekonomik kalkınma planlarında neden daha az başarılı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Değerli yardımları ve katkıları için danışman hocam Doç.Dr.Behlül Özkan'a ve Yrd.Doç.Dr.Arzu Al, Yrd.Doç.Dr.Muharrem Hilmi Özev ve Dr.Şerif Dilek hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Çalışmanın tüm ilgililere yardımcı olmasını dilerim.

İstanbul, 2018

Deniz İSTİKBAL

İÇİNDEKİLER

Öz.....	iv
Abstract.....	v
TABLO LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ	vii
KISALTMALAR.....	viii
GİRİŞ.....	1

1.EKONOMİK KALKINMA, KALKINMA TEORİLERİ VE EKONOMİK

KALKINMA PLANLARI	4
1.1. Kalkınma İktisadının Doğuşu ve Gelişimi	4
1.2.Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Kalkınmanın Tanımı, Uygulamada Nedenler ve Farklılıklar	6
1.3.Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri ve Ekonomik Kalkınma Planları.....	9
1.3.1.Türkiye’de Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri(1930-1960).....	10
1.3.2. Güney Kore’de Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri(1910-1960).....	12
1.4.Ekonomik Kalkınma Planlarının Başarı Farklarında Yaklaşımlar	17
1.4.1.Ortodoks-Liberal Yaklaşım	18
1.4.2.Bağımlılık Yaklaşımı.....	19
1.4.3. Kurumsalcı Yaklaşım	25
1.5.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Dünya Ekonomisi(1900-1975).....	27
1.6.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Güney Kore	31
1.7.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Türkiye	33

2.GÜNEY KORE’NİN BİRİNCİ VE İKİNCİ EKONOMİK KALKINMA

PLANLARI(1962-1971)	35
2.1.Güney Kore’nin Kısa Tarihçesi, Genel Coğrafik, Ekonomik, Siyasi ve İdari Görünümü	35
2.1.1.Güney Kore’nin Yakın Tarihi ve Ekonomik Yapısı(1910-1971).....	40
2.1.2.Güney Kore Darbe Dönemi ve Siyasi, Ekonomik Süreç(1948-1963).....	47
2.2.Güney Kore’nin Ekonomik Kalkınma Planları(1962-1971)	51
2.2.1.Birinci Ekonomik Kalkınma Planı(1962-1966)	51
2.2.2.İkinci Ekonomik Kalkınma Planı(1966-1971)	56

2.2.3.Ekonomik Kalkınma Planları Döneminde Dış Borç ve Yatırımlar(1962-1971)..... 60

3.TÜRKİYE’NİN BEŞ YILLIK BİRİNCİ VE İKİNCİ KALKINMA PLANLARI(1963-1973)..... 62

3.1.Türkiye’nin Kısa Tarihçesi, Genel Coğrafik, Ekonomik, Siyasi ve İdari Görünümü 62

3.1.1.Türkiye’nin Yakın Tarihi ve Ekonomik Yapısı(1919-1973)..... 68

3.1.2.Türkiye’de Darbe Dönemi ve Siyasi, Ekonomik Süreç(1950-1963) 73

3.2.Türkiye’nin Ekonomik Kalkınma Planları 76

3.2.1.Birinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı(1963-1968) 76

3.2.2.İkinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı(1968-1973)..... 81

3.2.3.Ekonomik Kalkınma Planları Döneminde Dış Borç ve Yatırımlar(1963-1973)..... 84

4.GÜNEY KORE VE TÜRKİYE’NİN KALKINMA PLANLARININ POLİTİK EKONOMİK KARŞILAŞTIRILMASI 88

4.1.Kalkınma Planlarının Ekonomik Başarı Yönünden Karşılaştırılması 88

4.2.Başarı Farklarının Nedenleri ve Ülke Kültürleri 98

4.3.Kalkınma Planlarının Ekonomi Politikası 100

SONUÇ..... 107

KAYNAKÇA 109

Öz

1960'lı yılların başında kişi başına 60 dolarlık bir ekonomik geliri bulunan ve komşusu Kuzey Kore'den daha güçsüz bir ekonomik yapıya sahip olan Güney Kore, bu yoksulluk durumundan kurtulmak için 1962-1971 yılları arasında iki adet ekonomik kalkınma planı uygulamış ve bu kalkınma planlarını başarı ile tamamlamıştır. Türkiye ise Güney Kore ile aynı dönemlerde uyguladığı ekonomik kalkınma planlarında, Güney Kore kadar başarılı olamamıştır. Türkiye'de ekonomik kalkınma planları döneminde milli gelir 2 kattan fazla artarken, Güney Kore'de bu oran 3 kattan fazla olmuştur. İhracat rakamlarındaki artış ise kalkınma planlarının başlangıç ve bitiş yıllarına göre Türkiye'de 2 kat, Güney Kore'de ise 30 kattan daha fazla bir artış sağlanmıştır. Bu çalışmada iki ülkenin uluslararası politik ekonomi açısından 1. ve 2. ekonomik kalkınma planlarının karşılaştırılması yapılacak ve Türkiye'nin ekonomik kalkınma planlarını, Güney Kore'nin ekonomik kalkınma planlarının gerisine düşüren nedenler ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Güney Kore, Türkiye, Kalkınma, Kalkınma Planları, Politik Ekonomi

Abstract

South Korea, which had an economic income of \$ 60 per capital at the beginning of the 1960s and had a weaker economic structure than its neighbors North Korea, imposed two economic development plans between 1962 and 1971 in order to get rid of this poverty, have successfully completed. Turkey also implemented an economic development plan as South Korea in the same period, it was not as successful as South Korea. The period of Turkey's the economic development plan of national income increased by more than 2-times, this increase was more than 3 times in South Korea. the increase rate in export figures according to the development plan, according to beginning and ending times in Turkey two times, while South Korea has achieved an increase of more than 30 times. In this study will compare the reasons of why Turkey got behind of South Korea according to two countries international political economy focusing on comparison of 1. and 2. the economic developmet plan.

Keywords: South Korea, Turkey, Development, Development Plans, Politic Economy

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kore Bölündükten Sonra Toplam Üretim Oransal Olarak İki Ülke Arasındaki Dağılımı(1945).....	16
Tablo 2: Güney Kore'nin 1962 Yılı Temel Göstergeleri	32
Tablo 3: Türkiye'nin 1963 Yılı Temel Göstergeleri	34
Tablo 4: Güney Kore Ülke Profili	39
Tablo 5: 1910-1939 Yılları Arasında Kore'nin İhracat ve İthalat Yapısı	40
Tablo 6: Kore'nin 1915-1939 Temel Tarım Göstergeleri	43
Tablo 7: Dönem Sonu Güney Kore'nin Ekonomik Performans Göstergeleri(1962-1966).....	55
Tablo 8: Dönem Sonu Güney Kore'nin Ekonomik Performans Göstergeleri(1966-1971).....	59
Tablo 9: Güney Kore'ye Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırım ve Kaynak Ülkeler(1962-1971)	62
Tablo 10: Türkiye'nin Ülke Profili	67
Tablo 11: Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri(1923-1929).....	69
Tablo 12: Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri(1932-1938).....	71
Tablo 13: Türkiye'nin Temel Ekonomik Göstergeleri(1950-1960).....	73
Tablo 14: Türkiye'nin Darbe Dönemi Temel Ekonomik Göstergeleri(1961-1962)	76
Tablo 15: Dönem Sonu Ekonomik Performans Göstergeleri(1963-1967).....	80
Tablo 16: Dönem Sonu Ekonomik Performans Göstergeleri(1967-1972).....	84
Tablo 17: Türkiye'nin Toplam Dış Borçlarının Yıllara Göre Değişimi.....	85
Tablo 18: Türkiye'ye Yapılan Askeri, Ekonomik Yardımlar ve Alınan Krediler(Milyon Dolar)	86
Tablo 19: Güney Kore Birinci Ekonomik Kalkınma Planının da Hedeflenen ve Gerçekleşen Büyüme Oranları	90
Tablo 20: Güney Kore İkinci Ekonomik Kalkınma Planının da Hedeflenen ve Gerçekleşen Büyüme Oranları	92
Tablo 21: Güney Kore ve Türkiye'nin Ekonomik Kalkınma Performansı(1962-1972).....	106

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Bir Ekonomik Büyüme Örneği Türkiye Ekonomisi(1927-1930).....	7
Grafik 2: Türkiye'nin Milli Gelir Büyüme Rakamları(1930-1940)	11
Grafik 3: Türkiye'nin Milli Gelir Büyüme Rakamları(1940-1960)	12
Grafik 4: Kore'nin Milli Gelir Büyüme Rakamlar(1910-1945)	15
Grafik 5: Güney Kore'nin Milli Gelir Büyüme Rakamlar(1945-1960).....	17
Grafik 6: Dünya Ekonomisinin Ortama Büyüme Performansı(1900-2007).....	28

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Chaebol: Güney Koreli Büyük Aile Şirketleri

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CIA: Merkezi Haber Alma Teşkilatı

DP: Demokrat Parti

DTP: Devlet Planlama Teşkilatı

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

GİNİ: Ülke Gelir Dağılımı Eşitliği Katsayısı

GSYH: Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla

IMF: Uluslararası Para Fonu

KİT: Kamu İktisadi Teşebbüsleri

K.B.D.G: Kişi Başına Düşen Milli Gelir

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

UNCACK: Birleşmiş Milletler Kore Yeniden Yapılandırma Ajansı

UNKRA: Birleşmiş Milletler Kore Sivil Yardım Merkezi

WB: Dünya Bankası

GİRİŞ

Güney Kore ve Türkiye geçmişten günümüze sanayileşme hamlelerinde bulunan ülkeler olmuşlardır. Bu sanayileşme hamlelerini daha sağlıklı yürütmek ve halkların içinde buldukları yoksulluk durumundan kurtarılması için Güney Kore ve Türkiye 1960'lı yılların başından itibaren ekonomik kalkınma planları uygulamışlardır. Bu uygulanan ekonomik kalkınma planları birçok alt başlık altında hızlı bir çözüm için kurtuluş yolu olarak görülmüştür. Her iki ülke için liberal sistem içindeki yaklaşımların etkisiz kalması, devleti ekonomiye müdahaleye zorlamıştır. Bu kısmi zamanlı müdahalelerde hızlı çözümler getirmediğinden Güney Kore'de birinci (1962-1966) ve ikinci (1966-1971) ekonomik kalkınma planları, Türkiye'de ise beş yıllık olmak üzere birinci (1963-1968) ve ikinci (1968-1973) ekonomik kalkınma planları işlevsel hale getirilmiştir. Güney Kore'de bu kalkınma planlarının yürütücüsü *Ekonomi Düzenleme Kurulu* olurken Türkiye'de kalkınma planlarının yürütülmesinde *Devlet Planlama Teşkilatı* önemli bir konum üstlenmiştir. Her iki ülke tarihi içinde önemli bir yer edinen bu iki kurum kalkınma planlarının düzenlenmesi için kurulsa da ilerleyen yıllarda bakanlık haline getirilmiştir.

Güney Kore'nin 1960'lı yıllarda başlayan milli sanayileşme hamlesi, sömürge döneminde elde edilen ekonomik başarıların Kore savaşı sonrası tahrip ve yok olması üzerine başlatılmıştır. Özellikle 1948'de başlayan Kore'nin bölünme süreci ve 1950 yılında gelen bir iç savaş, Kore'nin hem kuzey hem de güney bölgesinde ekonomik altyapıya büyük zarar vermiştir. Ayrıca bu savaş döneminde 2,5 milyona yakın insan yaşamını yitirmiştir. Bu dönemde oluşan nüfus kaybı ise toplam ülke nüfusunun yüzde 10'una denk gelmiş ve bu nüfus kaybının bölünme ile sonuçlanması ülke ekonomisinde daha büyük zararlara neden olmuştur. 1953 yılında son bulan Kore savaşı, Kore halkını aileler bazında ikiye ayırmış ve Kuzey sosyalist bir yönetim altında, Güney ise liberal bir yönetim anlayışına sahip olmuştur. 1953-1960 yılları arasında kısmi bir demokrasi dönemi yaşayan Güney Kore, 16 Mayıs 1961 yılında askeri bir darbe ile karşılaşmış ve darbe yönetimi 1979 yılına kadar iktidarda kalmıştır. Dünyadaki diğer örneklerine nazaran bu darbe yönetiminin başında bulunan General Park Chung-Hee, Güney Kore ekonomi tarihine başarılı bir kalkınma örneğini kazandırmıştır. 16 Mayıs darbesi sonrası kendi otoritesini ve meşruluğunu sağlamlaştırmak için ekonomik kalkınma planlarını yürürlüğe koyan General Park, 1960 yılının başında 60 dolar olan kişi başına düşen milli geliri, 1971 yılında 300 doların üzerine çıkartmıştır. Bu dönemde Afrika ve Asya kıtasındaki birçok ülkeden daha fakir bir konumda bulunan Güney Kore, uyguladığı politika ve stratejiler sayesinde birçok ekonomik başarıya imza atmıştır.

Türkiye'nin ise Güney Kore'ye göre kalkınma hamleleri 1920'li yılların başına kadar dayanmaktadır. Güney Kore gibi bir sömürge döneminden geçmeyen, buna nazaran ekonomik bağımlılık ilişkileri ile tarihsel bir yarı-sömürge geçmişine sahip olan Türkiye, 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası ekonomik kalkınma planlarını uygulamaya başlamıştır. Ekonomik olarak 1960'lı yılların başında Türkiye ile Güney Kore arasında milli gelir açısından 1/3 oranında bir milli gelir farkı bulunurken, Güney Kore uyguladığı ekonomi politikaları ile 1970'li yılların başında Türkiye ile olan arasındaki ekonomik gelişmişlik düzeyini kapatmıştır. 1970'li yılların ortalarından itibaren Güney Kore ise Türkiye'yi değişik ekonomik göstergelerde geçmeyi başarmıştır. Güney Kore'nin sağladığı bu ekonomik başarının altında birçok önemli neden yatsa da Türkiye ile aynı dönemlerde başladığı ekonomik kalkınma planlarında Güney Kore'nin bu denli başarılı olması ve Türkiye'yi ekonomik performans olarak geçmeyi başarması, Güney Kore'de bulunan istikrarlı yönetimin önemli bir başarısı olmuştur. Bu yönüyle bu çalışmada iki ülke arasındaki ekonomik başarı farklarının nedenleri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Güney Kore ve Türkiye'nin ekonomik kalkınma planlarının karşılaştırılmasının önemi ise neredeyse aynı dönemlerde başladıkları kalkınma hamlelerinde neden iki ülkede farklılıkların meydana geldiğinin iyi bir şekilde analiz edilmesi ve bu farklılıkların nedenlerinin ortaya konulmasının Türkiye ve gelişmekte olan ülkeler açısından önemlidir. Ayrıca Güney Kore gibi ağır savaşlar dönemi sonrası bu denli ekonomik kalkınmasını başarı ile tamamlayabilen ülkelerin az sayıda olması ve bu başarının diğer geride kalmış ülkelere uygulanabilecek nitelikte olmasıdır. Günümüz uluslararası politik ekonomi yapısında birçok geri kalmış ve gelişen ülkenin bulunması böyle bir konunun incelenmesini daha önemli ve gerekli kılmaktadır. İki ülke açısından 1960'lı ve 1970'li yıllar dünyada benzer ekonomik kalkınma planlarının uygulandığı yıllar olmuş ve diğer ülkelere nazaran Güney Kore daha fazla başarılı olmakla beraber Türkiye'de ekonomik kalkınma planlarından birçok başarı elde etmiştir. Diğer ülkeler ise örneğin Latin Amerika ve Afrika ülkeleri benzer nitelikteki kalkınma planlarında Türkiye ve Güney Kore kadar başarı elde edememiştir. Değinilmesi gereken bir diğer ve önemli nokta ise uluslararası politik ekonomi açısından Güney Kore ve Türkiye'nin kalkınma planlarının karşılaştırılmasının yapılmamış olmasıdır. Diğer bir değişle siyasi ve ekonomik yapıların tarihsel bir perspektifle incelenmesi literatürel olarak bir eksiklik olup incelenmeye değer bir konu olmaktadır.

Tezin ilk bölümünde tarihsel bir altyapı ile ekonomik kalkınma planlarının geçmişi ve uygulama nedenleri ortaya konulacak, ilerleyen başlıklarda ise iki ülkenin kalkınma

performanslarının farklılığının nedenlerinin açıklanması için değişik teoriler kullanılıp, Türkiye ile Güney Kore'nin ekonomik kalkınma planlarının teorik, tarihsel ve düşünsel altyapısı irdelenecektir. Tezin ikinci bölümünde ise Güney Kore'nin tarihi, coğrafi, kültürel, sosyal ve ekonomik geçmişine değinilerek birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planları anlatılacaktır. Tezin üçüncü bölümünde ise Türkiye'nin tarihi, coğrafi, kültürel, sosyal ve ekonomik geçmişine değinilerek birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planları anlatılacaktır. Dördüncü bölümde ise Türkiye ve Güney Kore'nin uyguladıkları birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarının politik ekonomi açısından karşılaştırılması için alt başlıklar altında değerlendirilmelerde bulunulacaktır. Tezin ana araştırma sorusu açıklanırken kullanılacak yöntem olan nitel araştırma metodu, tarihsel çıkarımlarla desteklenecek ve istatistiksel olarak birçok alanda iki ülkenin ekonomik performansı karşılaştırılacaktır. Karşılaştırma metodu ile desteklenen tezin değişik bölümlerinde mikro olaylardan hareketle makro bir olay örgüsü oluşturulmaya çalışılacaktır. Yani Güney Kore ve Türkiye'nin 1962-1973 yılları arasındaki ekonomik kalkınma planları için hayata geçirdikleri politikalar siyasi ve ekonomik bir perspektifle değerlendirilecektir. Böylelikle tümdengelim metodu da kullanılmış olacaktır.

1.EKONOMİK KALKINMA, KALKINMA TEORİLERİ VE EKONOMİK KALKINMA PLANLARI

1.1. Kalkınma İktisadının Doğuşu ve Gelişimi

Yoksulluğun toplumlar üzerinde yarattığı baskılar ve devletlerin, milletlerin geleceklerini tehdit eden kıtlık durumları ve bu kıtlık durumlarından kurtulmak için yapılan ekonomik çalışmalar devletlerin teşkilatlanmaya başladığı dönemlere kadar götürülebilmektedir.¹ Modern anlamda ise 1917 yılında yaşanan bir devrim hareketi ile Rusya'da iktidara gelen sosyalist bir yönetim, dünyada ilk devlet destekli ve planlı bir ekonomik kalkınma planını yürürlüğe koymuştur. Sovyetlerin kurulması ve sonrasındaki kanlı bir iç savaşın Rus İmparatorluğundan devir alınan ekonomik altyapıyı büyük oranda tahrip etmesiyle 1920'lerde sanayileşme hamleleri, Sovyetler Birliğinde hız ve önem kazanmıştır. İlk devlet destekli ekonomik kalkınma planı ise sosyalist düşüncelerin ışığında 1928 yılında başlatılmıştır. Bu ekonomik kalkınma planlarının Sovyetlerde sağladığı ekonomik gelişmeler önce bölge ülkelerine daha sonrada üçüncü dünya ülkelerine örnek olmuştur.²

Sovyetler sonrası Türkiye ve Yugoslavya gibi orta ölçekli ülkelerde devlet destekli kalkınma planlarını birbiri ardına yürürlüğe koymuştur. Daha sonraki dönemlerde yani İkinci Dünya Savaşı sonrasında ise hem Sosyalist blok altında toplanan hem de Batı bloğunda bulunan ülkeler kalkınma planlarını uygulamaya başlamışlardır. Özellikle sosyalist blokta bulunan Macaristan, Romanya, Çekoslovakya ve Arnavutluk; Batı bloğunda ise Danimarka, Almanya, Avusturya, Finlandiya, Hollanda ve İsveç gibi ülkelerde devlet destekli şekilde ekonomik kalkınma planları işlevsel hale getirilmiştir. Kalkınma planlarının İkinci Dünya Savaşı sonrası dünya geneline yayılmasında ise daha çok savaşın getirmiş olduğu yıkımın hızlı bir şekilde ortadan kaldırılması ve dünya ticaretinin tekrardan dengeli bir seviyeye ulaştırma istekleri etkili olmuştur. Ayrıca sanayileşme hareketlerinin bazı milletler açısından başarıyla takip edilememesi kalkınma planlarını İkinci Dünya Savaşı öncesinde de cazip kılmıştır. Diğer bir açıdan İngiltere ve Fransa gibi büyük güçlerin sömürge dönemlerindeki toprak genişletme girişimleri, hammadde ihtiyaçlarının sömürge devletlerinden sağlanması ve bu sömürge ülkelerinden çekilmeleri ilerleyen yıllarda hem batı hem de doğu toplumlarında

---

¹ Daron Âcemoğlu ve James Robinson, **Why Nations Fail The Origins of Power, Prosperity and Poverty**, Profile Books Yayınları, 2013, s.1-5.

² Kuddisi Yazıcı, Dünyadaki Kamusal Planlama Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:13 Sayı:1, Ocak 2015, s.257-258.

ekonomik bağımsızlığın güçlendirilmesi için devlet destekli kalkınma girişimlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.³

Az gelişmiş ülkelerde ise devlet destekli kalkınma planlarının uygulanması, Sanayi Devrimi ardından gelişen ülkelerin İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik olarak yakalanması amacı ile gerçekleştirilmiştir. Bu kalkınma planları ise daha çok uluslararası kuruluşların direktifleri doğrultusunda hazırlanmış ve ekonomik olarak gelişmesini tamamlayamamış ya da geri kalmış ülkeler, uluslararası kuruluşlardan ekonomik olarak destek almak için özellikle 1940'lı yılların ortalarından itibaren ekonomik kalkınma planlarını uygulamaya koymuşlardır. Diğer bir açıdan özellikle Batı bloğunda bulunan ülkelere göre sosyalist tehlikenin baş gösterdiği yıllar olan bu 1940'lı yılların ortaları, ABD ve onun müttefiklerinin yeniden ekonomik olarak inşa dönemi olmuştur. ABD'nin bu ekonomik kalkınma planlarının uygulanmasında yaptığı yardım ve desteklerin ana nedenleri ise hem İkinci Dünya Savaşı sonrası yıkılmış ekonomilerin yeniden ayağa kaldırılması hem de ekonomik olarak geri kalmış ülkelerin Sosyalist bloğa kaymaması için ekonomik kalkınma planları uygulamaya konulmuş ve başarılı bir şekilde yürütülmüştür.⁴

1950'li ve 1960'lı yıllarda ise ekonomik kalkınma planları ithal ikameci bir anlayışla sürdürülmüş ve Almanya, ABD ve Japonya'nın değişik zaman dilimlerinde uyguladıkları ekonomi politikaları da bu ekonomik kalkınma planlarını uygulayan devletler tarafından örnek olarak alınmıştır. Bu ekonomik kalkınma planlarında uygulanan ithal ikameci anlayış dışarıdan ithal edilen ürünlerin iç pazarda üretimini temel almış ve iç pazarda üretilen bu ürünler kalkınma amacıyla olan devletler tarafından koruma altına alınmıştır. Bu sayede ilerleyen yıllarda ithal girdileri azalan, buna nazaran ihracat girdilerini yükseltmeye çalışan kimi devletler kalkınma planlarının uygulanmasında daha başarılı olmuştur. Bu başarılı devletlere ise Japonya ve Güney Kore örnek olarak verilebilir.⁵ Kalkınma pratiklerinin özellikle batı ülkelerindeki uygulamalarının sağladığı başarılar sosyal refah devletinin gelişmesine ve Sosyalist bloğun Batı Avrupa ülkelerine doğru yayılmasında önemli bir set görevi görmüştür. Diğer taraftan ise Yugoslavya ve Türkiye gibi ülkelerin kalkınma planlarının uygulanmasında temel hedefleri iktisadi amaçlar olmuş ve sanayi altyapılarının güçlendirilmesi için kalkınma planlarını art arda uygulamışlardır. Sosyal ve ahlaki amaçların

---

³ TMMOB, “**Ülke Örnekleri ile Kalkınma ve Sanayileşme Modelleri**”, Sanayi Kongresi 2007 Oda Raporu, s.20-85.

⁴ Ha-Joon Chang, **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, İletişim Yayınları(Çev. Tuba Akıncılar Onmuş), 7.Baskı, 2016, s.97-100.

⁵ TMMOB, s.7-8.

ortaya çıktığı kalkınma planlarını uygulayan devletler ise İngiltere ve Kanada olmuştur. Diğer ülkelerin kalkınma planlarının amaçları ve araçları farklı olsa da Doğu Avrupa ülkeleri sosyalist anayasaları ile güvence altına aldıkları kalkınma planlarını 1950’li yıllarda hızlı bir şekilde uygulamış ve diğer sosyalist ülkelerde Sovyetler Birliğinden aldıkları yardımların etkisiyle başarılı bir ekonomik performans sergilemiştir.⁶

Değişik ülkeler tarafından değişik zaman dilimlerinde uygulanan ekonomik kalkınma planları içerikleri ve amaçları farklı olmakla birlikte bütün ülkelerin planlama başlığını kullandığı ve bu başlığın alt bölümlerini başarılı veya daha az başarılı bir şekilde uyguladıkları söylenebilir.⁷ Bu açıdan genel bir değerlendirme yapıldığında 1970’li yıllara kadar Bangladeş, Etiyopya, Hindistan, Sri Lanka ve Türkiye gibi ne aşırı devletçi politikalar uygulayan ülkelerin nede Arjantin, Gana, Şili ve Nijerya gibi kalkınma planlarına fazla önem vermeyen ülkelerin tam anlamıyla başarıyı yakalayabildikleri söylenebilir. Güney Kore, Malezya ve Kenya gibi hem özel sektörle uyum içinde çalışan hem de kamu yatırımlarını dengeli bir seviyede tutan ülkeler, ekonomik kalkınma planlarının uygulamasında ve bu planların gelecek yıllara yansıtılmasında daha başarılı olmuştur.⁸

1.2.Ekonomik Büyüme ve Ekonomik Kalkınmanın Tanımı, Uygulamada Nedenler ve Farklılıklar

Bir ülkenin sahip olduğu kıt kaynakların miktarının artması ya da kıt kaynakların kalitesinin iyileşmesi sonucu üretim miktarındaki artışların daha yüksek bir üretim seviyesine ulaşması ‘*Ekonomik Büyüme*’ olarak tanımlanabilir.⁹ Ekonomik büyüme aynı zamanda reel milli gelirin kişi başına düşen miktarının sürekli artırılması olarak da tanımlanabilmektedir.¹⁰ Milli gelir artışı ekonomik büyümenin önemli bir göstergesi olup genel anlamıyla bir ülke içinde bir yıllık bir dönemde elde edilen tüm üretim sahalarının toplamı olarak ifade edilmektedir. Milli gelirle bağlantılı ise birçok kavram bulunmaktadır. Bu kavramlardan biri olan Gayri Safi Milli Hâsıla(GSYH) bir ülkedeki genel anlamıyla bir yıllık toplam üretim ve malların parasal olarak ifade edilmesidir. Yani toplumun bütün üretim faktörlerinin mal ve üretim olarak ürettikleri malların parasal çarpanlarla çarpımı sonucu Gayri Safi Milli Hâsılaya(GSYH) ulaşılır. Ekonomiler sağlıklı bir şekilde büyüdüklerinde ise işsizlik azalır,

⁶ Yazıcı, s.258-259.

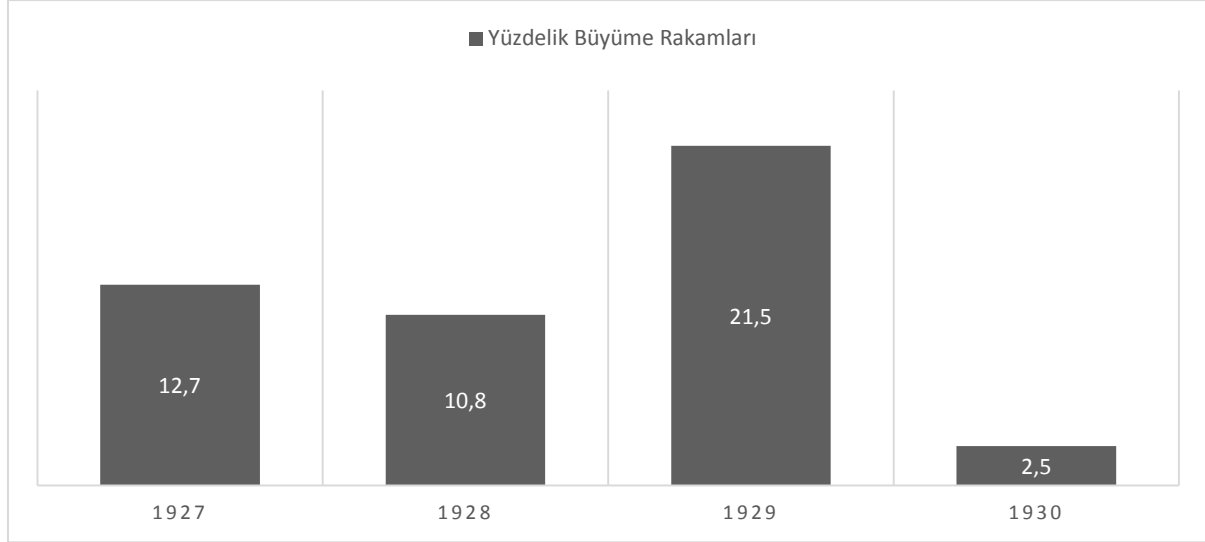
⁷ Meredith Woo-Cummings, **The Developmental State**, Cornell University Press, 1999, s.93-95.

⁸ Yazıcı, s.259.

⁹ Besim Üstünel, **Ekonominin Temelleri**, Dünya Yayınevi, 5. Basım, 1988, s.58.

¹⁰ Semih Aktuğ, **Kavramsal Açıdan Ekonomik Büyüme, Ekonomik Kalkınma ve Bölüşüm İlişkileri**, 2003, s.2-3, <http://www.sosyalpolitika.info/>, (05.01.2018).

alım gücü artar, toplam tüketim ve üretim miktar olarak yukarıya doğru bir ivme kazanır, devlet bütçesi genişler, devlet yatırımları toplum tarafından daha fazla hissedilir ve yerel para birimi daha fazla talep edilir hale gelir. Bu göstergelerin olumlu seyirleri ekonomik büyümeyi daha üst dilimlere taşır ve toplum ekonomik olarak daha fazla gelire erişme imkânına sahip olur.¹¹

GRAFİK 1: BİR EKONOMİK BÜYÜME ÖRNEĞİ TÜRKİYE EKONOMİSİ(1927-1930)

Kaynakça: Esra Yılmaz, Cumhuriyetten Günümüze Ekonomik Büyüme Rakamları, Milliyet Gazetesi, 5 Temmuz 2013.

Ekonomik kalkınma bir ekonomideki üretim hacminde meydana gelen artışlar olarak tanımlanabilir. Ekonomik kalkınma ekonomik büyümeden farklı olarak ise hem ekonomik hem de sosyal içerikli bir kavram olup, toplumsal refahı bütün toplum bireylerine yaymak gibi temel hedefler doğrultusunda ilerlemektedir.¹² Diğer bir açıdan toplumsal alandaki huzur ve güven için önemli bir olgu işlevi gören ekonomik kalkınma, ekonomik büyümenin rakamsal işlevinin yanında, sosyal olarak daha işlevsel bir görevi toplum için yerine getirmektedir.¹³ Ayrıca kalkınmadan tam anlamıyla söz edilebilmesi için üretimdeki artış oranlarının sürdürülebilir ve reel olması gerekmektedir.¹⁴ Çünkü ancak bu sayede kalkınma tüm toplum bireylerine yayılabilir ve ekonomik kalkınma amaçlarına daha rahat bir şekilde ulaşılabilir. Yani geçici ve birkaç ürün çeşidindeki sürekli veya geçici artışlar ekonomik

¹¹ İlker Parasız, **İktisadın ABC'si**, Ezgi Kitapevi Yayınları, 3. Baskı, 1998, s.236.

¹² Chang, **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, s.125-126.

¹³ Woo-Cumings, s.2-3.

¹⁴ Ha-Joon Chang, **Ekonomi Rehberi**, Say Yayınları(Çev. Mihriban Doğan), 1.Baskı, 2016, s.401-405.

kalkınma olarak tanımlanamaz. Ekonomik kalkınma sonucu toplum geçmiş yıllara nazaran ihtiyaçlarını daha rahat bir şekilde karşılayabilir.¹⁵

Bu bakış açısından hareketle ekonomik kalkınma şöyle tanımlanabilmektedir. *“Kendi kendine sürdürülebilir büyüme, üretim biçiminde yapısal değişme, teknolojik yenilik, sosyal, siyasal ve kurumsal yenileşme ve insanların yaşam koşullarında yaygın iyileşme.”*¹⁶

Ekonomik kalkınma ve ekonomik büyüme kavramları hem farklı hem de aynı anlamda kullanılabilen kavramlardır.¹⁷ Bu bağlamda aynı anlamda kullanılan tanımlar içinde genel kabul şöyle bir tanım üzerinde yoğunlaşmaktadır; bir yıllık bir süre zarfında toplam nüfusun kişisel gelir bazındaki artış miktarı olarak iki kavramda tanımlanabilmekte, farklı kavramlar olarak ise değişik kategorilerde ayrılmakta ve ayrı olgular olarak kısaca şöyle tanımlanmaktadır. Ekonomik büyüme yıllık olarak toplam üretim miktarında kişi başına düşen girdinin artması; ekonomik kalkınma ise geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeleri ekonomik alanın değişik alanlarında planlı bir ekonomik gelişme dönemi ile yakalamak istemesi ve bunun için çalışmalar yürütmesi olarak tanımlanabilmektedir. Geri kalmış veya gelişmekte olan ülkelerdeki hızlı nüfus artışları ve bunun sonucu nüfusun oransal olarak beklenenden daha fazla oranda artması, bu ülkelerin kalkınma planlarını işlevsel hale getirmesine, ekonomik kalkınma hamlelerini uygularken de bir girdi veya gösterge olarak ekonomik büyüme rakamlarını kullanmasına neden olmuştur.¹⁸

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından ekonomik kalkınma ve ekonomik kalkınmanın bir çıktı göstergesi olan ekonomik büyüme, özellikle 1940’lı yılların ortalarından itibaren büyük önem kazanmıştır. 1950’li yıllarda sosyalist ve kapitalist blok içerisinde bulunan veya bağlantısızlar olarak adlandırılan ülkeler tarafından ekonomik kalkınma üst düzey devlet yöneticilerinin gündeminde olmuş ve uluslararası ekonomik kuruluşlarda bu ekonomik kalkınma hamlelerine hem maddi hem de fikirselle olarak destek vermiştir. Teorik olarak gelişmiş ülkeleri ekonomik büyüklük olarak geriden takip eden bu ülkeler, ekonomik büyüme rakamlarını yüksek oranda değişik zaman dilimlerinde sağlamış olsalar bile ekonomik kalkınmalarını tam olarak sağlayamamış ve ekonomik büyüme rakamları toplumların tüm kesimleri tarafından gerçek anlamda hissedilememiştir. Hem sermaye

¹⁵ Semih Aktuğ, s.8-9, <http://www.sosyalpolitika.info/>, (05.01.2018).

¹⁶ Fikret Şenses, **Neoliberal Küreselleşme Kalkınma için Bir Fırsat mı, Engel mi**, ERC Working Paper in Economic, 2004, s.13.

¹⁷ Chang, **Ekonomi Rehberi**, s.229-230.

¹⁸ Grabowski, Richard, Shields, Michael Self, Sharmistha, **Economic Development: A Regional, Institutional, and Historical Approach: A Regional, Institutional and Historical Approach**, London: Routledge. 2015, s.3-9.

birikimi hem de tasarruf oranlarının düşüklüğü yoksulluğu az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler açısından bir kısır döngü şekline dönüştürmüştü ve bu ülkeler için yoksulluk ve ekonomik zorluklar yıllarca devam etmiştir.¹⁹

Ekonomik kalkınmanın belirleyici unsurlarından biri olan ekonomik büyüme bir girdi ve önemli bir çıktı göstergesi olarak, ekonomik kalkınmanın diğer göstergeleri ve unsurları içinde önemli bir olgudur. Ekonomik kalkınmanın diğer unsurları ise sıra ile nüfus artışları, doğal kaynaklar, sermaye birikimi, teknoloji, gelir dağılımının tarihsel yapısı ve unsurları, tasarruf oranları, bürokratik sistem ve devlet mekanizması, istihdam yapısının sektörler bazında dağılımı, ekonominin altyapısal katmanları ve eğitimin kalitesi olarak sıralanabilir. Tüm bu ekonomik kalkınma unsurları bir ülkenin ekonomik kalkınma planlarında önemli bir yer tutup, bu planların başarısını da büyük oranda etkilemektedir.²⁰ Genel anlamda ekonomik olarak başarı ise bir ülkenin ekonomik olarak halkına daha yüksek bir refah düzeyine ulaştırması, sosyal yaşam standartlarının eski döneme kıyasla uluslararası kriterlere göre daha iyi bir seviyeye çıkarılması, ulusal bazda kişi başına düşen gelir miktarında yükselmenin gelir dağılımında daha adaletli bir şekilde dağıtılması ve işsizlik, yoksulluk gibi önemli ekonomik göstergelerinin eski dönemlere kıyasla daha düşük oranlarda gerçekleştirilmesi gibi önemli kıstasların bir bütün olarak iyileşmesi olarak tanımlanabilmektedir.²¹

1.3.Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri ve Ekonomik Kalkınma Planları

20. yüzyılın ikinci yarısının son dönemlerinden itibaren önem ve ivme kazanan planlı ekonomik kalkınma girişimleri özellikle 1929 ekonomik buhranı ile devletin yeniden ekonomide başat bir rol üstlenmesi gerektiğini belirten fikirleri gündeme getirmiştir. Bu fikir beyanlarının bir sonucu olarak ABD 'de başlayan devlet destekli kamu harcamaları planlı bir şekilde uygulanmaya konmuştur. Sovyetler Birliği 'de aynı dönemlerde sanayi altyapısını güçlendirmek ve üretimi arttırmak için planlı ekonomik kalkınma hamlelerini yürürlüğe koymuştur. Bu bağlamda iki ayrı ideolojik görüşe mensup devletler planlı ekonomik kalkınma hamlelerine girişmiş ve bu kalkınma hamleleri için değişik zaman dilimlerinde ekonomik kalkınma planları uygulamışlardır. Türkiye ve Güney Kore açısından ise birbirinden farklı zaman dilimlerinde kalkınma anlayışı ile tanışmışlardır. Türkiye 1923 yılında bağımsızlığını

---

¹⁹ Woo-Cummings, s.182-185.

²⁰ Sadık Ünay, **Kalkınmacı Modernlik, Küresel Ekonomi Politik ve Türkiye**, Küre Yayınları, 1.Baskı, 2012, s.33-41.

²¹ Michael P. Todaro, **Economic Development**, Addison Wesley Longman Limited: London, 6.Baskı, 1997, s.105-110.

kazandıktan sonra önce liberal bir anlayışla ekonomik sistemini dizayn etmiş, 1930'lu yıllardan itibaren ise devlet destekli kalkınma hamlelerine girişmiştir. Güney Kore ise 1948 yılında ilan edilen bağımsızlığın ardından kısa bir demokrasi dönemi yaşamış, 1960 yılında ise bir darbe ile karşılaşmış ve bu darbe yönetimi 1961-1979 yılları arasında sıkı bir devlet destekli, ihracat odaklı kalkınma hamlelerine girişmiş ve bu hamlelerin daha sağlıklı yürütülebilmesi için ekonomik kalkınma planları uygulamıştır.²²

1.3.1. Türkiye’de Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri(1930-1960)

Türkiye’nin ekonomi alanındaki planlama çalışmalarını 1960 yılına kadar iki ayrı dönemde incelemek mümkündür. Bu iki ayrı dönem şöyle sıralanabilir.

- *Sanayi Planlama Dönemi(1930-1940)*
- *Kalkınma Planlarına Geçiş Dönemi(1940-1960)*²³

1929 dünya ekonomik buhranı ile birlikte gelen ekonomik kriz, kapitalist düzen içinde çözülememiş ve Sovyetler Birliğinin devlet destekli kalkınma çalışmaları kimi devletlerce örnek olarak alınmıştır. Bu kalkınma çalışmalarını örnek alan devletlerden biri olan Türkiye, 1923 yılında imzalanan Lozan anlaşmasının getirmiş olduğu düşük gümrük politikalarının miladını doldurması ile birlikte devlet destekli bir şekilde sanayi altyapısının güçlendirilmesi için sanayi kalkınma planlarını hızla yürürlüğe koymuştur.²⁴ Türkiye’nin böyle bir sanayi kalkınma girişimde bulunmasının nedenlerinin hem iç hem de dış nedenlere bağlı olması, Türk sanayi kalkınma hamlesinin başarısına olumlu bir şekilde yansımıştır. 1934 yılında ilk sanayi merkezli kalkınma planı yürürlüğe konulmuş ve 1936 yılının ortalarında ikinci sanayi kalkınma planının hazırlanması için raporlar hazırlanmış ve hükümete sunulmuştur. İkinci sanayi kalkınma planı, 1938 yılında yürürlüğe konulsa da 1939 yılında İkinci Dünya Savaşının patlak vermesi kalkınma planından istenilen başarının elde edilememesine neden olmuştur. Bu iki sanayi temelli kalkınma planının temel özellikleri ise şöyle sıralanabilir.²⁵

- Her iki sanayi kalkınma planı tam bir kalkınma planı gibi hazırlanmamış entegre bir yatırım aracı gibi dizayn edilmiştir.

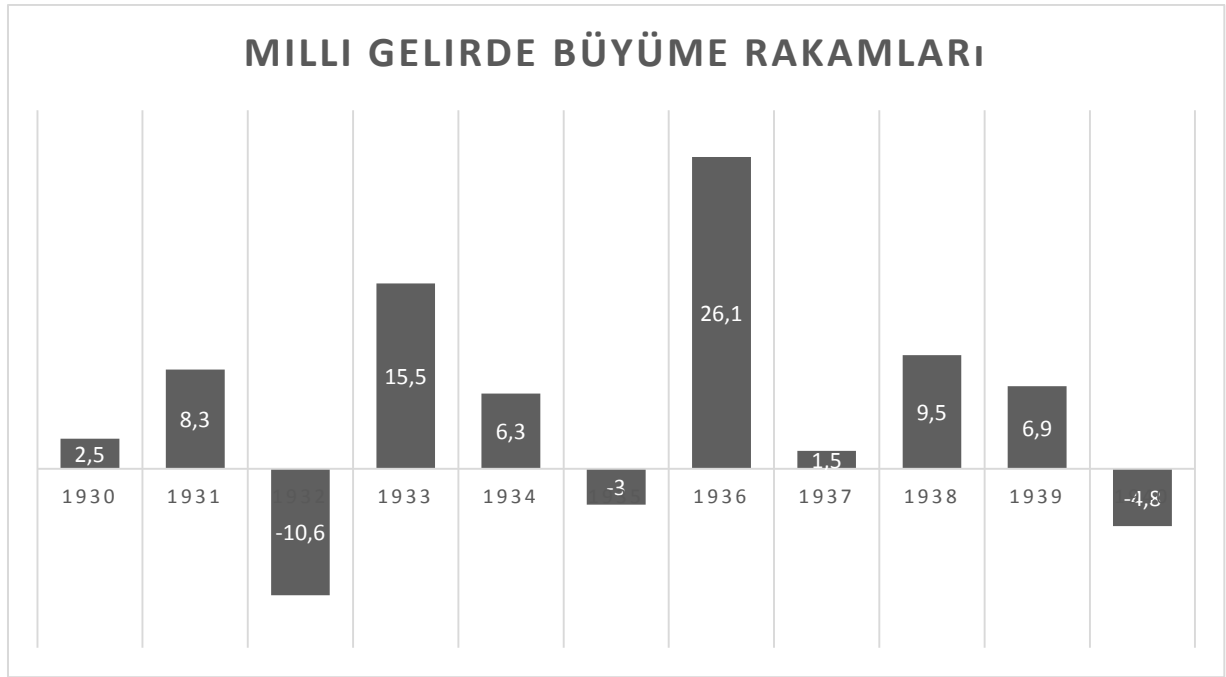
²² Ekiz, Cengiz ve Ali Somel, Türkiye’de Plânlama ve Plânlama Anlayışının Değişimi, **Anadolu Üniversitesi. SBF-GETA Tartışma Metinleri**, No.81, Ocak 2005, s.100-102.

²³ Atilla Sönmez, **Doğu Asya “Mucizesi” ve Bunalımı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003, 85-101.

²⁴ Sadık Ünay, **The Political Economy of Development Planning in Turkey**, Nova Science Publishers, 2006, s.82-88.

²⁵ Ekiz, Cengiz ve Somal, s.104.

- Birinci sanayi kalkınma planında sanayinin ihtiyaç duyduğu hammadde çeşitliliğinin artırılması temel hedef olarak belirlenmişken; ikinci sanayi kalkınma planında ise ara malların ve tüketim mallarının yurt içinde üretilmesi temel hedef olarak belirlenmiştir.
- Özel sektör sanayi kalkınma planlarının ikisine de dâhil edilmemiştir.
- Sosyal hizmet alanı, sanayi kalkınma planlarında işlevsel bir hale getirilmemiştir.
- Birinci sanayi kalkınma planında daha çok Sovyetler Birliğinden destek ve kredi sağlanmış; ikinci sanayi kalkınma planında ise İngiltere'den teknik ve mali destek sağlanmıştır.²⁶

GRAFİK 2: TÜRKİYE’NİN MİLLİ GELİR BÜYÜME RAKAMLARI(1930-1940)

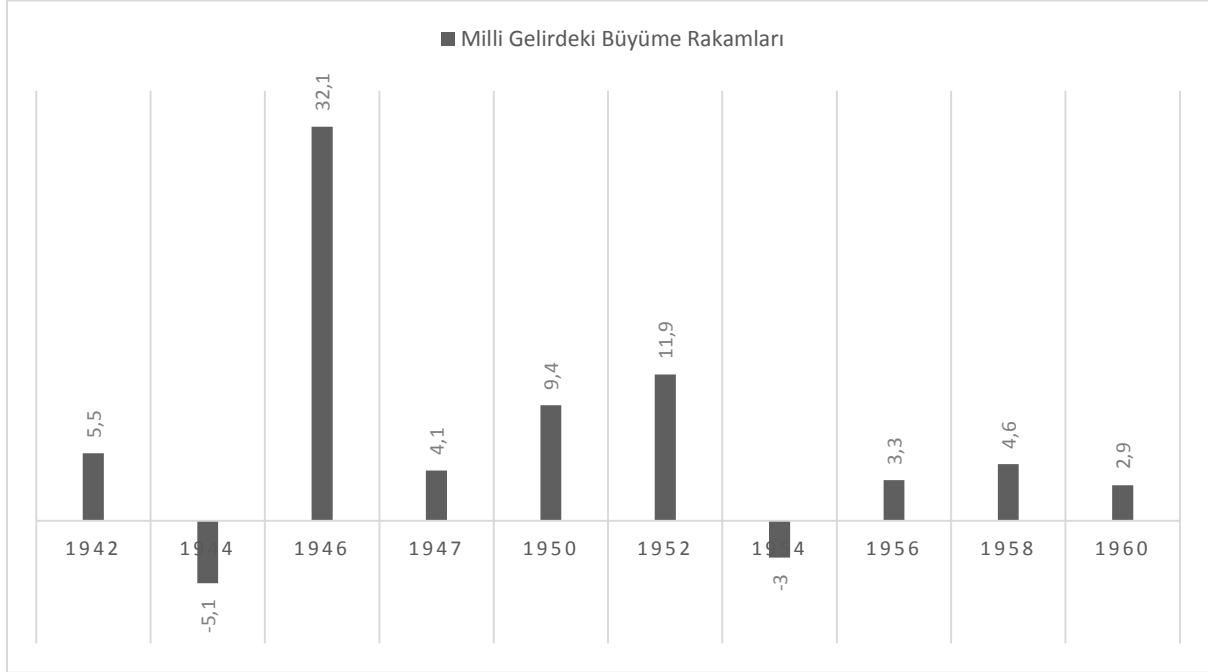
Kaynakça: Esra Yılmaz, Cumhuriyetten Günümüze Ekonomik Büyüme Rakamları, Milliyet Gazetesi, 5 Temmuz 2013

1939 yılında Almanya'nın Polonya'ya saldırması ile başlayan İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında gelen ekonomik olarak kıtlık dönemleri, Türk ekonomisinde önemli gerilemelere neden olmuştur. Hükümetin aldığı önlemlerin yetersiz kalması ve ilerleyen yıllardaki dünya ekonomik yapısının dizayn edilmesi için süren güç mücadelesinin ABD lehine olacak şekilde sonuçlanması sonrası, Türk ekonomisinde de toparlanma eğilimi görülmüş ama Sovyetlerin Anadolu ve Türk boğazlarını tehdit hali, Türkiye'yi yeni bir bloğa doğru sevk etmiştir.²⁷ Batı

²⁶ Ekiz, Cengiz ve Somel, s.105.

²⁷ Hakan Özden, The Diplomatic Maneuvers of Turkey in World World Second, **Karadeniz Araştırmaları Dergisi**, Sayı:37, Bahar 2013, s.106-107.

bloğu olarak adlandırılan bu yeni blok, Türk ekonomisine ABD öncülüğündeki yardımlarla bir nevi kaynak sağlamıştır. 1946 yılından itibaren aktarılmaya başlanılan Marshall yardımları ve 1950 yılındaki demokrasiye geçiş çalışmaları, Türk ekonomisinde iyi bir ivmeye neden olmuştur.²⁸ 1950’li yıllar ise daha çok plansız dönem olarak geçmiş ve tarım odaklı bir büyüme ve genişleme temel hedef olarak belirlenmiştir. Geçiş dönemi olarak sayılabilecek bu dönem 27 Mayıs 1960 yılında yapılan bir askeri darbe ile birlikte son bulmuş ve ekonomik kalkınma planlarının tam olarak uygulanacağı döneme geçilmiştir.²⁹

GRAFİK 3: TÜRKİYE’NİN MİLLİ GELİR BÜYÜME RAKAMLARI(1940-1960)

Kaynakça: Esra Yılmaz, Cumhuriyetten Günümüze Ekonomik Büyüme Rakamları, Milliyet Gazetesi, 5 Temmuz 2013

1.3.2. Güney Kore’de Planlı Ekonomik Kalkınma Dönemleri(1910-1960)

1905 yılında Rusya’nın Japonya tarafından yenilgiye uğratılmasının ardından bölgedeki başat güçlerden biri olan Çin’inde güçsüzlüğünden yararlanan Japonya, 1910 yılında Kore yarımadasını işgal etmiş ve doğrudan Tokyo’dan yarımadayı kontrole başlamıştır. 1910 yılında gelen işgalin ardından Kore’deki ekonomik yapı hızla Japon firmalarına ve Japon yatırımlarına bağımlı bir hale gelmiştir. İşgal sonrası gelen bu bağımlılık Japonya tarafından değişik kısa dönemli ekonomi planları ile de desteklenmiştir³⁰ Meiji

²⁸ Ünay, *The Political Economy of Development Planning in Turkey*, s.88-89.

²⁹ Ünay, *The Political Economy of Development Planning in Turkey*, s.172-173.

³⁰ Deniz İstikbal, Brezilya ve Güney Kore’nin 1. ve 2. Ekonomik Kalkınma Planlarının Kıyaslanması, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, 2017, s.120-121.

modernleşme döneminden elde ettiği tecrübeleri Kore ekonomisine uygulayan Japonya, ilk dönemlerde karayolları ve tren hatlarının yapımı için birçok proje geliştirmiştir. Ayrıca iletişim hatlarının yapımına hız verilmiş ve üretilen malların iç ve dış piyasaya daha kolay ulaşımı sağlanmıştır. Bu yapılanlar sayesinde ulaşım alanı dâhil birçok sorun çözülmüştür. Japon sömürge idaresinin sağlık, eğitim ve ekonomi alanlarında birçok projesi olmuştur. Hastanelerin yapımları hızlandırılmış ve halk genel sağlık bilgisi konusunda eğitilmiştir. Eğitim alanında halkın kolay ulaşımı için Çin stili eğitim sistemine son verilmiş; ilk, orta ve lise düzeyinde okullar hızlı bir şekilde Kore yarımadasına yayılmıştır.³¹

Japon sömürge yönetiminin eski imparatorluk döneminden kalan adaletsiz toprak sistemini dağıtması ve Kore toprak sisteminin daha adil bir şekle getirilmesi hem ekonomik yapının gelişmesine hem de halkın refah seviyesinin iyileşmesine yardımcı olmuştur.³² 1920’li yılların başına kadar tamamlanan bu projeler ve değişik politikalar büyük oranda Japon hükümeti tarafından finanse edilmiştir. 1920 yılında ise Japon hükümeti tarafından ‘*The Rice Production Development Program*’ ilan edilmiştir. 13 yıllık uzun bir dönemi kapsayan bu ekonomik program modern anlamda Kore’de uygulanan ilk planlı ekonomik kalkınma hamlesi olmuştur. Tarım ve sanayi alanında hızlı bir şekilde uygulanan bu plan, 1920’ler boyunca Kore’de çalışma şartlarını iyileştirmiş ve üretim hem tarım hem de sanayi alanında büyük oranlarda artmıştır. Tarım alanında yapılan modern tarım uygulamaları ve sulama kanallarının devlet kontrolüne alınması ve yeni kanalların yapımına hız verilmesi tarımsal üretimi arttırırken; tarımdan elde edilen gelirden sanayi altyapısının geliştirilmesi için harcanmıştır. Sanayi dallarından biri olan tekstile daha çok ağırlık veren Japon hükümeti, 1910 yılında Kore Gayri Safi Milli Hâsılasının yüzde 6’sına denk gelen tekstil üretim alanını, 1940 yılında yüzde 28 oranına çıkarmıştır. Aynı yıllar arasında tarımın Gayri Safi Milli Hâsıla üzerindeki payı yüzde 76 oranından yüzde 41 oranına düşürülmüştür.³³

Japonya’nın 1910-1919 yılları arasında uyguladığı toprak reformu ve bu reform çalışmaları sonucu eski krallık dönemindeki adaletsiz yapıyı yeni sistemle değiştirme isteğinde olan Japonya idaresi Kore’de birçok yeniliğe neden olmuştur. Eski krallık yönetiminde bürokrat veya bakan olarak görev alan büyük toprak sahipleri, Japonya egemenlik döneminde Japon hükümetini rahatsız eden bir konu olmuştur. Adaletsiz toprak yapısına

---

³¹ Betty L. King, Japanese Colonialism and Korean Economic Development 1910-1945, *Asian Studies*, 1975, s.2-5.

³² Erhan Atay, “Kore Aile Holdingleri: Chaeboller”, Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji İçinde(197-225)**, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015, s.199.

³³ King, s.3-6.

dayanan 'toprak lordu' sistemi tarımsal üretimi Kore yarımadasında kısıtlayan bir konum üstlenmiştir. Hem tarımsal üretimden alınan gelirleri arttırmak hem de eski devlet yöneticilerinin Kore yarımadasındaki etkilerini kırmak için Japon sömürge yönetimi harekete geçmiştir. Kiracı ve ortakçı olarak dizayn edilen Kore toprak sisteminde büyük toprak sahiplerinin tarım alanlarındaki söz hakları kısıtlanmış ve modern sulama sistemlerinin hayata geçirilmesi ile birlikte Kore'de tarımsal üretim 20 yıl gibi kısa bir sürede 2,5 katına çıkarılmıştır.³⁴ 1910-1920 yılları arasında pirinç üretimi yüzde 43 artmış, bunun yanında tarımdan elde edilen devlet vergi gelirleri ise 2 katına yakın bir oranda artış göstermiştir. Bu yıllar arasında Kore'den Japonya'ya yapılan pirinç ihracı ise 3 kata yakın bir oranda artış göstermiştir. Toprak reformunun Kore halkında yarattığı memnuniyetin yanında 1 Mart 1919 yılında başlayan bağımsızlık girişimi ve gösterilerin sert bir biçimde bastırılması, Japonya'ya olan kin ve nefreti arttırmıştır. Bu olaylar sırasında yaklaşık 7500 kişi ölmüş, 15 bin kişi yaralanmış ve 45 bin kişi tutuklanmıştır. Şiddet olaylarının yeniden bir kargaşaya veya bağımsızlık girişimine neden olmaması için Japon sömürge yönetimi, 1925 yılında 'Barışı Koruma Kanunu' 1926 yılında ise 'Şiddet Olaylarını Cezalandırma Kanununu' çıkartmıştır. 1931 yılında başlayan Çin-Japonya sürtüşmesi ise Kore'de olan rahatsızlıkların Mançurya bölgesine taşınmasına neden olmuştur.³⁵

1937 yılında Japon İmparatorluğu Çin Cumhuriyetine savaş ilan etmiş ve Çin topraklarına ilerlemek için Japonya, Kore sömürge topraklarını kullanmıştır. Bu savaş nedeniyle ağır sanayi tesisleri büyük oranda bugünkü Kuzey Kore topraklarına taşınmıştır. İlerleyen yıllarda Japonya tarafından yapılan sanayi yatırımları büyük oranda Kore'nin kuzey topraklarına yapılmıştır. 1940'lı yıllarda ise ABD ile savaşın başlaması ve Japon sömürge imparatorluğun Uzakdoğu Asya'ya doğru hızla yayılması bir yandan Japon ekonomisini zorlamaya başlamış ve Japon ekonomisine büyük oranda bağlı olan Kore ekonomisi de zor günler geçirmiştir. 1945 yılında ise Japonya'nın ABD ve onun müttefiklerine teslim olması ile birlikte Kore, Sovyetler Birliği ve ABD tarafından 1943 yılında Kahire Konferansı ile birlikte alınan kararlar doğrultusunda 38. paralel geçici sınır kabul edilerek iki ayrı işgal bölgesine bölünmüştür. Japon sömürge döneminde yapılan yatırımlarla birlikte gelişen ve değişim gösteren Kore ekonomisi ve Kore halkı; ekonomik olarak 1910-1938 yılları arasında kişi başına düşen gelirden ortalama yüzde 1 oranında, yaşam standartları açısından ise ortalama ömür 1910 yılında Kore'de 37 yıl iken 1938 yılında 43 yılın üzerine çıkmıştır. Uygulanan

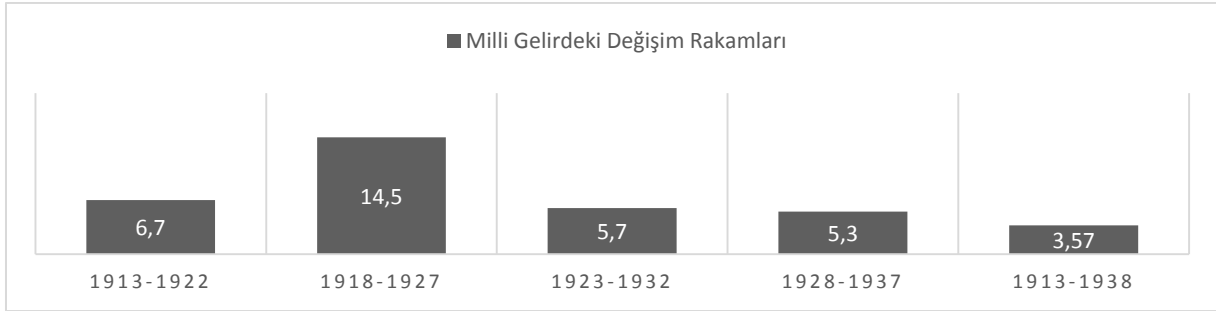
---

³⁴ Woo-Cumings, s.104-105.

³⁵ Nesrin, Sungur Çakmak, Güney Kore Toprak Reformunun Ekonomi Politikası, **Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**, Cilt:37, Sayı:1, 2015, s.166-173.

ekonomi politikalarının daha çok Japon ekonomisi üzerinde iyi bir etkisi olsa da, ekonomik gelişmeler 1910 yılı öncesine kıyasla Kore yarımadasında halka daha fazla yansımıştır.³⁶

Japonya'nın özellikle 1937 yılı sonrası insan gücüne olan ihtiyacı her geçen gün daha fazla artmış ve ordunun sayısal rakamları topraklardaki genişlemelere bağlı olarak büyük artış göstermiştir. Buna bağlı olarak savaş sanayisinin ihtiyaç duyduğu maden çeşitlerinin sağlanması büyük önem kazanmıştır. Kore'de gelişen demir-çelik sanayi ve Japonya'nın ihtiyaç duyduğu diğer madensel madde ihtiyacı, Kore halkının işgücü olarak maden ve sanayi dallarında zor koşullar altında çalıştırılmasına ve Japon İmparatorluk ordusuna alınmasına neden olmuştur. Koreli kadınlarında Japon askerlerinin ihtiyaçları için Japonya'ya götürülmesi, Kore bağımsızlık hareketlerinin gelişmesine büyük katkı yapmış ve yapılan çeşitli eylemlerle Japon sömürge yönetimi zor günler geçirmiştir.³⁷ Ayrıca İkinci Dünya Savaşında Japonya tarafından elde edilen başarısız muharebeler ve kaynakların hızla tükenmesi; Sovyetler üzerindeki Almanlar tarafından sağlanan baskının da Sovyetler lehine dönmesi, Sovyet askeri birliklerinin Asya'ya doğru yönelmesine neden olmuştur. Önce Mançurya'ya ilerleyen günlerde ise Kore yarımadasına ileri harekât düzenleyen Sovyet askeri birlikleri iki bölgeden de Japonya'yı çıkartmıştır. Bu olayların artçı sarsıntıları olarak Japon ordusunun çöküşü hızlanmış ve bu yaşananlar Kore yarımadasındaki ekonomik gelişmişliğe büyük oranda zarar vermiştir.³⁸

GRAFİK 4: KORE'NİN MİLLİ GELİR BÜYÜME RAKAMLAR(1910-1945)

Kaynakça: Mizoguchi, Toshiyuki, Economic Growth of Korea under the Japanese Occupation - Background of Industrialization of Korea 1911-1940, Hitotsubashi Journal of Economics, Cilt:20, Sayı:1, 1979, s.3.

³⁶ King, s.2-7.

³⁷ Researchers Release New Footage of Korean Sex Slaves Murdered During WWII, **Sputnik International**, 28 Şubat 2018.

³⁸ King, s.2-8.

TABLO 1: KORE BÖLÜNDÜKTEN SONRA TOPLAM ÜRETİMİN ORANSAL OLARAK İKİ ÜLKE ARASINDAKİ DAĞILIMI(1945)

Sektörler	Güney Kore	Kuzey Kore
<u>Ağır Sanayi</u>	%35	%65
<u>Hafif Sanayi</u>	%69	%31
<u>Tarım</u>	%63	%37
<u>Ticaret</u>	%82	%18

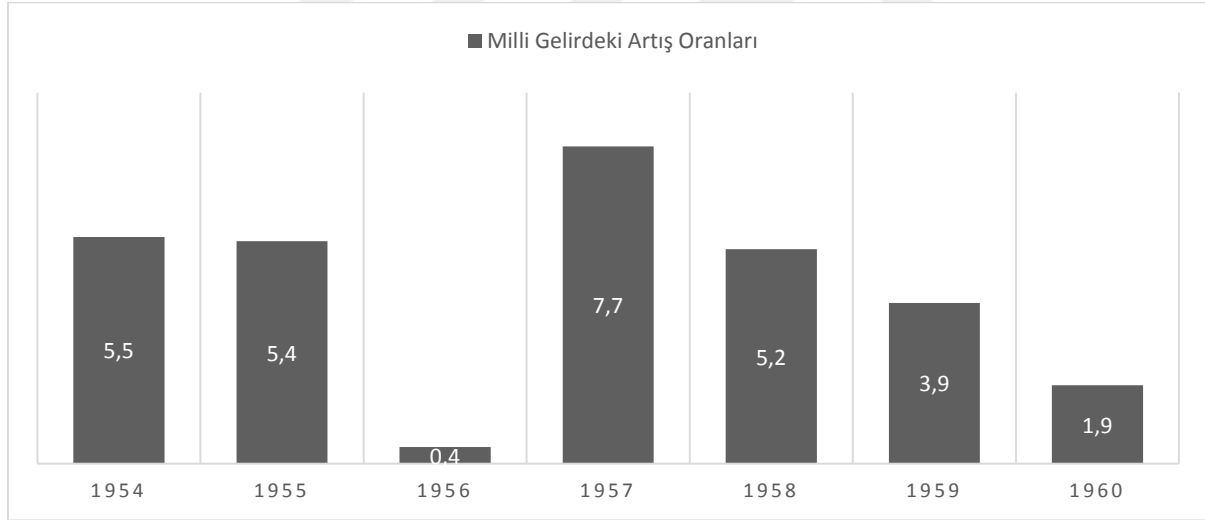
Kaynakça: North and South Korea: Separate Paths of Economic Development, <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP85T00875R001700030082-7.pdf>, (08.01.2018)

1945 yılında Japonya'nın teslim olması ve Japonya'nın Kore'deki bütün siyasi, ekonomik ve sosyal haklarından vazgeçmesinin ardından, Sovyetler Kore'nin Kuzeyine, ABD ise Kore'nin Güneyine yerleşmiştir. Bu yerleşmelerin ardından kendi yönetim anlayışları çerçevesinde Kore'yi dizayn eden bu iki güç, 1948 yılından itibaren kademeli olarak Kore'den çekilse de Sovyetlerin ve ABD'nin siyasi ve ekonomik etkileri daha uzun yıllar sürmüştür. 1948-1950 yılları arasında resmi olarak olmasa da iki ayrı başkentten yönetilen Kore yarımadası, 1950 yılında Kuzey'in Güney'e saldırması ile birlikte 1953 yılına kadar sürecek olan Kore savaşı başlamıştır. Bu üç yıllık savaş hem kuzey hem de güney tarafında büyük ekonomik yıkımları beraberinde getirmiştir. Bu ekonomik yıkım Kuzey'de Sovyet yardımları, Güney'de ise ABD yardımları ile aşılmaya çalışılsa da Kuzeyin nüfus anlamında Güney tarafından sayısal olarak az olmasına rağmen, doğal kaynak bakımından Kuzey Güneyden çok daha fazla kaynağa sahip olmuştur. Tablo 1'de bu verilen yargıyı doğrulamaktadır. Diğer taraftan ekonomik olarak büyük oranda zarar görmüş Kore ekonomisi, 1940 yılındaki ekonomik gelişim seviyesine eşit bir duruma gelmiştir.³⁹ Güney Kore hükümetinin tahminlerine göre ise 1950-1953 yılları arasındaki savaş döneminde toplam ekonomik zarar 3 milyar doların üzerinde olmuş ve tarım, sanayi ve diğer üretim alanlarındaki üretim oransal olarak düşmüş ayrıca 2,5 milyona yakın insanda bu savaşta hayatını kayıp etmiştir.⁴⁰

³⁹ Charles R. Frank Jr., Kwang Suk Kim, Larry E. Westphal, **Economic Growth in South Korea Since World War Second**, NBER Publisher, 1975, s.7.

⁴⁰ Bluth Christoph, **Crisis on the Korean Peninsula**, Washington, D.C. : Potomac Books, 2011, s.1-3.

1953 yılında savaşın sona ermesinin ardından hem çeşitli uluslararası kuruluşlardan hem de ABD'den değişik ekonomik yardımlar alan Güney Kore, 2 Milyar⁴¹ dolarlık yardımı 1960 yılına kadar kullanmıştır. Bu yardımların kimi teknik, askeri, ulaşım ve tarım gibi değişik alanlarda olmuş ve bu alınan yardımlar sayesinde Güney Kore ekonomisi toparlanma eğilimine girmiştir. Güney Kore ekonomik yapısının ağır sanayi altyapısından yoksun olması ve 1937 yılında başlayan savaşlar silsilesinin ardından 1953 yılına kadar süren iç karışıklıklar dönemi, Güney Kore ekonomisine sarsıcı zararlar vermiştir.⁴² Ekonomik kalkınma hamleleri bu dönemde ise istenilen nitelikte olmamış ve herhangi bir ekonomik çalışma hayata geçirilememiştir. Bu dönemdeki ekonomik başarılar ise daha çok dış kaynaklı olmuş ve 1953-1960 yılları arasındaki yatırımların yaklaşık yüzde 74'ü dış kaynaktan sağlanan yardımlarla yapılmıştır. Yapılan bu yatırımların niteliği ise daha çok kısa süreli olmuştur. Bu dönemde dışarıdan gelen yardımlara rağmen enflasyon oranı yüzde 40'ların altına indirilememiştir. 1953-1960 arasındaki yıllarda iş başına gelen Güney Kore hükümetleri ise 1961 darbesine giden yolu hızlandırmış ve Güney Kore'de 1988 yılına kadar sürecek askeri darbe hükümetleri dönemi başlamıştır.⁴³

GRAFİK 5: GÜNEY KORE’NİN MİLLİ GELİR BÜYÜME RAKAMLAR(1945-1960)

Kaynakça: Bank Of Korea, Economic Statistics Yearbook, 1973, s.298

1.4.Ekonomik Kalkınma Planlarının Başarı Farklarında Yaklaşımlar

Bu bölümde üç adet yaklaşımdan yararlanılacaktır.

⁴¹ İstikbal, s.120-121.

⁴² Sönmez, s.201-202.

⁴³ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.10-12.

1.4.1.Ortodoks-Liberal Yaklaşım

Ortodoks yaklaşım anlayışına göre Güney Kore'nin sağlamış olduğu ekonomik başarı devletin 'piyasa dostu' olarak uyguladığı politikalara dayanmaktadır. Bu politikalar temel olarak devletin piyasaya müdahale etmemesi, makro ve mikro ekonomik istikrar, dışa açık piyasa yapısı ve kaynakların etkin bir şekilde kullanılması şeklinde sıralanabilmektedir. Ortodoks yaklaşımın temel kuramsal altyapısı ise Adam Smith'in 'görünmez el' varsayımına ve David Ricardo'nun 'karşılaştırmalı üstünlükler kuramına' dayanmaktadır. Ortodoks yaklaşımın temel kuramsal altyapısının getirmiş olduğu varsayımlar ve kuramlarla birlikte devletin güvenlik ve mülkiyet konularında koruyucu, düzenleyici bir rol üstlenmesinin gerekli olduğunu ve diğer alanlarda sınırlandırılması gerektiğini varsaymaktadır. Devletin düzenleyici rolünde olduğu ekonomik alanda ise devlet fiyat mekanizmasının oluşmasında ve sorunsuz bir şekilde işlemesinden sorumlu tutulmuştur. Ortodoks yaklaşımın iki ayrı versiyonu olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi Güney Kore açısından şöyledir. Güney Kore piyasa mekanizmasının işleyişine müdahalede bulunmadığı için piyasa kendini iyileştirmiş ve büyümesini zaman içinde hızlandırmıştır. İkinci versiyon ise şöyledir. Güney Kore devlet elitleri tarafından dizayn edilen ve ihtiyaç olduğu dönemlerde müdahale edilen piyasa, devletin yön vermesi sayesinde gelişmiştir. Bu ikinci yaklaşıma göre gelişmekte olan devletlerden biri olan Güney Kore, devletin gerekli durumlardaki müdahalesini meşru kılmakta ve gerekli görmektedir. Güney Kore'nin Türkiye'den ayrılan tarafı bu olmuş ve Türk devlet yöneticileri popülist yaklaşımlarla yaptıkları politik hatalar, ilerleyen dönemlerdeki ekonomik başarılarla gölge düşmesine neden olmuştur.⁴⁴

Güney Kore ve Türkiye'nin yapmış oldukları ekonomik kalkınma planları için Ortodoks varsayımın tartışmalarında önemli dönemler 1980'ler olsa da Ortodoks yaklaşımın 1950'lerdeki yaptığı tartışmalar ve varsayımlar, Güney Kore ve Türkiye'nin planlı kalkınma anlayışı için daha fazla önem arz etmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan planlı ekonomik kalkınma hamleleri ve bu hamlelerin devlet tarafından yapılmasını eleştiren birçok yazar; devletin piyasa mekanizmasına bu denli müdahalesinin doğru olmadığını, böyle bir müdahale halinin yarardan çok zarara neden olacağını dile getirmişlerdir. Bu tartışmaların ışığında Güney Kore ve Tayvan gibi ülkelerin ihracat odaklı büyüme stratejileri ve sınırlı tutulan devlet müdahalesini örnek gösteren kimi yazarlar ise özellikle Güney Kore sanayi hamlesini Ortodoks anlayışa göre yorumlamışlardır. Bu iki ülkenin ithal ikameci ihracat

---

⁴⁴ Cemil Günay, Türkiye ve Güney Kore'de Uzun Dönemli Büyüme Karşılaştırmalı Bir Analiz(1960-1980), **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Adana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005, s.78-79.

anlayışının getirmiş olduğu ekonomik başarı, 1967 yılında Harry Johnson tarafından ortaya atılan serbest ticaretin dinamik kazançlar sağlayacağı varsayımını desteklemiş ve bu yaklaşımlar Ortodoks anlayışın birinci versiyonunu destekler nitelikte olmuştur. 1970’li yıllarda Krueger, Balassa, Bhagwati gibi kimi iktisatçılar tarafından ithal ikameci bir ekonomi politikası ile hareket eden devletlerin ekonomiye müdahalesine ise karşı çıkılmamışsa da Ortodoks yaklaşımın piyasa başarısızlığını devlet müdahalesine bağlayan birçok tartışmada devam etmiştir. 1950’li ve 1970’li yıllar arasında hâkim görüş olarak birçok tartışmalara neden olan Ortodoks yaklaşım, liberal bir ticaret politikası ile desteklenen planlı ekonomik kalkınma planlarını desteklemiştir.

Kimi yazarlar tarafından bu anlayış pek kabul edilmemişse de birçok Ortodoks yazar devlet müdahalesinin piyasayı düzenleyici rolünün önemli olduğunu vurgulamış ve Güney Kore özelinde devletin başarılı örneklerle bu anlayışı benimseyebileceğini söylemişlerdir. İlerleyen yıllarda ise Güney Kore’nin piyasaya aşırı müdahalesinin Liberal yaklaşımdan uzaklaşması ise Ortodoks yaklaşımın ikinci versiyonunun öne çıkmasına neden olmuştur. Diğer açıdan bu anlayışın sahip olduğu temel göstergelerden biri olan az gelişmiş ülkelerdeki yetersiz özel sermaye yapısı ve dış finansman ihtiyacı, devletin piyasaya istikrar sağlayıcı bir etki ile müdahale etmesine ortam hazırlamıştır. Güney Kore’de devlet tarafından belirlenen ve yön verilen faiz oranları ise denge faiz oranına diğer ülkelere nazaran daha yakın olmuştur. Sabit kur sistemine bağlı kalan ve denge faiz oranlarını gözetten Güney Kore yönetici elitleri, piyasada fiyatların serbestçe belirlenmesini sağlamış ayrıca kaynaklarında etkin bir şekilde dağıtılmasına uyguladıkları politikalarla katkı sağlamışlardır. Güney Kore’nin uyguladığı bu ekonomi politikalarını uygulamayı başaran diğer ülkelerde, Güney Kore gibi başarıyı yakalayabileceği bu yaklaşıma göre mümkün olduğu değişik yazarlar tarafından dile getirilmiştir. Diğer yandan Ortodoks yaklaşıma göre Doğu Asya ülkelerinden biri olan Güney Kore’nin başarılı ekonomik performansı kendi iç piyasa özelliklerine ve bölge dinamiklerine göre değerlendirilmelidir.⁴⁵

1.4.2.Bağımlılık Yaklaşımı

1960’lı yıllarda Latin Amerika’da ortaya çıkan bu yaklaşım Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Fernando Cardoso, Andre Gunder Frank gibi birçok yazar tarafından temsil edilmiştir. Temel olarak doğu ülkelerinin geri kalmışlığını bağımlılık anlayışıyla açıklayan bu yaklaşım, batılı güçlerin geçirmiş oldukları tarihsel süreç sonucu teknolojik ve bilimsel üstünlükleri nedeniyle doğu ülkelerinin batılı ülkelere bağımlı olduğunu vurgulamaktadır.

---

⁴⁵ Günay, s.77-81.

Doğu ülkelerinin geri kalmışlığının bağımlılık yaklaşımına göre süreklilik arz etmesi ise batılı güçlerin veya devletlerin teknolojik, bilimsel ve ekonomik olarak doğu ülkelerinin gelişmesini istememesine bağlamaktadır. Ekonomik olarak emperyalizm anlayışının devam ettiğini öne süren bu yaklaşım sömürge dönemlerinde sağlanan ekonomik bağımlılığın sürdüğünü ve teknolojik transferin bilerek ve istenerek geri kalmış ülkelere verilmediğini öne sürmektedir. Diğer bir açıdan bu yaklaşıma göre yapılan ekonomik, teknolojik, bilimsel ve sosyal yardımların batılı ülkeler tarafından kötü niyetle kullanıldığını ve gelişmekte olan veya geri kalmış ülkelerin batılı ülkelere olan bağımlılığını arttırdığını öne sürmektedir.⁴⁶

Gelişmiş ülkelerin lehine devam eden bu durum, sömürü düzeninin devamına dayanakta olduğunu vurgulayan bağımlılık yaklaşımı, kapitalist düzeninde eski sömürgeci güçler olan batılı gelişmiş ülkelerin iyi niyetli olmayan amaçları için kullanıldığını vurgulamaktadır. Teorinin bir alt versiyonu olan ‘Dünya Sistemi Yaklaşımı’ ise bu bağımlılık ilişkisini ‘Merkez-Çevre’ ülkeleri olarak gördükleri bir çevresel daire şeklinde dizayn etmiştir.⁴⁷ Merkez ülke ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya gibi sanayileşmiş ülkeler olduğu öne sürülmüştür. Merkez ülkeler sistemin düzenleyicisi ve istikrarın sürdürülmesi için başat bir konumda olup, çevre ülkelerle ticari ve ekonomik olarak sıkı bağlar içindedir. Çevre ülkeler merkez ülkenin değişik ihtiyaçlarını karşılamada ve çevresel güvenliğin sağlanmasında merkez ülke ile birlikte hareket etmektedir. Merkez ülke hammadde ve diğer ihtiyaçlarını sağladığı çevre ülkeler sayesinde yüksek teknolojik ürünler üretmekte ve istediği fiyatlardan bu ürünleri çevre ülkelere satmaktadır. Yarı çevre ülkeler ise merkez ve çevre ülkelere nazaran dünya ekonomik ve siyasi çevresinde fazla etkili değildir.⁴⁸

Yaklaşımın fikir babalarından olan Samir Âmin’e göre bağımlılık ilişkisinin tamamen sonlanabilmesi için çevre ve yarı çevre olarak tanımlanan ülkelerin ekonomik ve siyasi olarak merkez ülke ve ülkelerle ilişkilerini tamamen sonlandırması gerekmektedir. Bu durumda siyasi, kültürel, sosyal, eğitimsel, bilimsel ve ekonomik olarak merkez ülkeye olan bağımlılık son bulacak ayrıca dünyadaki kutuplaşmalarda ortadan kalkacaktır. Kaynaklardan yoksul kalan merkez ülke ise üstün konumunu sürdüremeyecek, çevre ve yarı çevre olarak tanımlanan ülkeler ise gelişmelerini daha hızlı bir şekilde tamamlayabileceklerdir. Sağlanan bu siyasi ve ekonomik bağımsızlık ise dünya barışına katkı sağlayacak ve savaşların önüne geçilmesinde önemli bir rol üstlenecektir gibi birçok varsayım altında kendini gösteren

⁴⁶ Robert Keohane ve Joseph S. Nye, **Power and Interdependence Revisited**, The Mit Press, Cilt:41, No:4, s.727-733, http://www.ri.ie.ufrj.br/intranet/arquivos/power_and_interdependece.pdf , (09.01.2018).

⁴⁷ Fikret Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, İletişim Yayınları, 1.Baskı, 2017, s.112.

⁴⁸ Bağımlılık Teorisi, TÜİÇ, <http://www.tuicakademi.org/bagimlilik-teorisi/> , (09.01.2018).

bağımlılık yaklaşımının temel varsayımları hem Güney Kore hem de Türkiye'nin ekonomik olarak gelişimlerini konumlamada önemli bir katkı yapmaktadır. Diğer taraftan bağımlılık yaklaşımını eleştirenler ise temel eleştirilerini dünyada sadece bir tarafa bağımlılık ilişkisinin olmadığını, karşılıklı bağımlılık ilişkisinin dünya ekonomik ve siyasi düzeninde eskiye nazaran daha fazla olduğunu öne sürmektedir. Bu eleştirilere ise bağımlılık yaklaşımını destekleyen yazarlar emperyalizm ve sömürge anlayışlarının göz ardı edildiğini ve bağımlılık ilişkilerinin yani sömürü düzeninin sürdüğü şeklinde cevap vermektedir.⁴⁹

Türkiye'nin ve Güney Kore'nin geçirdikleri tarihsel süreç içinde birçok noktada değinilmesi gereken bağımlılık yaklaşımı, ekonomik kalkınma planlarının karşılaştırılması ve politik ekonomi açısından değerlendirilmesinde bu karşılaştırılmanın daha sağlıklı yapılmasında önemli yapı taşları sunmaktadır. Bu yapı taşları Güney Kore'nin geçirmiş olduğu sömürge dönemi ve sonrasında merkez ülkeler olan Sovyetler Birliği ve ABD'nin Kore yarımadasında iki ayrı devletin ortaya çıkmasında etkilerinin olması nedeniyle ilerleyen dönemlerdeki Güney Kore'nin ekonomik performansı ve bağımlılık ilişkilerini de etkilemiştir. 1945 yılında diğer bir sömürgeci güç olan Japonya'dan bağımsızlığını elde eden Kore, ilerleyen yıllarda iki ayrı ideolojik düşünce çerçevesinde ikiye ayrılmış ve 1950-1953 yılları arasında ekonomik, sosyal ve siyasal yıkıcı bir savaşa maruz kalmıştır. Savaş sonrası çatışan taraflardan Kuzey Kore, Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyetinin etkisi ve bağımlılık ilişkisi altına; Güney Kore ise aynı ilişki düzeylerini Amerika Birleşik Devletleri ile yaşamıştır. Ekonomik ve siyasi olarak büyük merkezi güçlere bağımlı hale gelen iki ayrı Kore cumhuriyeti ilerleyen yıllarda bu bağımlılık ilişkilerini de arttırmak zorunda kalmıştır. Özellikle Güney Kore'nin ABD'nin 1965 yılında dâhil olduğu Vietnam savaşına asker sevkıyatı ve ilerleyen yıllarda ABD'den sonra bölgede en fazla ikinci askeri bulunan yabancı devlet haline gelmesi bu bağımlılık ilişkisine verilebilecek örneklerden biridir. Diğer bir açıdan ekonomik kalkınma planlarında alınan dış yardımların büyük çoğunluğu ABD'den gelmiştir. Ayrıca uluslararası kuruluşlardan sağlanan birçok teknik ve ekonomik yardımda Amerika Birleşik Devletleri Güney Kore'ye büyük destek sağlamıştır.⁵⁰

Özellikle Vietnam savaşı sonrası gelişen bölgesel ve uluslararası dengelerin değiştirdiği ve geliştirmeye devam ettiği Amerika Birleşik Devletleri-Güney Kore ilişkileri kendini Irak ve Afganistan işgalleri sonrası da göstermiştir. Ayrıca Güney Kore'de meydana gelen 1961 ve 1979 darbeleri ve sonrasında gelen darbeci hükümetlerin ABD ile birlikte

⁴⁹ David N. Balaam ve Bradford Dillman, **Uluslararası Ekonomi Politğe Giriş**, Adres Yayınları(Çev. Nasuh Uslu), 5.Basım, 2015, s.139-142.

⁵⁰ U.S Relations With The Republic of Korea, <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2800.htm> , (09.01.2018).

hareket etmeleri ilişkilerin karşılıklı olarak değerini göstermede diğer bir önemli noktadır.⁵¹ Bu darbeci askeri hükümetlere sağlanan askeri ve ekonomik yardımlar ise darbe yönetimlerinin ömürlerinin uzamasına ve bölgenin ABD kontrolünde kalmasına önemli bir katkı yapmıştır. Ekonomik olarak alınan yardımların ihracat kotaları üzerinden sağlanan etkisi ve Güney Kore'nin ABD'ye olan ihracatının sağladığı ekonomik girdinin pozitif artışı, 1970'li yılların başına kadar artarak sürmüştür ve 1970'li yıllarda daha çok ABD yardımlarının yerini, Japonya yatırımları almıştır. Diğer bir taraftan bağımlılık ilişkilerini geliştiren ve değiştirmeye başlayan Güney Kore; Sovyetler Birliği, Japonya, Çin ve Tayvan gibi ülkelerle değişik ekonomik ilişkilere girmeye başlamıştır. 1970'li yıllardan itibaren ise ihracat pazarını büyütme hedefi ile birlikte Güney Kore'nin ihracat rakamları hızla büyümeye devam etmiştir. Bu ihracat pazarlarını genişletme hamleleri 1970 yılında ihracatın yüzde 75,6'lık kısmının ABD ve Japonya'ya yapıyorken 1986 yılında yüzde 55,6 oranına kadar düşmesine neden olmuştur. Ayrıca Orta Doğu ve Avrupa ile olan ticari ilişkiler geliştirilmiş ve ticari partnerler çeşitlendirilmiştir. Bu ticaret partnerlerini çeşitlendirme hamlesi Güney Kore ekonomisini dünya pazarına açmış ve bu sayede Güney Kore uluslararası olaylardan daha fazla etkilenir hale gelmiştir.⁵² İlerleyen yıllarda ise Çin ile olan ticari ve siyasi ilişkiler ABD ile olan ilişkilerin önüne geçmişse de ABD'nin askeri olarak Güney Kore'deki varlığı bugün bile sürmektedir. 1960-1970 yılları arasındaki dönemi açıklamada yeterli bilgilere değinen bağımlılık yaklaşımı ilerleyen yıllardaki Güney Kore ticari ve siyasi ilişkilerini açıklamada ise yetersiz kalmaktadır.⁵³

Bağımlılık yaklaşımının Türkiye açısından açıklamaları ise Güney Kore'ye nazaran farklılık göstermekte ve tarihsel süreç açısından ayrışmaktadır. Türkiye'nin Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasından sonra kurulması ve Güney Kore gibi bir sömürge döneminden geçmemiş olması, Türkiye'nin farklı bir kategorinin içine alınmasına neden olmaktadır. Türkiye, Güney Kore'yi ekonomik olarak önden takip etmesine rağmen, Güney Kore özellikle 1970'li yılların ortasında Türk ekonomisini büyüklük olarak yakalamış ve ilerleyen yıllarda da geçmeyi başarmıştır.⁵⁴ Türkiye'nin Osmanlıdan aldığı kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi miras Türkiye'nin kurulduğu ilk yıllarda Türk ekonomisine kötü bir etki yapmışsa da ilerleyen dönemlerde bu miras Türk ekonomisinin büyümesinde ve gelişmesinde önemli bir etmen olmuştur. Ayrıca Osmanlı'nın 18. yüzyıldan itibaren eski gücüne nazaran

⁵¹ **U.S-South Korea Relations**, U.S Congressional Research Service, <https://fas.org/sgp/crs/row/R41481.pdf> , (10.01.2018).

⁵² Foreign Economic Relations, <http://countrystudies.us/south-korea/56.htm> , (10.01.2018).

⁵³ Balaam ve Dillman, s.139-142.

⁵⁴ Korkurt Boratay, **Türk İktisat Tarihi 1908-2009**, İmge Kitapevi Yayınları, 2016, s.10-15.

değişik alanlarda etkisini eski dönemlere göre yitirmesi, ekonomi alanını büyük oranda etkilemiştir. Osmanlının sanayi devriminin yapıldığı dönemlerdeki yenilikleri tam olarak takip edememesi ve aynı dönemlerde baş göstermeye başlayan siyasi ve sosyal karışıklıklar, dış dünyadaki yeniliklerin takip edilmesini güçleştirmiştir. Dış gelişmelerin iyi bir şekilde analiz edilememesi ekonomi alanındaki başarısızlıkları beraberinde getirmiştir. 1838 yılında İngiltere ile imzalanan Balta Limanı Anlaşması ile birlikte dış ekonomik rakiplerle yarışamayan Osmanlı ekonomisi hem dünya ekonomisine daha açık bir hale gelmiş hem de ekonomik olarak dışarıya daha çok bağımlı bir yapıya bürünmüştür. İngiltere'nin Mısır'daki isyan hareketlerinden yararlanarak imzalattığı bu antlaşma, Osmanlı'nın yerli sanayisine büyük zarar vermiş ve yerli girişimcilik hamlelerine engel teşkil etmiştir.⁵⁵

1838 yılında imzalanan Balta Limanı antlaşmasının ardından değişik alanlarda rekabet gücü azalan Osmanlı ekonomisi, ilerleyen dönemlerde dış borç alımına başvurmak zorunda kalmış ve bu borç alımlarının sürekli hale gelmesi sonucu borçların faiz yükü ağırlaşmış ve Osmanlı Maliye Bakanlığı 1875 yılında iflasını ilan etmek zorunda kalmıştır. Bu iflasın ardından başlayan Osmanlı-Rus savaşı ve bu savaşında kayıp edilmesi ile birlikte Osmanlı'nın ekonomik yapısı kayıp edilen toprak ve gelirlerle birlikte daha zayıf bir konuma gelmiştir. İlerleyen yıllarda ise Berlin Konferansı ile birlikte Osmanlı mali yapısının ve ekonomik kaynaklarının borç ödemelerinin düzenli bir şekilde yapılması için Duyunu Umumiye teşkilatının yabancı gözlemciler yönetiminde kurulması, Osmanlıyı yarı ekonomik sömürge haline getirmiştir. 1880 yılı itibariyle Osmanlı dış borçları ise 252 milyon Osmanlı altın lirasına ulaşmıştır. 1881 yılında ilan edilen Muharrem kararnamesi ile birlikte borçlar düzenlenerek son hali şu şekilde belirlenmiştir. *'Muharrem Kararnamesi kapsamına alınarak indirim konusu yapılan anapara ve faiz toplamı 233.993.066 lira (212.720.969 Sterlin) kabul edilmiş, indirimlerden sonra, Hükümetin mutabık kalınan ödeyeceği nihai anapara borç tutarı 141.505.919 lira (128.641.744 Sterlin) olarak bağlanmıştır.'*⁵⁶ Osmanlı devlet bütçesinden yıllık ortalama yüzde 18,5'lik pay alan Duyunu Umumiye idaresi Osmanlı devletinin son dönemlerine kadar varlığını sürdürmüştür. Bu borç idaresinin olumlu yönü ise toplam borç miktarının indirilmiş ve borçların düzenli olarak ödenmesinin sağlanmış olması olmuştur. Bu bağımlılık yapısı altında Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğu antlaşma olan Lozan antlaşması da yukarıdaki duruma benzer olarak bazı kısıtlamaları içermiştir. Bu ekonomik ve siyasi kısıtlamalara ek olarak Osmanlı borçlarının bir kısmı Türkiye tarafından üstlenilmiştir. Lozan

⁵⁵ Ali Eşiyok, Osmanlı İmparatorluğu'nun Dünya Ekonomisine Eklemlenmesinde Bir Dönüm Noktası:1838 Serbest Ticaret Antlaşması, **Mülkiye Dergisi**, 2010, Cilt:43, Sayı:266, s.67-69.

⁵⁶ Biltekin Özdemir, **Osmanlı Devleti Dış Borçları**, Ankara Ticaret Odası Yayınları, 2009, s.75.

anlaşmasının ekonomik olarak kısıtlama maddeleri 1930'lu yılların başında son bulmasına rağmen, Osmanlı borçlarının tam olarak ödenmesi 1954 yılında mümkün olmuştur. Ayrıca Osmanlıdan ekonomik olarak alınan miras, Türkiye'nin sanayi alanında değişik yerel hamlelerine neden olsa da tam istenilen başarı yakalanamamıştır. 1939 yılında başlayan İkinci Dünya Savaşı ise Türk ekonomisine büyük zarar vermiş ve ekonomik gelişme hamlelerine büyük bir darbe indirmiştir.⁵⁷

Bağımlılık yaklaşımı açısından yukarıda değişik tarihsel süreçlerle açıklanan Türk ekonomi tarihi, değişik dönemlerde girdiği siyasi ve ekonomik mücadelelerle bağımlılık ilişkilerinden tam olarak kurtulamamıştır. 1950'li yıllara kadar son 200 yıllık dönem için büyük devletlerin siyasi ve ekonomik baskıları ile karşılaşan Osmanlı yani Türk ekonomisi istenilen başarıların alınmasında iyi bir performans sergileyememiştir. 1960 yılında gerçekleşen askeri darbe ile birlikte planlı kalkınma hamlelerine girişen Türk devlet yöneticileri ise iç piyasada üretmeyi planladıkları dışarıdan ithal edilen ürünleri bu kalkınma planları ile hayata geçirmeye çalışmıştır. Ama finansal olarak kaynak sağlamak için değişik kanallardan girişimler yapan Türk ekonomi yöneticileri, ABD ve Batı ülkelerinden istediği ölçüde destek sağlayamamıştır. ABD ve Batı ülkelerinden alınamayan ekonomik destek özellikle Sovyetlerden sağlanmaya çalışılınca Türkiye'nin uyguladığı ekonomik kalkınma planlarına zarar veren 1971 Askeri Muhtırası ile karşılaşmıştır. Hem bağımlı olduğu ekonomik yapıdan destek bulamayan hem de destek için başvurduğu Sosyalist yapıya bağımlı kalmak zorunda kalan Türk ekonomik kalkınma girişimleri istenilen başarıları tam anlamıyla yakalayamamıştır.⁵⁸

Bağımlılık yaklaşımı açısından Türkiye ve Güney Kore'nin uyguladıkları kalkınma girişim hamleleri tarihsel olarak doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlasa bile Güney Kore'nin özellikle 1980'li yıllardan sonra sağladığı ekonomik başarıları açıklamakta ise yetersiz kalmaktadır. Ama ekonomik kalkınma planlarının uygulandığı yıllar olan 1960-1975 arasındaki dönem için iki ülke açısından önemli bilgilerin ortaya çıkmasına bağımlılık yaklaşımı yardımcı olmaktadır.

---

⁵⁷ Şevket Pamuk, **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisat Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2017, s.101-105.

⁵⁸ Özcan Dağdemir ve Mesut Küçükcalay, Türkiye'de 1960-1980 Müdahale Dönemi Ekonomileri: İktisat Politikaları ve Makro Ekonomik Göstergeler Açısından Bir Karşılaştırma, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:3, 1999, s.136.

1.4.3. Kurumsalci Yaklaşım

Kurumsalci yaklaşımın temelleri Hamilton, List ve Gerschenkron'a kadar dayanmaktadır. Bu yaklaşım günümüze kadar sanayileşmiş ülkeleri üç ana grupta toplamaktadır. Bu gruplar ise şöyle sıralanabilir.

- Birinci Sanayi Devrimi Dönemi(18.yüzyıl, İngiltere ve Fransa)
- İkinci Sanayi Devrimi Dönemi(19.yüzyıl, Almanya ve ABD)
- Üçüncü Sanayi Devrimi Dönemi(20.yüzyıl ve Geç Sanayileşen Ülkeler)⁵⁹

Birinci sanayi devriminde rekabetçi bir ortam sağlayan ve yeniliklere açık olan İngiltere, 18. yüzyıldan itibaren sanayi altyapısını güçlendirmiş ve dünyanın ilk sanayileşmiş ülkesi olmuştur. İkinci sanayi devrimi döneminde ise Almanya ve ABD kendi iç ekonomik yapılarındaki korumacı politikalarla sanayi altyapılarını geliştirmişlerdir. Almanya ve ABD, İngiltere'nin sanayileşme hamlesinden edindikleri tecrübelerle birlikte yenilikleri ön plana çıkaran bir sanayileşme hamlesi ile ekonomik olarak gelişmişlerdir. Üçüncü sanayileşme döneminde ise geç sanayileşme hamlelerine girişen ülkeler İngiltere, Almanya ve ABD gibi ülkelerden tecrübe ettikleri yenilikler ve teknolojik gelişmeler ile sanayileşme hamlelerine girişmişlerdir.⁶⁰ Bu ülkelere örnek olarak ise Türkiye ve Güney Kore örnek olarak verilebilir.⁶¹ Birinci sanayileşme dönemi daha çok yanılma-gözlem unsurlarına dayanırken, ikinci sanayileşme dönemi büyük şirketlerin hâkim olduğu teknolojik yeniliklerle gelişme göstermiştir. Üçüncü sanayileşme dönemi ise sanayileşmiş ülkelerden öğrendikleri veya satın aldıkları teknoloji sayesinde geç dönem sanayileşme hamlesi içinde olan devletler, satın aldıkları teknolojiyi gelişmelerini tamamlamak için kullanmışlardır. Türkiye ve Güney Kore açısından üçüncü sanayileşme dönemi önemli bir kırılma noktasıdır.⁶² Çünkü 1960'lı yıllarda önce hafif sonra ise ağır sanayileşme hamlelerine girişen ülkelerden olan Güney Kore ve Türkiye ekonomik olarak gelişmelerini tamamlamış ülkelerden birçok program ve süreci kendi sanayileşme ve kalkınma hamlelerinde uygulamaya çalışmışlardır.⁶³

---

⁵⁹ Günay, s.84.

⁶⁰ Chang, **Kalkınma Reçetelerin Gerçek Yüzü**, s.97-109.

⁶¹ Chang, **Ekonomi Rehberi**, s.37-51.

⁶² Günay, s.84-85.

⁶³ Murat Tiryakoğlu, "Güney Kore'de Sanayi Politikasının Gelişimi: Öğrencilikten Öğretmenliğe Geçiş", Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore'de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji** İçinde(226-237), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015, s.230.

Kurumsalci yaklaşım açısından Güney Kore ve Türkiye'nin kalkınma girişimleri incelendiğinde ise dört değişik kategori ortaya çıkmaktadır. Bu kategoriler ise şöyle sıralanabilir.

- Ekonomiye Müdahale eden ve Gelişmesine Katkı Sağlayan Devlet
- Modern Ekonomide Girişim Hamleleri
- Yetenekli Profesyonel Yönetici Elitler
- İyi Eğitilmiş, Donanımlı ve Bol İşgücü⁶⁴

Türkiye ve Güney Kore açısından piyasaya yapılan müdahaleler dış rekabetten yoksunluk, tasarruf oranlarının düşüklüğü, teknoloji yetersizliği ve yatırım için kaynak eksikliği gibi ciddi problemlerin oluşu iki devleti kalkınma hamlelerinde piyasaya müdahaleyi zorunlu hale getirmiştir. Yukarıda bahis edilen ciddi problemler hem Güney Kore'nin hem de Türkiye'nin kalkınma hamlelerinde aşılması güç çeşitli sorunlara neden olmuştur. Ayrıca Güney Kore açısından dış tehditlerin varlığı ve sosyalist tehlike*⁶⁵, halkın fakirlik durumundan hızlı bir şekilde kurtulmasını zorunlu kılmıştır. Bunun en hızlı ve sorunsuz şekilde başarılması ise devletin ekonomide hem düzenleyici hem de girişimci rolünü üstlenmesi ile mümkün olmuştur. Türkiye'deki devlet müdahalesi ekonomik başarı için konjektüre bağlı olarak görülmüş ve devlet kalkınma planlarında piyasaya birçok alanda müdahalede bulunmuştur. Modern ekonomide girişim hamleleri açısından ise Türkiye ve Güney Kore ihracat anlayışı bakımından farklılık göstermektedir. Güney Kore'de Türkiye'ye nazaran özel girişimciler dış piyasaya yönlendirilmiş ve bu sayede elde edilen gelirden kalkınma planlarının finansmanında ve ithalat ürünlerinin sürekli bir şekilde arz edilmesini kolaylaştırmıştır.⁶⁶

Kurumsalci yaklaşım açısından kalkınma veya sanayileşme hamlelerinde gerekli olan bir diğer etken iyi yetişmiş profesyonel kadroların varlığıdır. Bu iyi yetişmiş kadrolar teknoloji transferlerinde ve bilgi aktarımında kalkınma hamlelerini besleyen etmenler olmaktadır. Kurumsalci yaklaşıma göre bir diğer önemli bileşen kalkınma hamleleri için iyi eğitilmiş ve bol işgücüdür. Nüfus olarak Türkiye ve Güney Kore⁶⁷ büyük bir kitleyi işgücü

---

⁶⁴ Günay, s.85-92.

⁶⁵ Kuzey Kore'nin Güney Kore topraklarına inme tehlikesi ve Kuzey'in sosyalist bir yapıda Kore'de yeniden birleşmeyi sağlaması olarak tanımlanmaktadır.

⁶⁶ Günay, s.89.

⁶⁷ Ali Akkemik ve Utku Ören, "Türkiye-Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Hesaplanabilir Genel Denge Modeli ile Değerlendirilmesi", Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore'de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji** İçinde(238-262), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015, s.240.

olarak 1960'lı yılların başında barındırmakta idiler. Bu nüfus tekeli firmaların istedikleri maliyetleri karşılamada, büyüme ve dışarıya karşı ucuz malların piyasaya sürülmesinde başat bir rol oynamıştır. Kurumsalci yaklaşımın genel bakış açısı özetlenecek olursa; devlet kalkınma hamlesini başlatarak tekeli firmaları harekete geçirir. Harekete geçen ve devlet tarafından sübvans edilen tekeli firmalar, piyasada daha rahat rekabet eder ve gün geçtikçe karlarını arttırlar. Artan karlar işgücünün fiyatlarını yukarı doğru çeker ve toplum büyümeden ve kalkınmadan daha fazla kar elde etmeye başlar. Bu sayede verimlilik artışı gerçekleşmiş olur ve kalkınma hamlesi bir üst düzeye doğru harekete geçer.⁶⁸

1.5.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Dünya Ekonomisi(1900-1975)

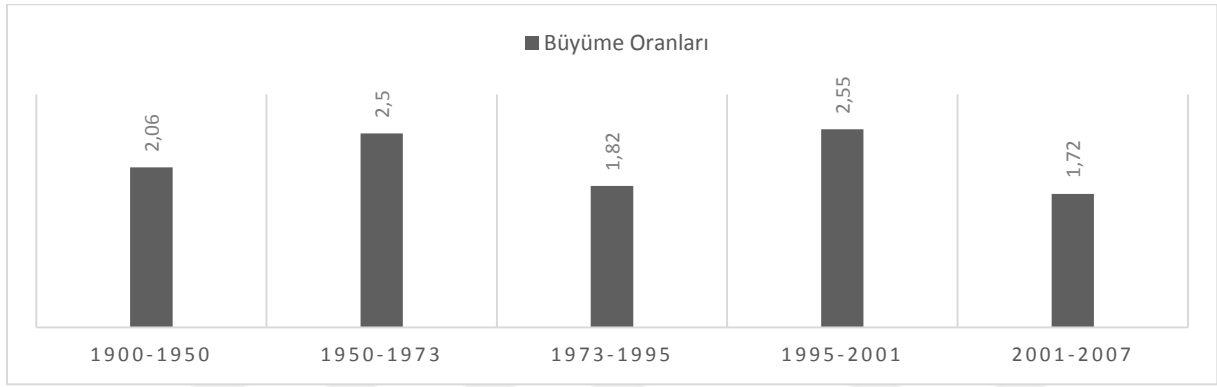
1900'lü yılların başında dünya coğrafyası birçok sömürge devletine ev sahipliği yapmaktadır. Bu sömürge devletleri hammadde ihtiyaçlarını karşıladıkları sömürge devletlerinden birçok yarar sağlamış ve ekonomileri için ucuz kaynak sürekliliğini garanti altına almışlardır. Liberal bir dönem olarak adlandırılan 1900-1913 arasındaki yıllar dönemsel olarak 1820'lerde başlayan sanayileşme hamlelerinin de bazı devletler açısından güçlendiği dönemler olmuştur. Alman ve İtalyan İmparatorlukları kendi geri kalmış sanayilerini korumak için yüksek gümrük tarifeleri uygulamış ve iç üretimi korumak için birçok ekonomi politikasını hayata geçirmeye çalışmışlardır. Diğer bir taraftan ise dünyanın geri kalan sömürgeleştirilmemiş devletlerine empoze edilen serbest ticari düzende, altına dayalı bir ekonomik sistem tecrübe edilmek zorunda kalmıştır. Bu dönemde siyasi, ekonomik ve askeri olarak çatışmaya başlayan büyük devletler ise sömürge paylaşımının getirmiş olduğu anlaşmazlıklar neticesinde, 1914 yılında Birinci Dünya Savaşına girmişlerdir. Bu savaşın ekonomik olarak karşılanamaz bir boyuta ulaşması, Batı Avrupa devletleri açısından Amerika Birleşik Devletlerinden alınan kredilerle ekonomik olarak atlatılmaya çalışılsa da 1929 yılı dünya ekonomik buhranına giden yola engel olamamıştır.⁶⁹

1929 yılında gerçekleşen dünya ekonomik buhranından sonra yavaşlayan ve küçülme eğilimine giren dünya ekonomisi, 1939 yılına kadar ekonomik olarak toparlanma eğilimine girmiş olsa da 1939 yılında patlak veren İkinci Dünya Savaşının ardından yine büyük bir krizle karşılaşmıştır. Dünya'nın ekonomik olarak büyük bir üretim merkezi olan Avrupa kıtasında 1939-1945 yılları arasında meydana gelen savaş, Avrupa'nın hem ekonomik üretim kapasitesine hem de ekonomik altyapısına büyük zarar vermiştir. İlerleyen yıllarda ise Soğuk Savaş'ın başlamasıyla iki zıt kutup 'a ayrılan dünya ve Avrupa devletleri ekonomik sistem

⁶⁸ Günay, s.90-95.

⁶⁹ Tefik Gürkan, **İktisat Tarihi**, Der Yayınları, 1.Basım, 2014, s.206-210.

olarak iki ayrı yapıya bürünmüşlerdir. Bu iki zıt kutup 'a rağmen dünyanın değişik coğrafyalarında bulunan birçok devlet ekonomik kalkınma planları ile İkinci Dünya Savaşı'nın getirmiş olduğu ekonomik yıkımları telafi etmeye çalışmışlardır. 1945-1975 yılları arasında dünya ekonomik tarihinde eş benzeri görülmemiş bir ekonomik performans sergilenmiş ve Dünya'nın sanayileşmiş ülkeleri bu 30 yıllık dönemde toplam ekonomik gelirlerini 3 kattan daha fazla arttırmışlardır. Petrol, elektrik ve otomotiv gibi sanayi sektörlerindeki üretim artışları ise yaklaşık 10 katına ulaşmıştır. Ortalama olarak dünya ekonomisi bu 30 yıllık dönemde yüzde 2,5'lik bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bu dönemde göze çarpan bir diğer olgu ise hızlı nüfus ve şehirleşme oranlarının artışları olmuş ve buna bağlı olarak toplam tüketimde dünya genelinde büyük bir gelişme kayıt edilmiştir.⁷⁰

GRAFİK 6: DÜNYA EKONOMİSİNİN ORTALAMA BÜYÜME PERFORMANSI(1900-2007)

Kaynakça: Charles I. Jones, The Facts Of Economic Growth, Handbook of Macroeconomics, Volume 2A, s.6

İki dünya savaşının getirmiş olduğu tecrübelerle birlikte dünya barışının sağlanması ve dünya ekonomisinin daha düzenli bir şekilde idare edilmesi ve yön verilmesi için birçok uluslararası ekonomi, siyasi, sosyal ve kültürel kuruluş 1940'lı yıllardan itibaren kurulmuştur. 1940'lı yıllarda başlayan dünya ekonomisini daha kurumsal bir yapıya büründürme isteği ilerleyen yıllarda dünya devletlerinin ekonomik kalkınma planlarının işlevini, yürütülmesini ve başarısını etkilemiştir. 1940'lı yılların ardından eski dönemde sömürge olarak yaşamını sürdüren birçok halk bağımsızlığına kavuşmuş ve dünya devletlerinin sayısı bu dönemde büyük oranda artmıştır. Buna bağlı olarak eski sömürge dönemlerinde inşa edilen ekonomik yapılar işlevini eskisi gibi yerine getirememiştir. Bu dönemde yeni bağımsız olan devletlerle birlikte ekonomik alanların güçlendirilmesi ve sanayileşmesini tamamlamış ülkeler ile

⁷⁰ Charles I. Jones, The Facts Of Economic Growth, **Handbook of Macroeconomics**, Volume 2A, s.5-7, <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S157400481600033?via%3Dihub> , (12.01.2018).

aralarındaki ekonomik farkları kapatmak için birçok devlet ekonomik kalkınma planlarına başvurmuştur. Özellikle 1945 sonrası dünya ekonomisinin daha liberal hale gelmesiyle birlikte yabancı yatırımlar dünya geneline yayılmıştır. Örneğin 1950 yılında dünya genelinde yapılan yabancı yatırımların toplam miktarı 47 milyar dolar iken bu rakam 1985 yılında 944 milyar dolara çıkmıştır. Yani ülkelerin kalkınma hamlelerinde yabancı yatırımlarda önemli bir yer tutmuş ve günümüze kadar olan süreçte kendine önemli bir yer edinmiştir.⁷¹

1900'lü yıllardan itibaren ise dünya ekonomisi yabancı yatırımları dövizler üzerinden sağlamıştır. Uluslararası ekonomi açısından ise döviz kuru sistemleri geçmişten günümüze birçok evreden geçmiştir.⁷² Yabancı yatırımların döviz cinsinden olan kısmının yerel para bazından değerlendirme kurallarını belirleyen kurumlar ise 1940'lı yılların ortalarından itibaren IMF ve Dünya Bankası olmuştur. Bu oluşan uluslararası para ve finans yapısı kendini üç değişik dönemde göstermiştir.⁷³ Bu dönemler ise şöyle sıralanabilmektedir.

- Birinci Aşama: Klasik Altın Standardı Dönemi(1870-1944)
- İkinci Aşama: Birinci Bretton Woods Dönemi(1944-1971)
- Üçüncü Aşama: İkinci Bretton Woods Dönemi(1971-Günümüz)⁷⁴

‘Genellikle bütünleşme ve küreselleşme gibi olguların daha çok Soğuk savaş sonrası ortaya çıktığı genel bir kanı olsa da bu iki olgunun geçmişleri 19. yüzyıla kadar dayanmaktadır. 19. yüzyılın sonları ve I. Dünya Savaşına kadar olan dönemde dünya ülkeleri ekonomik ve siyasi yönlerden bugüne nazaran birbirine daha fazla bağımlı olmuştur. Enflasyon, faiz oranları ve bunun gibi temel ekonomik göstergelerin komşu devletler arasında önemli bir etken olduğu ve sömürgeci anlayışa haiz Avrupalı sömürge devletlerin para birimleri ile büyük yatırımlar yapılmıştır. Ancak bu ulusal para birimleri altına bağımlı olarak değerli kılınmış ve bugünün Avrupa Birliği benzeri bir ekonomik yapı sömürge devletlerinin çıkarları gözetilerek kurulmuştur. Oluşturulan bu para birlikleri içinde en güçlü para birimi ise sterlin olmuş ve İngiliz İmparatorluğunun genişlemeye başlaması, ekonomik açıdan 19. yüzyılın başlarından itibaren yükselmesi ve sömürgeler arası bir ekonomik birlik oluşturması sterlinin güçlenmesinde etkili olmuştur. I. Dünya Savaşının getirdiği ağır ekonomik yükler ve sistemin ana taşıyıcı olan İngilizlerin savaştan yorgun çıkması, yeni bir

⁷¹ Emin Çarıkçı, Son Yüzyılda Dünya Ekonomisi ve Türk Dünyası, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/dunya-ekonomisi-ve-turk-dunyasi.html> , (12.01.2018).

⁷² Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.236-240.

⁷³ Mehmet Özkan ve Deniz İstikbal, “Uluslararası Para ve Finans Yapısının Uluslararası Politik Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi”, Arzu Al, Meral Balcı ve İmam Bakır Kanlı(ed.),**Uluslararası Politik Ekonomi İçinde**(133-168), Savaş Yayınevi: Ankara, 2017, s.133-140.

⁷⁴ Özkan ve İstikbal, s.137.

*ara dönem yaşanmasına neden olmuştur. Bu ara dönemde yani I. Dünya Savaşı sonrası bazı ülkeler altının kullanımından tasarruf etmek amacıyla ülke içinde tedavül etmek üzere kâğıt para geliştirirken, uluslararası değişim için altın standardı korunmuş ve böylece altın döviz standardı sistemine geçilmiştir.*⁷⁵

Klasik altın standardı dönemi İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı sırasında aldığı ekonomik zarar karşısında değişime uğramış ve 1944 yılından itibaren uluslararası ekonomik düzende Birinci Bretton Woods döneminin temelleri atılmıştır. Bu temeller altına dayalı bir ABD doları sistemini ön görmüştür. Bu sistemde dolar bir değer ölçütü olarak uluslararası yatırımların ve ekonominin temel göstergesi olmuştur. Doların bu dengi güçlü yapısı ve ABD ekonomisindeki değişimlerin dünyayı etkiler hali, diğer ülkeler tarafından eleştirilere maruz kalsa da İkinci Dünya Savaşından galip olarak ayrılan ABD'nin kurduğu sisteme büyük bir etki yapamamıştır.⁷⁶ İlerleyen yıllarda ABD'nin kamu harcamaların artmaya başlaması ve popülist yaklaşımlarla karşılaşan ABD ekonomisi, dünya ülkelerinin ekonomik değer ölçüsü olarak kullandığı doları yani o ülkelerin ekonomilerini etkilemiştir. 1960'lı yılların ortalarından itibaren ABD'nin Vietnam savaşına dâhil olması ve savaşın getirdiği enflasyonist baskının doların değerini aşağıya doğru çekmesi, sisteme olan eleştirilerin dozajının artmasına neden olmuştur. Daha çok Fransa ve İngiltere tarafından yapılan bu eleştirilere karşı ABD karşılıksız olarak bastığı doları piyasaya sürmeye devam etmiştir. Dünya piyasasını bu denli krize sürükleme potansiyeli olan Birinci Bretton Woods sistemi ve altına dayandırılan ABD doları; 1971 yılında yapılan reformlarla altına bağlı olarak değiştirilebilme özelliğini kayıp etmiştir. Bu yıldan itibaren dolar altına odaklı olmadan dünya piyasalarına sürülmüş ve buna karşın Petro-Doların varlığı sayesinde ABD doları uluslararası rezerv para birimi olma özelliğini korumuştur.⁷⁷

Doların altına bağlı olarak değer ölçüsü olarak kullanılma kuralının kaldırılmasının ardından İkinci Bretton Woods dönemine geçilmiştir. Bu dönem diğer döneme nazaran uluslararası finans ve para yapısının daha gevşek olduğu bir dönem olmuştur. ABD'nin ulusal pazarlarını bütün dünyaya açmasıyla dünya ekonomisi daha küresel bir yapıya bürünmüştür.⁷⁸ Bu gelişmeler ışığında özellikle Birinci Bretton Woods döneminde benimsenen 'Refah Devleti' anlayışı terk edilmiş ve devlet ekonomide daha çok düzenleyici bir rol üstlenmeye

---

⁷⁵ Özkan ve İstikbal, s.137.

⁷⁶ Sadık Ünay ve Şerif Dilek, Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları, **SETA Yayınları**, Analiz Sayı:228, 2018, s.12-13.

⁷⁷ Özkan ve İstikbal, s.137-141.

⁷⁸ Ha-Joon Chang, **Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, Efil Yayınları(Çev. Emin Akçaoğlu), 6.Basım, 2015, s.18-19.

başlamıştır. Türkiye ve Güney Kore açısından ekonomik kalkınma planları döneminde önemli bir yer tutan bu sistem değişiklikleri ekonomik olarak finansal kaynakları daha küresel bir yapıya büründürmüş ve ulusal paralarının değerleri ulusal devletler tarafından belirlenememiştir. Dolara endeksli bir şekilde dizayn edilen ulusal para birimleri uluslararası ekonomiye ve onun kurumlarına daha bağımlı bir hale gelmiştir.⁷⁹

1.6.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Güney Kore

Güney Kore tarafından uygulanan ilk ekonomik kalkınma planı, 1961 yılında gerçekleşen darbenin ardından 1962 yılında yürürlüğe konulmuştur. Gerek geçmiş yıllarda ağır sömürge ve savaş dönemlerinden oldukça zarar gören ve 1960'lı yıllarda kişi başına düşen gelir bakımından Afrika ülkeleri ile aynı düzeyde bulunan Güney Kore, hızlı bir kalkınma hamlesi için birinci ekonomik kalkınma planını yürürlüğe koymuştur.⁸⁰ İlk kalkınma planının uygulanmasında ve diğer planlarının dizayn edilmesinde “*Ekonomi Planlama Kurulu*” ise başat bir rol üstlenmiştir. İlk kalkınma planı sanayi altyapısının sağlaştırılması ve geliştirilmesi için hazırlanmıştır. İkinci ekonomik kalkınma planı ise birinci ekonomik kalkınma planına nazaran sanayi altyapısının hafif sanayi kısmını geliştirmeyi amaç edinmiş, ilerleyen ekonomik kalkınma planlarında ise ağır sanayi hamlelerine ağırlık verilmiştir.⁸¹ Birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarında ihracatı büyüme motoru haline getiren Güney Kore, tek el olarak desteklediği büyük aile şirketlerini dış piyasalara yönlendirmiştir. Bu şirketlerin ihtiyacı olan kredileri devlet garanti bir şekilde sağlayan Güney Kore, büyük aile şirketlerinin gelişmesine ve büyümesine büyük bir katkı sağlamıştır.⁸²

Ekonomi planlama kurulu tarafından dizayn edilen ekonomik kalkınma planları dünyadaki değişim ve dönüşüm hamlelerinden etkilenmiştir. Bu etkilenme sonucu devlet kalkınma planlarının uygulamasında önemli bir görev üstlenmiş ve sık bir şekilde piyasaya müdahalede bulunmuştur. Bu müdahalelerin beklentileri karşılması açısından darbe hükümetlerinin ömrü ve işlevi uzamıştır. Bunlara ek olarak Japon sömürge döneminde kırsal kalkınma hamlelerine girilmiş olması ve toprak reformunun daha adil bir şekilde yapılmış olması ve kölelik gibi eski kurumsal yapılarında ortadan kaldırılmış olması, Güney Kore hükümetinin ve kalkınma planlarından sorumlu ekonomi planlama kurulunun işlerini

⁷⁹ Özkan ve İstikbal, s.140-142.

⁸⁰ Tibor Scitovsky, Economic Development in Taiwan and South Korea: 1965-81, **Food Research Institute Studies**, Cilt:19, No:3, 1985, s.218-223.

⁸¹ Sönmez, s.201-204.

⁸² Erhan Atay, “**Kore Aile Holdingleri: Chaeboller**”, s.197-198.

kolaylaştırmıştır. Ama birinci ekonomik kalkınma planının daha deneyimsiz bir şekilde hazırlanmış olması, birinci ekonomik kalkınma planının ikinciye nazaran daha da az başarılı olmasına neden olmuştur. Kalkıncı devlet anlayışının Güney Kore’de bu denli sıkı bir şekilde uygulanmasının nedenleri ise özel sektörün böyle bir kalkınma hamlesinde yeterli kaynaklara sahip olmaması ve aşırı yoksulluğun hızlı bir şekilde çözüm bekliyor olması, Güney Kore yönetici elitlerini ekonomik kalkınma hamlelerine itmiştir. İlk dönemlerde uygulanan korumacı politikalar ise Güney Kore şirketlerini iç piyasada daha işlevsel hale getirmiş ve ilerleyen yıllarda dış piyasada rekabet yeteneği kazanmalarına neden olmuştur.⁸³ Bu rekabet anlayışına ayak uyduramayan şirketlere ise devletin herhangi bir müdahalesi olmamış ve şirketler daha rekabetçi ve yatırım yapar hale gelmek zorunda kalmıştır. Önemli bir diğer etmen ise birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarında yönetici konumunda olan bürokrasinin darbeci bir general tarafından idare olunması kararlarında daha hızlı bir şekilde alınmasında işlevsel bir rol üstlenmiştir.⁸⁴

Birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planının yürütülmesinde önemli bir görev üstlenen Ekonomi Düzenleme Kurulunun tanımı ve görevleri ise şöyledir. *“Bu kurul, bütçeleme, yatırım teşvikleri ve 5 yıllık kalkınma planının hazırlanması gibi özel yetki ve sorumluluklarla donatılmıştır. Aynı zamanda, değişik bakanlıklar tarafından aktarılan güçlü bir bütçeye sahipti. Kurulun belirlediği politika ve hedefler doğrultusunda bizzat devlet başkanının ve ekonomi bakanının katılımıyla gerçekleşen aylık toplantılara büyük şirketlerin(Chaebol) patronları da katılmıştır. Bu toplantılarda her bir sektör için ihracat hedefi belirleniyor, yeni sektörlere hangi şirketlerin girmesi gerektiği tartışılıyor ve uygulamadaki zorluklar tarafların işbirliği ile aşılmaya çalışılıyordu.”*⁸⁵

TABLO 2: GÜNEY KORE’NİN 1962 YILI TEMEL GÖSTERGELERİ

Güney Kore	Temel Göstergeler
Nüfus	26.513.030
Milli Gelir	2,814 Milyar Dolar
Kişi Başına Düşen Milli Gelir	106 Dolar

⁸³ Ha-Joon Chang, **Kalkınma Yeniden: Alternatif İktisat Politikaları El Kitabı**, İmge Yayınevi(Çev. Emre Özçelik), 2.Basım, 2016, s.60-61.

⁸⁴ Kwan S. Kim, *The Korean Miracle(1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development*, **Kellongg Institute**, Working Paper:166, 1991, s.5-8.

⁸⁵ Erhan Atay, **“Kore Aile Holdingleri: Chaeboller”**, s.202-203.

İhracat	54.5 Milyon Dolar
İthalat	109 Milyon Dolar
Temel İhraç Ürünleri	Balık ve Tarım Ürünleri, Demir ve Çeşitli Madenler, Pirinç, Ham İpek, Sebze ve Menşe illi Malzemeler
Temel İthal Ürünleri	Çiğ Pamuk, Tekstil Ürünleri, Çeşitli Motorlar ve Yan Ürünleri, Elektrik Devrelerini Yapmak ve Kesmek İçin Elektrikli Aparatlar, İletişim Ürünleri ve Yan Ürünleri

Kaynakça: South Korea, https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/sitc/export/kor/all/show/1962/ , (12.01.2018)

1.7.Kalkınmacı Devlet Anlayışı ve Türkiye

1930’larda kısmi kalkınma hamlelerini devreye sokan ve daha çok devletçi sayılan bir ekonomik kalkınma hamlesini benimseyen Türkiye, ilerleyen yıllarda yapılan ekonomik kalkınma hamlelerinde daha çok piyasa dostu bir gelişme hamlesini benimsemiştir. Ekonomik olarak değişik dönemlerde devreye alınan kalkınma girişimleri olsa da 1963 yılından itibaren tam anlamıyla ilk beş yıllık ekonomik kalkınma planı uygulamaya sokulmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi yönetici elitleri, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu(IMF)’nun hazırlanışında katkı sunduğu bu kalkınma planları devlet planlama teşkilatı tarafından idare olunmuştur. Osmanlıdan alınan mirasla geçmiş yıllarda yapılan girişimlere nazaran daha iyi bir başarı yakalanan birinci ve ikinci beş yıllık ekonomik kalkınma planları sanayileşme ve dışa bağımlılığın değişik alanlarda azaltılması konularında önemli yolların alınmasına neden olmuştur. Osmanlı döneminde de bu denli sayılabilecek sanayileşme ve kalkınma hamleleri olmuştur. Özellikle Birinci Dünya Savaşı döneminde yürürlüğe konan ‘Sanayi Sayımı’ yerel sanayiyi güçlendirmek için önemli bir yol gösterici ve destek konumunda olmuştur. Çeşitli destek adımlarını içeren bu plan savaş yıllarının vermiş olduğu sıkıntılar yüzünden istenilen başarıları yakalayamasa da planlı ekonomik kalkınma hamleleri açısından önemli bir tecrübe olmuştur. Güney Kore’ye nazaran ithal ikameci bir anlayışla hazırlanan birinci ve ikinci beş yıllık ekonomik kalkınma planları, iç piyasada gerekli olan üretim dolgunluğuna ulaştıktan sonra Güney Kore gibi ihracatçı bir anlayışa geçişe zemin oluşturmuştur.⁸⁶

⁸⁶ Wayne W. Snyder, Turkish Economic Development, The First Five Plan, 1963-1967, **The Journal of Development Studies**, Cilt:6, Sayı:1, s.58-59.

1980 yılı sonrası daha ihracatçı bir anlayışa bürünen Türk ekonomik sistemi, Güney Kore'nin ihracatçı anlayışıyla sağlamış olduğu faydaları daha geç dönemlerde tecrübe etmek zorunda kalmıştır. Türkiye'nin uygulamış olduğu kalkınma planları, 1960'lı yıllarda Güney Kore'de olduğu gibi bir askeri darbe dönemi sonrası gelişme göstermiştir. Güney Kore'den farklı olarak bürokrasinin değişik alanlarında bulunan Türkiye'deki darbeci askerler yönetime tam olarak hâkim olmamıştır. Yönetime etki edebilme gücünü elinde bulunduran Türk askeri vesayet rejimi ilerleyen yıllarda iki kalkınma planının uygulanmasında ve başarısına etkide ise önemli bir konum üstlenmiştir.⁸⁷ Türk kalkınma hamlesinde önemli bir pozisyon üstlenen Devlet Planlama Teşkilatı'nın tanımı ve işlevi ise şöyledir. *“İktisadi ve sosyal hedeflerin tayininde hükümete yardım eden, uzun ve kısa vadeli strateji plan ve programları hazırlayan ve planın başarıyla uygulanması için gerekli tedbirleri tavsiye eden bir kuruluştur. Devlet Planlama Teşkilatının iki ana organı mevcuttur. Yüksek Planlama Kurulu ve Planlama Merkez Teşkilatı. Yüksek Planlama Teşkilatı Başbakan veya Başbakan Yardımcısının başkanlık ettiği üç bakandan; Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarından ve Planlama Merkez Teşkilatındaki üç daire başkanından müteşekkil bir heyettir. Görevi, iktisadi ve sosyal hedefler ile stratejileri tayin etmektir. Teknisyenler çeşitli alternatifleri Yüksek Planlama Kuruluna getirirler. Yüksek Planlama Kurulunda hazırlanan teklifler Bakanlar Kurulunda müzakere edilerek karara bağlanır. Planlama Merkez Teşkilatının hazırladığı uzun ve kısa vadeli planlar da Yüksek Planlama Kurulunda incelenir ve Bakanlar Kuruluna sunulurdu.”*⁸⁸

TABLO 3: TÜRKİYE’NİN 1963 YILI TEMEL GÖSTERGELERİ

Türkiye	Temel Göstergeler
Nüfus	29.597.047
Milli Gelir	10.36 Milyar Dolar
Kişi Başına Düşen Milli Gelir	350,66 Dolar
İhracat	368 Milyon Dolar
İthalat	687 Milyon Dolar
Temel İhraç Ürünleri	Fındık, Çiğ Pamuk, Sigara ve Tütün, Meyve ve Tarım Ürünleri, Hayvansal

⁸⁷ Ünay, *The Political Economy of Development Planning in Turkey*, s.175-176.

⁸⁸ Devlet Planlama Teşkilatı Nedir, http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-736-devlet-planlama-teskilati-#_WrOnES5uaM8, (22.03.2018).

	Malzemeler, Balık ve Balık Ürünleri
Temel İthal Ürünleri	Petrol ve Petrol Ürünleri, Tekstil Makineleri, Çeşitli Motorlar ve Araç Gövdeleri, İletişim Ürünleri, Elektrik Devre Aletleri ve Aparatları

Kaynakça: Turkey, https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/sitc/export/kor/all/show/1962/ , (12.01.2018)

2.GÜNEY KORE’NİN BİRİNCİ VE İKİNCİ EKONOMİK KALKINMA PLANLARI(1962-1971)

2.1.Güney Kore’nin Kısa Tarihçesi, Genel Coğrafik, Ekonomik, Siyasi ve İdari

Görünümü

Kore’de tarihsel olarak M.Ö. 2333 yılında kurulan ilk devlet Gojoseon devletidir. Gojoseon halkının büyük generali Dangun tarafından kurulan devlet hem Kore yarımadasında hem de Mançurya’da bulunan kabilelerle yaptığı mücadeleler sonucu ortaya çıkmıştır. İrili ufaklı birçok devlete ev sahipliği yapan Kore yarımadası, M.S 676 yılında Silla önderliğinde tek bir devlet altında birleşmiştir. Çin ile olan mücadeleler Silla önderliğinde kurulan birliğe karşıda sürmüş ve ilerleyen yıllarda ortaya çıkan zayıflama sonucu 935 yılında Silla’nın yerini Goryeo devleti almıştır. Goryeo ilerleyen yıllarda Kuzey’de kurulan Kore kökenli Balhae krallığını topraklarına katmış ve Kore tam anlamıyla birliğini sağlamıştır. Goryeo döneminde Çin’le olan mücadele ve savaşlar sürmüş ve 12. yüzyılın ortalarında Moğollarla yapılan savaşlar sonucu Goryeo, Moğol İmparatorluğuna bağlı bir devlet haline gelmiştir. Moğol İmparatorluğunun zayıflamasının ardından Goryeo’da siyasi çekişmeler yaşanmış ve General Yi Seong-Gye tarafından yönetilen bir isyan sonucu Joseon hanedanlığı kurulmuştur. 1388 yılında bir hanedan değişikliği yaşanan Kore yarımadasında bu yıllardan itibaren Çin ile yaşanan savaşlar yerini Çin ile olan işbirliğine bırakmıştır. 15. yüzyılının sakin geçen yıllarında ise daha çok kültürel ve sosyal alanlarda yaşanan gelişmeler sayesinde Kore kültürü gelişmiştir. Bu dönemde yapılan tarımsal reformlar sayesinde ise halkın refah seviyesi gelişme göstermiştir.⁸⁹

⁸⁹ John Short, **Korea: A Cartographic History**, University of Chicago Press, 2012, s.13-25.

Kore'nin ekonomik yapısı ise geçmişten günümüze tarım ekonomisi üzerine inşa edilmiştir. Tarım ekonomisi üzerine inşa edilen Kore ekonomisi 7. yüzyıla kadar tam anlamıyla devlet kontrolünde gelişim göstermiştir. Halkın tarım toprakları üzerindeki mülkiyet hakkı sınırlı olup, devlete kira ve vergi ödemekle yükümlü tutulmuştur. Silla'nın 7. yüzyılın ortalarından itibaren Kore'nin toprak bütünlüğünü sağlamasıyla Kore'deki ekonomik yapı bölgesel olarak dizayn edilmiş ve toprak lordları hem bürokraside hem de ekonomide başat bir konum elde etmiştir. Soyluluk sisteminin güç kazanmasının ardından merkezi yönetim Kore yarımadasında zayıflamış ve halk soylular aracılığıyla devlet ile bağlantı kurmak zorunda kalmıştır. 7. yüzyıldaki bu değişim tarım ekonomisini elit kesimlerin tekeline verse de merkezi devlet yönetimi dış ticareti tam anlamıyla kendi yönetimi ve kısıtlamaları altına almıştır. Bu kısıtlamalarda sadece Çin imparatorlukları ile ticarete izin verilmiş, Japonya ile olan ticari girişimler ise ağır bir baskı altında tutulmuştur. Merkezi yönetimlerin bu anlayışı kendi kendine yeterli bir ekonomi düşüncesi ile desteklenmiştir. 16. yüzyılın sonlarına kadar devam ettirilen bu sistem batılı güçlerin Uzak Doğu Asya'ya doğru yayılmaları ile değişiklik göstermiştir. Ama Çin'in merkezi devlet olma ve Kore'yi himaye etme anlayışı bu saldırılara rağmen devam etmiştir.⁹⁰

1592-1598 yılları arasında bozulan Kore'deki barış, Japon işgal hareketiyle 6 yıllık bir savaş dönemine kendini bırakmıştır. Japon kuvvetlerinin hem deniz hem de karada yenilmesinin ardından 1598 yılında Japon kuvvetleri yarımadadan ayrılmıştır. 1620'li yıllara kadar süren yeniden barış dönemi ise Mançuların Kore'yi işgal girişimleri ile son bulmuştur. 10 yıllık süren savaş dönemi Kore'nin yeniden Çin'e bağlı bir devlet olmasına neden olmuştur. Bu savaş yıllarından sonra gelen 200 yıllık barış döneminde ise Kore kültürü gelişmiş ve ekonomik olarak herhangi bir problemle karşılaşmamıştır. 19. yüzyılın ortalarına kadar süren barış ve istikrar dönemi batılı işgal girişimleri ile bozulmuş, Çin'in güçsüzleşmesinin de etkisiyle Kore daha bağımsız bir yapıya bürünmüştür.⁹¹ Japonya etkisi Kore'de 1905 yılında Japon-Rus savaşı sonrası daha çok artmış ve 1910 yılında Japonya Kore yarımadasını işgal etmiştir. Japonya'nın Kore'yi işgalinden sonra Tokyo'dan atanan bir vali tarafından yönetilen Kore yarımadası, Japonya'nın asimile politikalarına karşı 1919 yılında bir isyan dalgasına sahne olsa da başarılı olunamamıştır.⁹² Bu isyan hareketleri başarılı olmasa bile Kore milli

---

⁹⁰ King, s.2-3.

⁹¹ David C. Kang, Meredith Shaw, and Ronan Tse-Min Fu, Measuring War in Early Modern East Asia, 1368–1841: Introducing Chinese and Korean Language Sources, *International Studies Quarterly*, Sayı:60, 2016, s.766-777.

⁹² Özlem Gökçe ve Mahmut Ertan Gökmen, 1897-1910 Kore'nin Politik Durumu ve Dehan İmparatorluğu, *DTCF Dergisi*, Cilt:56, Sayı:2, 2016, s.93-95.

kimliğinin gelişmesinde ve İkinci Dünya Savaşı sürecinde Kore'nin bağımsızlık girişimlerinin ideolojik altyapısına büyük bir katkı sağlamıştır. 1919 yılında oluşan bu bağımsızlık girişimi sonrası Şangay'da bir Kore sürgün hükümeti kurulmuş ve ayrıca silahlı mücadele için Mançurya'da silahlı gruplar Japon işgal güçlerine karşı birçok saldırıda bulunmuşlardır.⁹³

1937 yılında Japonya'nın Çin'e karşı savaş ilan edip, Mançurya bölgesini ele geçirmesi ve Çin'in iç bölgelerine doğru ilerlemesi, Kore yarımadasındaki bağımsızlık mücadelesini başka bir boyuta taşımış ve birçok Koreli Çin ordusunda Japonya'ya karşı savaşmıştır. İlerleyen yıllarda İkinci Dünya Savaşının daha yıkıcı hale gelmesi ve Japonya'nın savaştan yenik olarak ayrılması, Kore'nin bağımsızlığına giden yolu kolaylaştırmıştır. 1945 yılında Japonların yarımadadan tamamen çekilmesi ile birlikte 1943 yılında Kahire konferansında alınan kararların ışığında, Sovyetler Birliği Kore'nin Kuzey'ine ABD ise Kore'nin Güney bölgesine yerleşmiştir. İki ayrı bölgeden yönetilen Kore yarımadası 1948 yılına kadar Sovyet ve ABD'nin askeri yönetiminde kalmış ilerleyen yıllarda ise Kuzey ve Güney'de iki ayrı ideolojiye sahip cumhuriyet ilan edilmiştir. 1948 yılından itibaren gergin başlayan Güney-Kuzey ilişkileri, 1950 yılında sıcak bir savaşa dönüşmüştür. 3 yıllık bir savaş neticesinde 27 Temmuz 1953 yılında bir ateşkes anlaşması imzalanmış ve Kore'nin bölünmüş yapısı resmi bir boyuta kavuşmuştur. Savaşın bitiminin ardından Kuzey ve Güney tarafları daha çok ekonomik altyapının güçlendirilmesi için çalışmalar yapsa da Kuzey Sovyetlerden aldığı yardımlarla Güney'den ilk yıllarda ekonomik olarak daha başarılı olmuştur. 1953-1960 yılları arasındaki dönemde kısmi bir demokrasi dönemi yaşayan Güney Kore, 1961 yılında Seul bölgesinin güvenliğinden sorumlu General Park Chung Hee'nin darbesi ile karşılaşmıştır. 1979 yılına kadar iktidarda kalmayı başaran General Park, Kore İstihbarat Başkanın yardımları sonucu 1979 yılında bir suikast ile öldürülmüştür.⁹⁴

1980 yılının ağustos ayına kadar eski bir bürokrat olan Cho Kyuhah Cumhurbaşkanlığı görevinde bulunsa da ülkede bir karmaşa dönemi yaşanmıştır. Bu kargaşa dönemi yeni bir generalin Cumhurbaşkanlığı görevine gelmesine neden olmuş ve ülke genelinde sıkıyönetim ilan edilmiştir. Cumhurbaşkanlığı görevine gelen Roh Tae-Woo yeni bir anayasa için halk oylamasına gitmiş ve anayasanın kabulünün ardından 1992 yılına kadar görevde kalmıştır. 1992 yılında Roh Tae-Woo'nun yerine gelen Cumhurbaşkanı Kim Young-Sam Güney Kore'de demokrasi hamlelerinin güçlenmesinde etkili olmuş ve Güney Kore'de demokrasi

---

⁹³ Short, s.113-124.

⁹⁴ M. A. İbrahim Sarıay, Güney Kore Kalkınma Modeli, Güney Kore Devleti'nin Kalkınmadaki Rolü ve Örnek Bir Ülke Olarak Türkiye'ye Uygulanabilirliği, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2006, s.7.

yapısı güç kazanmıştır. 1992-1997 yılları arasında Kim Young-Sam, 1997-2002 yılları arasında Kim Dae Jung ve 2002-2006 yılları arasında Roh Moo Hyun devlet başkanlığı görevini yürütmüş olup, 2007 yılında devlet başkanı olan Lee Myung-Bak 2013 yılına kadar başkanlık görevinde bulunmuş ardından Park Geun-Hye görev başına gelmiştir. 2017 yılına kadar görevde kalan Park Geun-Hye hakkında çıkan yolsuzluk iddiaları sonucu görevden alınmış yerine ise Moon Jae-İn seçilmiştir.⁹⁵

Coğrafi alan olarak Güney Kore, Güney Doğu Asya'da bulunan Kore yarımadasında yer almaktadır. Güney Kore'nin doğusunda Japon denizi, batısında Çin ve Sarı deniz, kuzeyinde Kuzey Kore, Güney'inde ise Sarı deniz bulunmaktadır. Güney Kore'nin toprak arazilerinin yüzde 70'e yakını dağlık alanlardan oluşmakta olup tarım arazileri toplam toprak alanlarının küçük bir kısmını oluşturur. Kore yarımadasının toplam yüzölçümü 222.154 kilometre kare olup bunun yaklaşık 99.700 kilometre karesi Güney Kore toprağı olarak kabul edilmektedir. Güney Kore'nin kültürel kimliğinin oluşumunda önemli etmenlerden biri olan Güney Kore'nin toprak yapısı; akarsu, dere ve nehirlerin üç ayrı denize dökülmesi gemicilik ve türevleri iş sahalarını geliştirmiş ve geçmişten günümüze Güney Kore halk kültürüne ve ekonomisine önemli katkılar yapmıştır. Coğrafi yapısının doğu, batı ve güney kıyılarında birçok girinti ve çıkıntıya sahip olması ve birçok adacıkla çevrilmiş olan Güney Kore'nin doğu toprakları daha çok dağlık iken batı bölgeleri doğudaki topraklara kıyasla daha düz ovalara sahiptir. Doğu bölgesindeki dağlık arazilerin yoğunluğu doğal limanların batı kıyılarında toplanmasına neden olmuştur. Dağlık kısımlar ülkenin yüzölçümü olarak büyük kısmını oluştursa da dağlar fazla yüksek değildir ve en yüksek dağı 1915 metre ile Chiri San dağıdır. Önemli nehirler ise Naktong, Han ve İnchon nehirleridir.⁹⁶

Güney Kore doğal kaynaklar bakımından ise zayıf bir potansiyele sahiptir. Sanayi ve diğer ekonomik alanların ihtiyaç duyduğu petrol, demir, kömür, bakır ve çinko gibi birçok doğal kaynak dışarıdan temin edilmektedir. Doğal kaynak bakımından tek zengin kaynak ise tungsten'dir. Ama bu bol miktarda bulunan doğal zenginlik 1993 yılından beri çıkarılmamaktadır. Ormanlık alanlar Güney Kore'de oldukça fazla olmasına rağmen ekonomik alanlara yansımaları pek fazla değildir. Tarım alanları ise ülke topraklarının yüzde 18'ni kapsamaktadır. Su kaynakları bakımından ise yeterli bir konumda olan Güney Kore doğal kaynaklar bakımından diğer ülkelere nazaran zayıf bir konuma sahiptir. Güney Kore'nin iklim yapısı ise kışın soğuk geçen yazın ise ılık ve nemli muson rüzgârlarının

⁹⁵Justin McCurry, Who Is Moon Jae-İn, South Korea's New President, **The Guardian**, 9 Mayıs 2017.

⁹⁶Gülşay Babadoğan Tarakcıoğlu, **Güney Kore Ülke Raporu**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2011, s.2-4.

karakteristik özelliklerini göstermektedir. Güney Kore'nin karasal anlamda tek komşusu ise Kuzey Kore'dir. Daha çok deniz ve hava yolu taşımacılığın gelişim gösterdiği Güney Kore'de toplam olarak 2413 kilometre sahil şeridi, 3874 kilometre demiryolu, 99.025 kilometre karayolu bulunmaktadır.⁹⁷

Güney Kore'nin idari görünümünün olarak 1972 anayasasına göre kuvvetler ayrılığına sahip bir yapısı bulunmaktadır. Siyasi hayat ve yönetim 5 yılda bir seçilen başkan ve 4 yılda bir seçilen ulusal meclis üyeleri tarafından temsil olunmaktadır. Yasama meclisi olan ulusal meclis 299 kişiden oluşmakta olup başbakan, meclis ile cumhurbaşkanı arasında bir uzlaştırıcı görev üstlenmektedir. İdari yapı olarak ise Güney Kore 6 büyükşehir, 9 il, 1 özel statülü şehir, 1 özel statülü küçük belediye ve 230'dan fazla küçük belediye şeklinde örgütlenmiştir. Yargısal olarak ise Güney Kore'de yargı erki bağımsız bir şekilde dizayn edilmiştir. Yargı erkine atamalar 6 senelik periyotlar halinde meclisin önerisi ile cumhurbaşkanı tarafından yapılmaktadır. 6 senelik görev süreleri dolan baş yargıçlar ise meclisin onayı halinde bir 6 yıl daha görevlerini sürdürmektedir. Türkiye'deki anayasa mahkemesine benzer bir yapıda bulunan Güney Kore anayasa mahkeme ise 9 üyeden oluşmaktadır. Cumhurbaşkanı 3, Meclis 3 ve Yüksek yargı başkanı 3 olmak üzere atanan anayasa mahkemesi üyeleri, 65 yaşında istekleri dâhilinde 70 yaşında ise direk emekliye ayrılmaktadırlar. Sosyal grupların siyasi hayata müdahalesi ise hem siyasi seçimler kanalıyla hem de sivil toplum kuruluşları sayesinde olmaktadır. Ülkedeki en büyük ve etkili sivil toplum kuruluşları ise sırayla Kore Hristiyan Konseyi, Ekonomik Adalet için Halk Koalisyonu, Kore Ticaret Birlikleri Federasyonu, Kore Kadın Yardımlaşma Birliği, Kore Ticaret Birlikleri Konfederasyonu, Demokratik Toplum için Avukatlar Birliği ve Kore Ulusal Kiliseler Birliği gibi birçok sivil toplum kuruluşu olarak sıralanabilmektedir.⁹⁸

TABLO 4: GÜNEY KORE ÜLKE PROFİLİ

Resmi Adı	Kore Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Cumhuriyet(Yarı Başkanlık Sistemi)
Resmi Dili	Korece
Başkenti	Seul

⁹⁷ South Korea, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> , (22.01.2018).

⁹⁸ South Korea, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> , (22.01.2018).

Yüzölçümü	99.700 Kilometre kare
Nüfusu	51.181.299 Kişi
Dini Yapısı	-Hıristiyanlık %27,6-Budizm %15,5 - Herhangi Bir İnanca Sahip olmayan %56,9
Ortalama Yaşam Süresi	-Kadınlarda 85,8 Yıl -Erkeklerde 79,3 Yıl

Kaynakça: South Korea, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> , (22.01.2018).

2.1.1.Güney Kore'nin Yakın Tarihi ve Ekonomik Yapısı(1910-1971)

Dünyanın kadim coğrafyalarından olan Asya kıtası ve o kıtaya özgü halklardan biri olan Kore halkı, eski ve köklü tarihi ile Kore yarımadasında yaşamaktadır. Tarihsel olarak bazı dönemler hariç çoğu yüzyıllarda bir devlet altında yaşayan Kore halkı; 1910 yılında Japonya tarafından işgal edilmesi ile birlikte sömürgecilik anlayışına maruz kalmıştır.⁹⁹ Bu yıllardan itibaren büyük baskılarla karşılaşan yarımada, Japonların İkinci Dünya Savaşını kaybetmesiyle birlikte farklı bir kulvara doğru yol almıştır. Savaşın dünyanın süper güçleri olarak ayakta kalan devletleri olan ABD ve Sovyetler Birliğinin ortaklaşa aldıkları karar ile Sovyetler Birliği Kore'nin Kuzeyine, ABD ise Güney kısmına yerleşmiştir. Bu kararın ardından Soğuk Savaşında getirdikleri ile birlikte ayrışan ve değişim gösteren Kuzey ve Güney idari yapılanma olarak iki ayrı blokta yer almıştır. 1945 yılından itibaren başlayarak gerginleşen Kuzey ve Güney ilişkileri resmi olarak kuruldukları 1948 yılında ise ayrı bir boyut kazanmış ve 1950 yılında ilişkiler sıcak bir çatışmaya dönüşmüştür. Bu sıcak çatışma süper güçlerin devreye girmesi ile çıkmaza girmiş ve savaş 1953 yılında son bulsa da 1945 yılında kabul edilen sınırlarda fazla bir değişiklik yaşanmamıştır.¹⁰⁰

TABLO 5: 1910-1939 YILLARI ARASINDA KORE'NİN İHRACAT VE İTHALAT YAPISI

Yıllar	1910-1939	1920-1931	1932-1936	1937-1939
<i>Başka Ülkelere</i>	%16,2	%7,3	%12,2	%21,4

⁹⁹ Erhan Atay, "Kore Aile Holdingleri: Chaeboller", s.198-199.

¹⁰⁰ Mahmut G. Ertan, Amerikan Resmi Arşiv Belgelerine Göre Kore'nin Kurulma Çalışmaları, **Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:5, Sayı:2, 2014 s.59-67.

<i>İhracat</i>				
<i>Japonya'ya</i>	%83,8	%91,7	%87,8	%78,6
<i>İhracat</i>				
<i>Başka Ülkelerden</i>	%33,8	%30,5	%15,7	%12,7
<i>İthalat</i>				
<i>Japonya'dan</i>	%66,2	%69,5	%84,3	%86,3
<i>İthalat</i>				

Kaynakça: Betty L. King, Japanese Colonialism and Korean Economic Development 1910-1945, Asian Studies, 1975, s.16.

Tablo 5’de görülen Kore’nin ihracat ve ithalat yapısındaki Japonya ağırlığı 1940’lı yılların başında yüzde 80’lere kadar çıkmıştır. 1910 yılında başlayan Japon işgalinin ardından Kore ekonomisini tam anlamıyla dizayn etme şansına erişen Japonya, yüzde 80 oranında tarıma bağlı olan ekonomik yapıyı değiştirmek ve geliştirmek için harekete geçmiştir.¹⁰¹ Budist mabetlerinin toprakları devletleştirilmiş ve vergiden muaf olma ayrıcalıkları 1910’lu yılların başından itibaren kaldırılmıştır. Soyluların elindeki topraklar ise Japon firmaların satın alabilmesi için satış kanunlarıyla desteklenmiştir. Eski bürokratik ve feodal yapıyı zayıflatma girişimleri bunlarla sınırlı kalmamış ve halkın kölelik gibi olgulardan kurtulması sağlanmıştır. Japon firmaların Kore ekonomisinde başat bir güç haline gelmesi için kanunlar çıkaran sömürge yönetimi ise 1936 yılına kadar toplam işlenebilir toprakların yüzde 66’sına yakınının Japon göçmenlerin eline geçmesini sağlamıştır. 1913’den 1939 yılına kadar toprak lordlarının elindeki topraklar, toplam işlenebilir toprakların yüzde 19’una kadar düşmüş ve toprak kiracılarının oranı ise yüzde 39,4’den yüzde 55,6’ya çıkmıştır. Bu toprak kiracılarının büyük kısmını ise Japonlar oluşturmuştur. Örneğin 1942 yılında 23.903 Japon toprak sahibine ortalama 2.450 hektar toprak düşerken, Koreli 4.780 toprak sahibine kişi başı 2.450 hektar alan düşmüştür. Endüstri alanında ise tarıma nazaran Japonlar daha üst düzey bir konumda olmuştur. 1931 yılı öncesi Japon hükümeti tarafından dizayn edilen kanunlar ışığında gelişim gösteren Endüstri alanları 1931 yılı sonrası rekabete açılmıştır. Bu açılım hamlesi ise Japonların lehine gelişim göstermiştir. Örneğin 1939 yılında 3.136 Japon firması toplam endüstriyel çıktının yüzde 57,7’sini, 2,278 Koreliye ait firma ise endüstriyel çıktının yüzde 42,1’ni üretmiştir.¹⁰²

¹⁰¹ Woo-Cumings, s.115-117.

¹⁰² King, s.5-6.

Ekonomik girişimlerde ve sanayinin altyapısal yatırımlarında Japon firmaları başat bir rol üstlenmiştir.¹⁰³ Örneğin 1940 yılının sonunda imalat sektörünün yüzde 94'lük, elektrik ve gaz endüstrisinin yüzde 100'lük girişimleri Japon firmaları tarafından yapılmıştır. 1945 yılında ise bütün imalat sektörünün yüzde 89'luk çıktısı Japon firmaları tarafından sağlanmıştır. Japon firmalarının Kore ekonomisindeki bu üstünlüğü ise çalışan işgücünde de kendini göstermiştir. Örneğin 1940 yılında endüstride çalışan nüfusun yüzde 20'si, metal sektörünün yüzde 11'i, ilaç sanayisinin yüzde 12'si, elektrik ve gaz üretim alanının yüzde 20'si, maden ve değerli maden çalışanlarının yüzde 29'u Korelilerden oluşurken geri kalanların çoğu Japon çalışanlardan oluşmuştur. Diğer bir taraftan 1918 yılında Japonlar tarafından kurulan Kore Endüstri Bankası ve Kore Bankası, 1960 yılında Kore'nin kalkınmasında önemli bir yer edinen Tarım ve Endüstri Bankasının kökenlerini oluşturmuştur. Ayrıca bu kurulan bankalar hem Japon hem de Korelilere tarım topraklarının büyük toprak sahiplerinden alınmasında kredi sağlamıştır. 1910 yılında verilen toplam kredilerin yüzde 28,9'u Korelilere, yüzde 68,7'si ise Japonlara verilmiştir. 1937 yılında ise toplam kredilerin yüzde 39,8'i Korelilere, yüzde 60,1'i ise Japonlara verilmiştir. Bu krediler Kore'de adaletsiz olarak dizayn edilen ve kökleri geçmiş yüzyıllara dayanan toprak sisteminin daha adaletli bir hale gelmesine büyük katkı sağlamıştır.¹⁰⁴

Japonlar tarafından Kore'ye yapılan bir diğer yatırım alanı ise ulaşım ve iletişim alanı olmuştur. 1945 yılına kadar demir yolu ağı 6.362 kilometreye, inşa edilen yol ise 20 bin milin üzerinde olmuştur. Ulaşım alanında alınan bu ilerleme kendini iletişim alanında da göstermiştir. Örneğin 7100'ün üzerinde telefon hattı, 5600 'ün üzerinde telgraf hattı, 15 tane radyo istasyonu, 440 binin üzerinde radyo alıcısı, 72 tiyatro ve 51 tane sinema inşa edilmiştir. Özellikle radyoya ulaşım ve sağlıklı bilgi alınması için önemli yatırımlar yapan Japonlar, Kore'ye verdikleri önemi göstermesi açısından kişi başına düşen radyo sayısı önemli bir göstergedir. Örneğin 1975 yılında Burma, Hindistan ve Nijerya'da kişi başına düşen radyo sayısı, Kore'de 1945 yılındaki rakamlarla aynı değerdedir. Ulaşım ve iletişim alanlarında yapılan bu yatırımlar Kore'nin tarım ve sanayi alanlarının gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Örneğin 1915'den 1940 yılına kadar tarım üretimi yüzde 85'in üzerinde, sanayi üretimi ise yüzde 80'nin üzerinde bir artış göstermiştir.¹⁰⁵

---

¹⁰³ Erhan Atay, "Kore Aile Holdingleri: Chaeboller", s.198-199.

¹⁰⁴ King, s.8-9.

¹⁰⁵ Woo-Cumings, s.111-123.

TABLO 6: KORE’NİN 1915-1939 TEMEL TARIM GÖSTERGELERİ

<i>Yıllar</i>	Toplam Tarımsal Üretim	Ekilebilir Tarım Alanı	Tarım İhracatı
<i>1915-1919</i>	100	100	100
<i>1920-1924</i>	118	106	167
<i>1925-1929</i>	140	106	286
<i>1930-1934</i>	153	116	375
<i>1935-1939</i>	187	127	379

Kaynakça: Betty L. King, *Japanese Colonialism and Korean Economic Development 1910-1945*, Asian Studies, 1975, s.13.

Tablo 6’da görüldüğü gibi Japon yatırımlarının bir kısmı Japon ana karasının ihtiyaçları gözetilerek tarım alanında yapılmıştır.¹⁰⁶ 1915 yılındaki toplam üretiminin 100 olarak kabul edildiği tabloda üretim 187’ye ulaşmış yani yüzde 87’lik bir artış sağlanmıştır. Tarım alanlarının ekilebilir miktarı ise yüzde 27’lik bir oranda arttırılmış buna karşın ihracat 1915 yılı rakamlarıyla 100 iken yüzde 279’luk bir artış sağlanmıştır. Sanayi üretimdeki artışlar ise Japonya’nın Kore’deki yatırımları ve stratejileri doğrultusunda artış veya azalış göstermiştir. 1911 yılında toplam sanayi çıktısının yüzde 11’lik kısmını oluşturan imalat sektörü, 1930 yılında yüzde 24’e, 1943 yılında ise yüzde 73’lük bir çıktı düzeyine ulaşmıştır. 1930-1943 yılları arasında 5927 olan imalat üretim tesis sayısı 14.856’ya ulaşmış ve toplam çalışan sayısı aynı dönemlerde 188.250’den 549.751’e yükselmiştir. İmalat sanayisinin toplam üretim miktarı ise parasal olarak 730 bin Yen’den 2 milyon Yen’in üzerine çıkmıştır.¹⁰⁷

1937 yılında başlayan Japonya’nın Çin üzerine seferleri ise tüm Japon sömürgelerinde olduğu gibi Kore’yi de ekonomik, siyasi ve sosyal olarak etkilemiştir.¹⁰⁸ 1937 yılından başlayarak Kore-Çin sınırına yerleştirilmeye başlanan Koreli göçmenler ilerleyen yıllarda Mançurya’nın değişik şehirlerine göç ettirilmiştir. Yaklaşık olarak 1 milyonun üzerinde Koreli Japonların gelecek işgal hareketlerini güçlendirmek için göçe maruz bırakılmıştır.

¹⁰⁶ Erhan Atay, “**Kore Aile Holdingleri: Chaeboller**”, s.199.

¹⁰⁷ King, s.14-15.

¹⁰⁸ Sian Cain, *China Rewrites History Books to Extend Sino-Japanese War by Six Years*, **The Guardian**, 13 Ocak 2017.

Diğer bir değinilmesi gereken konu olan Kore genelindeki ücret artışları konusu ise Japonlar lehine gelişim göstermiştir. Japon işçilere nazaran neredeyse yarı yarıya daha az gelir elde eden Koreli işçiler ortalama günlük bir doların altında gelir elde etmiştir. Tarım ile geçimini sağlayan Korelilerin gelirleri ise ortalamanın aşağısında bir gelişim dönemi geçirmiştir. Çalışma saatlerinin günlük 12 saati bulduğu çalışma koşulları, 1919 yılında Kore genelinde olan grevleri 84'den 1936 yılında 138'e çıkmasına neden olmuştur. Fabrikaların hızlı bir şekilde açılmasının yanında Koreli fabrika işçilerinin sayısı 1931 yılında 140 bin iken 1943 yılında 750 binin üzerine çıkmasına karşın teknik ve teknolojik işlerin çoğunda Japonlar istihdam edilmiştir.¹⁰⁹ 1940 yılına gelindiğinde ise Kore'nin Kuzey bölgesi metal üretiminin yüzde 90'ını ve kimyasal madde üretiminin ise ülke genelinde yüzde 83'ünü gerçekleştirmiştir. Buna karşın Kore'nin Güney bölgesi makine üretiminin yüzde 72'sini, tekstil üretiminin yüzde 85'ini ve toplam tarımsal üretiminin ise yüzde 64'ünü gerçekleştirmiştir. Elektrik, metal üretimi ve kimya sanayisi daha çok Kore'nin Kuzeyinde toplanmış, Güney bölgesinde ise daha çok hafif sanayi ve makine üretimi gerçekleştirilmiştir. 1945 sonrası Japonların Kore'den ayrılmasının ardından ise teknik altyapı Japon ekonomisine ve Japon insan gücüne olan bağımlılığı yüzünden sekteye uğramıştır. Örneğin 1946 yılında imalat sanayindeki toplam üretim düşüşleri bir önceki yıllara göre yüzde 43,7 oranının da gerçekleşmiştir.¹¹⁰

1945 yılı sonrası Japonların Kore yarımadasını terk etmesinin ardından üretimdeki düşüş tarım alanında da yaşanmış ve hızlı bir büyüme eğiliminde olan Kore nüfusu açlık sorunu ile karşılaşmıştır. ABD hükümeti ve uluslararası kuruluşlardan yapılan beslenme yardımları ise buğday, pirinç, süt ve diğer hayati malzemelerden oluşmuştur. Mayıs 1946 tarihinden Haziran 1948'e kadar yaklaşık 670 bin ton yardım malzemesi Kore'ye ulaştırılmıştır. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı döneminde Kore'de meydana gelen yüksek enflasyon sorunu 1941'den 1945'e kadar enflasyonu yaklaşık 7 kat oranında arttırmış ve halkın gerekli yaşam malzemelerine ulaşmasını zorlaştırmıştır. Ağustos ayında Japon işgalinin sona ermesinin ardından yükselme eğilimini sürdüren enflasyon rakamsal olarak yüzde 77'lik oranla son beş yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu dönemde ücretler ise düşme eğilimine girmiş ve ABD askeri yönetimi bu ciddi ekonomik çıkmazı yaptığı ekonomik yardımlarla aşmaya çalışmıştır. ABD askeri yönetiminin ekonomik yardımların

---

¹⁰⁹ King, s.14-18.

¹¹⁰ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.7.

yanında ücretleri yukarı çekmek ve enflasyonu dengelemek için bir dizi önlem paketi açıklaması kara borsa piyasasını kısa sürede engellemeyi başarmıştır. ¹¹¹

1946-1949 yılları arasında ciddi bir ekonomik atılım hamlesi gerçekleştiren Kore ekonomisi ise toplam ortalama üretimde bu yıllar arasında 2,5 katlık bir artış kayıtmıştır. Özellikle elektrik üretiminde olan yüksek düzeyli artış hem hafif hem de ağır sanayide güçlü bir büyüme ivmesine neden olmuştur. Kore savaşının başladığı ve şiddetlendiği yıllar olan 1950 ve 1951 yılları arasında ise Güney Kore'nin ekonomik göstergeleri aşağıya doğru evrilmiş özellikle açlıktan ölümler yaygınlaşmaya başlamıştır. 1952 yılına gelindiğinde ise Kore savaşının 38. paralel boyunca sıkışmış olması ve orduların iiaşesinin yapılması gerekliliği Birleşmiş Milletler barış yönetimini harekete geçirmiş ve bir dizi sanayi tesisi cephe hattının arkasında kurulmuştur. ¹¹² 1953 yılında ise toplam ortalama üretim endeksinde 1949 yılı rakamları yakalanmıştır. Diğer bir açıdan ticaret, kömür üretimi ve tekstil üretim sahalarında 1949 yılı rakamları yakalayamamıştır. 1953 yılında savaşın bitmesinin ardından sanayi üretim sahalarında meydana gelen zarar daha iyi bir şekilde analiz edilebilmiş ve toplam üretimde 1940 yılı üretim hacminin gerisinde kalınmıştır. Savaşın vermiş olduğu altyapısal zararın yanında ihracat rakamlarındaki artış miktarları düşük bir düzeyde olmuş, ithalat rakamları ise üretimdeki düşüşe bağlı olarak büyük bir artış kayıtmıştır. Örneğin 1949 yılı rakamları ile ihracat 17 milyon dolar, ithalat 22 milyon dolar iken; 1953 yılında ihracat 4 yıllık süreçte yüzde 32 artarken, ithalat yüzde 600'den fazla artmıştır. Bu yıllar arasındaki önemli ithal ürünleri ise imalat ürünleri, pirinç ve çeşitli tarımsal tohumlar olmuştur. ¹¹³

1953 yılında son bulan Kore savaşı ise geride büyük oranda yıkılmış bir ekonomi ve altyapı bırakmıştır. ¹¹⁴ Bu sorunların üzerine Kore'nin bölünmüş olan yapısı, aradaki düşmanlık ve halkın sülaleler hatta kardeşler bazında bölünmüş olması durumu daha da kötüleştirmiştir. Kore savaşında ise 2,5 milyona yakın insan ölmüş; Kuzey Sovyetler ve Çin'in kontrolüne Güney ise büyük oranda ABD'nin etkisi altına girmiştir. ¹¹⁵ 1953 yılı sonrası gelişim gösteren ve toparlanma sürecine giren Güney Kore ekonomisi 1953-1957

---

¹¹¹ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.8.

¹¹² Jong Wong Lee, The Impact of The Korean War on The Korean Economy, **International Journal of Korean Studies**, Cilt:5, Sayı:1, 2001, s.97-98.

¹¹³ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.8.

¹¹⁴ Woon Lee, s.113-114.

¹¹⁵ Joel R. Campbell, The Wrong War: The Soviets and Korean War, 1950-1953, **International Social Science Review**, Cilt:88, Sayı:3, 2014, s.1-2.

yılları arasında ortalama yıllık olarak yüzde 5'lik bir büyüme göstermiştir.¹¹⁶ Tarım üretiminde kötü geçen 1956 yılında bile toplam tarım üretimi yıllık yüzde 6'lık bir büyüme göstermiş, imalat sektörü ise 1953-1957 yılları arasında ortalama yüzde 15'lik bir büyüme sağlamıştır. Finansal istikrar için 1957 yılında yürürlüğe konulan istikrar planı ise 1957-1958 yıllarını Güney Kore ekonomisi için finansal anlamda rahat bir şekilde geçmesini sağlamıştır. 1953-1960 yılları arasında ise yurt dışından yapılan ithalatın büyük bölümünde Birleşmiş Milletlerin Kore için kurduğu ajanslar finansman desteği sağlamıştır. Birleşmiş Milletler Kore Yeniden Yapılandırma Ajansı(UNKRA) ve Birleşmiş Milletler Kore Sivil Yardım Merkezi(UNCACK) 1960 yılının sonuna kadar Kore'ye ithalat konusunda yaklaşık olarak 120 milyon doların üzerinde yardımda bulunmuştur. 1954-1960 yılları arasında ithalatın yaklaşık yüzde 70'i yabancı yardımlar sayesinde karşılanabilmiş ve 1956-1958 yılları arasında ise ABD yardımları ithalatın yaklaşık yüzde 84'ünün karşılanmasını sağlamıştır. İhracat oranları ise yine bu yıllar içinde GSYH'nin yüzde 1,1'i ile en fazla yüzde 2,4'ü oranına ulaşabilmiştir. Yapılan dış yardımların 1953-1960 yılları arasındaki toplam GSYH'ya oranı ise yüzde 8,8 ile yüzde 14,3 arasında değişim göstermiştir.¹¹⁷

Güney Kore her şeye rağmen Kuzey Kore'ye nazaran daha az baskıcı bir rejime sahip olmuştur. Güney Kore'de seçimle iş başına gelen yöneticilerin sorunlara çözüm üretmemesi ve ekonomik olarak ABD'den gelen yardımlara olan muhtaçlığın giderek artması, 1960 yılında öğrenci olaylarını tetiklemiş ve Güney Kore'nin ilk Cumhurbaşkanı olan Rhee Syng Man istifa etmek zorunda kalmıştır.¹¹⁸ Yerine yüzde 80'lik bir halk desteğiyle gelen Yun Bo Seon ise 1961 yılında kısmi olarak, Mart 1962'de ise resmi bir askeri darbe ile yönetimden indirilmiştir. Darbeci General Park Chung-Hee ise eski Cumhurbaşkanı'nın yerine yönetime geçmiş ve suikastla öldürüleceği 1979 yılına kadar ülkeyi yönetmiştir.¹¹⁹ 1962 yılında Cumhurbaşkanı olan Park Chung-Hee hızlı bir şekilde ekonomik ve siyasi yapının güçlendirilmesi için bir dizi önem planı açıklamıştır. Bu önlem planlarının açıklanmasında ise yönetime askeri darbe ile gelmesinin altında yatan ana sebebin Güney Kore halkına hizmet olduğunun halk tarafından kabulü ve yönetiminin meşruluğunu sağlama isteğidir. Ekonomik olarak ise 1962 yılında ilk ekonomik kalkınma planı ilan edilmiştir. Bu ilk planın temel özellikleri ise sırayla;

---

¹¹⁶ Ilho Yoo, Korea's Economic Development: Lessons and Suggestions for Developing Countries, **Korean Social Science Journal**, Cilt:35, No:1, 2008, s.32-35.

¹¹⁷ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.11-13.

¹¹⁸ Joel R. Campbell, , s.2-3.

¹¹⁹ Selçuk Çolakoğlu, **Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya**, Usak Yayınları, 1.Baskı, 2009, s.197-336.

- İhracat-İthalat Bağlantı Sistemi: İhracatçı şirketlerin kolay bir şekilde ithalat mallarına ulaşımı
- Döviz gelirlerinin vergiden muaf tutulması
- Devlet kontrolündeki bankaların ihracatçı firmalara kolay krediler sağlaması
- İhracatçı firmaların gümrük vergilerinden muaf tutulması
- İhracatçı firmalara ithalat için döviz serbestisi sağlanması
- İhracat sigortasının zorunlu hale getirilmesi ve devlet tarafından güvence altına alınması
- Güney Kore ulusal para biriminin değerinin düşürülmesi ve değer kazanmaması için kayan-değer eşitliği sistemi uygulanmasıdır.¹²⁰

Uygulanan bu politikalar ve istikrarlı bir yönetimin mevcudu hedef olarak konulan yüzde 7,1'lik büyüme hedefinin üzerine çıkılmasına neden olmuş buda Güney Kore'ye ve onun yönetime olan güveni arttırmıştır. Ayrıca bu dönemde dışarıdan yani ABD'den alınan askeri ve ekonomik yardımlarda bu kalkınma planlarının başarısına önemli katkılar yapmıştır. Bu dönemde ise Güney Kore halkının bazı kültürel özellikleri bu kalkınma planlarının ekonomik performansını arttırmış ve diğer ülkelere nazaran daha işlevsel bir kalkınma modelini dünya ekonomi tarihine kazandırmıştır. Güney Kore halkının bu özellikleri ise Yeni Konfüçyanizm*¹²¹, Güney Kore hükümetinin politikalarına olan uyum, sadık ve büyük aile şirketleri, fakirlikten kurtulma isteği, yoğun bir çalışma disiplini, homojen bir millet ve dil gibi kritik bazı özelliklerdir.¹²² Bu özellikler sayesinde ikinci ekonomik kalkınma planının sonuna doğru 1960'lı yılların başında 60 dolar olan kişi başına düşen gayri safi milli hâsıla 316 dolara çıkmış; ihracat ise 55 milyon dolardan 1971 yılında 1 milyar doların üzerine çıkmıştır.¹²³

2.1.2. Güney Kore Darbe Dönemi ve Siyasi, Ekonomik Süreç(1948-1963)

1948 yılında Kuzey ve Güney taraflarında ilan edilen bağımsızlığın ardından ABD, yaklaşık olarak 90 bin kişilik bir mevcudu bulunan Güney Kore ordusunun eğitimi için bölgede 500 kişilik bir danışman askeri kuvvet bırakmıştır. Güney Kore'nin askeri kuvvetleri 1953 yılı sonrası 600 binin üzerine çıkmış ve ABD askerlerinin toplam mevcudu da 30 bin

¹²⁰ Umut Çakmak, Güney Kore'nin Ekonomik Kalkınmasındaki Temel Dinamikler, **Süleyman Demirel Üniversitesi İBBF Dergisi**, Cilt.21, Sayı.1, 2016, s:155-156.

¹²¹ Yeni Konfüçyanizm değerlere dayanan 'kültürel mirasın, 1961'de General Park Jung-Hee rejimi tarafından oluşturulan 'sosyal ortamın ve şablon kurucularının koruyuculuğuna dayanan liderlik anlayışını ifade eden 'iş liderliğinin, Kore iş kültürünün oluşumunda etkili olan güçler olduğunu ifade edilmektedir.

¹²² Chang, **Kalkınma Yeniden: Alternatif İktisat Politikaları El Kitabı**, s.60-61.

¹²³ Çakmak, s.159-160.

civarı olmuştur.¹²⁴ Askerileşmiş bir toplum olarak Güney Kore halkı bir taraftan komünist tehlike ile karşı karşıya kalmış diğer taraftan ise uygulanan liberal ekonomik politikalar ekonomide istenilen başarıya neden olmamıştır. 1948 yılında yapılan seçimlerle iş başına gelen Cumhurbaşkanı Rhee ABD'den aldığı ekonomik ve siyasi destekle Güney Kore'de antikomünist bir rejim kurmuştur. 1953 yılında son bulan Kore savaşının etkisiyle gücünü ve etkisini arttıran Cumhurbaşkanı Rhee birçok anti demokratik harekete imza atmıştır. Özellikle sol kesime karşı uygulanan baskılar, Kuzey Kore ile diyalogdan yana olan muhalif parti başkanlarının tutuklanması ve idam edilmesi toplumun değişik kesimlerinde Cumhurbaşkanı Rhee'ye karşı muhalefetin güçlenmesine neden olmuştur. 1956 yılında yapılan genel seçimlerde Rhee'ye karşı yapılan başarısız komünist suikast ise sol kesimlere karşı uygulanan baskının daha da şiddetlenmesine neden olmuştur. 1959 yılında muhalif bir parti başkanının idamı ise Rhee'ye karşı olan memnuniyetsizliği bir üst düzeye çıkarmış ve öğrenci protesto olayları 1960 yılının başından itibaren ülke geneline yayılmıştır. Ülke geneline yayılan öğrenci protestosu olayları ve Rhee'nin şiddete başvurması, ordu içindeki sağ(anti-komünist) kanatta rahatsızlıkların baş göstermesine neden olmuştur. 1960 yılının Nisan ayında kontrolden çıkan gösteri ve şiddet olayları, ABD büyükelçisinin Rhee'den desteklerini çektiklerini belirtmesinin ardından Rhee'nin istifasına neden olsa da gösteriler son bulmamıştır.¹²⁵

Cumhurbaşkanı Rhee'nin istifası sonrası radikal öğrenci olaylarının Kuzey Kore lehine olacak şekilde artması ve öğrenci kesimlerinin yanında yer alan siyasi sol kanat, ordunun içindeki rahatsızlıkları ve kıpırdanmaları ordunun üst yönetim kısmında olmasa da arttırmıştır. Cumhurbaşkanı Rhee döneminde devreye sokulan birçok baskı aracının ise Rhee'nin istifası sonrası gevşetilmesi toplumun değişik kesimleri tarafından bir demokratikleşme hareketi olarak görülse de yaklaşık yüzde 70'lik bir kesimin tarım toplumu olarak yaşamını sürdürdüğü Güney Kore halkı olayların seyrinde daha pasif bir konum üstlenmiştir. Sol siyasi kesimler ve radikal değişim yanlısı öğrenciler tarafından başlatılan gösteri olayları 16 Mayıs darbesine giden yolu ise hızlandırmıştır.¹²⁶ Güney Kore'nin birinci Cumhurbaşkanı'nın öğrenci olayları sonrası görevinden istifa etmesi ve yerine gelen ikinci Cumhurbaşkanı Yun Boo-Seon askeri hareketlenmelerin önünü alamamıştır. 16 Mayıs 1961 sabahı saat 5 sularında harekete geçen Seul bölgesini korumakla görevli askerler ve bu

---

¹²⁴ William S. Geimer, Will Koreans Count This Time, **National Lawyers Guild Review**, Cilt:74, Sayı:2, 2017, s.90.

¹²⁵ Kim Dong Choon, The Great Upsurge of South Korea's Social Movements in The 1960s, **Inter-Asia Cultural Studies**, Cilt:7, Sayı:4, 2006, s.620-624.

¹²⁶ Dong Choon, s.625.

askerlerin komutanı General Park Chung-Hee önce başkentte sonra ise tüm şehirlerde kontrolü ele geçirmiştir. 17 Mayıs günü darbeye katılmayan genelkurmay başkanı askerler tarafından gözaltına alınmıştır. Ülke içindeki komünist tehlikenin farkında olan ABD yönetimi ise Park'ın darbe girişiminin ABD-Güney Kore ilişkilerini etkilemeyeceğini darbecilere iletmesinin ardından Park'ın askeri darbesi tam anlamıyla başarıya ulaşmıştır. Gücü ele geçiren General Park ilk iş olarak yolsuzluk kampanyasını başlatmış ve devlette görevli birçok bürokrat ve memur görevlerinden alınmıştır. Darbenin ilerleyen günlerinde bazı iş adamları ülke genelinde tutuklanmaya başlanmıştır. Gözaltına alınan iş adamlarının ağır sanayi girişimleri ve ihracat gibi alanlarda Park'ın istekleri doğrultusunda hareket edeceğini söylemesi üzerine bazı iş adamları kısa bir sürede serbest bırakılmıştır. İlerleyen günlerde birçok özel banka devlet tarafından kamulaştırılmış ve 1962 yılında General Park Chung-Hee Cumhurbaşkanı seçilip yönetimin başına geçmiştir. 16 Mayıs darbesi öncesi 12 Mayıs günü bir darbe planlanmış olsa da başarılı olmamış ve ilerleyen günlere ertelenen darbe 16 Mayıs günü başarı ile tamamlanmıştır.¹²⁷

Darbeye tek karşı çıkan birinci ordu komutanı olan General Lee Han-Lim darbeci askerlere karşı emrindeki kuvvetleri harekete geçirirse de Kuzey Kore'nin darbeden yararlanıp Güney Kore'ye saldırı hazırlığında olduğunu haber alması üzerine emrindeki birlikleri geri çekmek zorunda kalmıştır. Birinci ordu komutanının bu hareketi Seul'de yönetimi ele geçiren darbeciler tarafından sert bir şekilde eleştirilmiş ve General Lee Han-Lim 18 Mayıs günü darbeci askerler tarafından görevinden alınıp tutuklanmıştır. Başbakan ve bakanlar kurulunun darbeyi haber aldıkları andan itibaren direnmek yerine kaçmaya çalışması ise darbenin başarılı olmasında önemli bir etki yapmıştır. Gelişmelerin hızlı bir şekilde halka yansması ise yolsuzluk ve ekonomik problemlere çözüm üretemeyen hükümete karşı sokaklara çıkılmamasına ve darbenin desteklenmesine neden olmuştur. 20 Mayıs günü tüm ülke genelinde tam anlamıyla iktidara gelen darbeci yönetim 'Yeniden Yapılandırma Yüksek Konseyini' kurmuştur. General Park ise önce Genelkurmay başkanlığına ardından savunma bakanlığına 1962 yılında ise Cumhurbaşkanlığı görevine gelmiştir. Darbeci yönetiminin resmi kurumlardaki reformlara hızlı bir şekilde başlaması ve ilk olarak Kore Merkezi İstihbarat Servisini kurması ülke genelindeki kontrol mekanizmasında devleti daha iyi bir konuma getirmiştir. 20 Haziran'da gelen raporlar ışığında 41 bin bürokrat, asker ve memur emekliliğe sevk edilmiş, 200 bin devlet memuru kadrosu ise kaldırılmıştır.¹²⁸

---

¹²⁷ Dong Choon, s.619-625.

¹²⁸ Dong Choon, s.625-631.

1960 yılının yaz aylarında başlayıp 1962 yılının ilk aylarına kadar yükselmeye devam eden enflasyon siyasi istikrarsızlığın ve darbe girişimin önemli bir yansıması olmuştur. 1960-1963 yılları arasında ortalama olarak yüzde 15'lik bir büyüme kayıt eden enflasyon, aynı yıllar arasındaki tarım, madencilik ve imalat sanayisindeki yüzde 14,1'lik bir artışa rağmen gelişimini sürdürmüştür. Askeri yönetimin enflasyon konusundaki başarısızlığı değişik ekonomik ve vergi reformları ile telafi edilmeye çalışılmıştır. Haziran 1962 yılında gerçekleştirilen parasal reform ise enflasyonu tek haneli rakamlara indirebilmek için önemli bir adım olmuştur. 1960-1963 yılları arasındaki ortalama ihracattaki büyüme yüzde 38 oranında gerçekleşmiş ve ithalat ise 283 milyon dolardan 497 milyon dolara çıkmış, ticaret açığı ise 242 milyon dolardan 410 milyon dolara ulaşmıştır. Böylelikle 1960-1963 yılları arasında olan ekonomik gelişmeler toplam dış ticaret açığını GSYH'nın yüzde 15,6'sı oranına ulaştırmıştır. İhracatın ise GSYH'nın yüzde 3,3'üne ulaşmış olması büyük bir artış oranı olsa da oranın hala düşük olması ekonomik yapıyı ithalata daha bağımlı hale getirmiştir. Buna karşın 1962-1966 yılları arasında uygulanan birinci ekonomik kalkınma planı ihracatın toparlanmasına ve ortalama yıllık büyümenin yüzde 7,8 oranında gerçekleşmesini sağlamıştır.¹²⁹

1945 yılı öncesi Japon İmparatorluk ordusunda görev yapan ve Japon Kraliyet Askeri Akademisinden mezun olan General Park, hem Çin hem de Koreli gerilla kuvvetlerine karşıda birçok operasyona katılmıştır. Japonların İkinci Dünya Savaşından yenilgi ile ayrılmasının ardından General Park yeni kurulma çalışmaları yapılan Güney Kore ordusuna katılmıştır. Kore savaşında birçok yarar gösteren General Park 1961 yılında Tümgeneral görevinde iken 16 Mayıs darbe girişimine katılmıştır. 16 Mayıs darbesinin ardından beş ilke ilan edilmiş ve devlet ve halk yeniden dizayn edilmiştir. Bu beş ilke ise şöyle sıralanmıştır; anti-komünizm, bütün yolsuzluklar ve sosyal şeytanlar, taze moral, kendi kendine yeterli ekonomi ve pasif devrimdir. Güney Kore ordusunun bu güçlü konumuna özellikle 1950'de 90 bin olan asker sayısının 1960'lı yıllarda 600 binin üzerine çıkarılması önemli bir etki yapmıştır. General Park'ın iktidara geldiğinde uyguladığı ilk kritik politikalar ise ABD yardımlarından bağımsızlık ve aşırı yoksulluktan kısa sürede kurtulmak olmuştur. Kalkınma hamlelerine girişmek için finansal destek aramak zorunda kalan Cumhurbaşkanı Park 1965 yılında Japonya ile olan ilişkileri düzeltmiş ve bu yıldan itibaren ABD yardımlarının ve yatırımlarının

---

¹²⁹ Paulo Mah Silva, Strategic Actions and Public Policy Choices: Leadership and Institutional Change in South Korea, 1960s-1990s, **Yayınlanmış Doktora Tezi**, London School of Economics and Political Science (University of London), 2004, s.50-52.

yerini Japon yatırım hamleleri almıştır. Siyasi olarak rakiplerinden kurtulmak için General Park darbeden kısa bir süre sonra ‘Siyasi Arınma Yasasını’ yürürlüğe koymuştur.¹³⁰

2.2.Güney Kore’nin Ekonomik Kalkınma Planları(1962-1971)

Bu bölümde Güney Kore’nin uyguladığı ekonomik kalkınma planları birinci ekonomik kalkınma planı ve ikinci ekonomik kalkınma planı şeklinde incelenecektir.

2.2.1.Birinci Ekonomik Kalkınma Planı(1962-1966)

1961 yılında yönetime gelen General Park Chung-Hee 1962 yılından itibaren resmi olarak birinci ekonomik kalkınma planını uygulamaya koymuştur. Park’ın uyguladığı bu kalkınma planında ihracata dayalı bir ekonomik büyüme hedeflenmiş bunun içinde özel sektörle dayanışma içinde olan karşılıklı olarak iki tarafında kar edebileceği bir sistem dizayn edilmiştir. İlk olarak Güney Kore para birimi Won’un değeri düşürülmüş ve faizler arttırılmıştır. Artan faiz oranları ile birlikte yabancı yatırımlar çekmeye başlayan Güney Kore aynı zamanda devlet destekli kredileri büyük aile şirketlerinin hizmetine sunmuştur. Artan faiz oranları bir yandan yabancı yatırım çekerken bir diğer yandan da anti-enflasyonist hareketlere neden olmuştur. Artan faiz oranlarının bir diğer etkisi tasarruf oranlarının artması olmuştur. Artan tasarruf oranları bankalara zamanla dönmeye başlamış, bu tasarruflar ise kredi olarak devlet garantili bir şekilde büyük aile şirketlerinin hizmetine sunulmuştur.¹³¹ Ekonomik kalkınma planının yürürlüğe konulmasının ardından çeşitli sektörlerde üretimin arttırılması ve geliştirilmesi ise temel hedefler olarak belirlenmiştir. Bu belirlenen sektörler ülkenin acil olarak dışarıya olan bağımlılığını azaltmak için temellendirilmiştir. Kalkınma planının 6 temel hedef doğrultusunda ilerleyecek şekilde tasarlanması ise ülkenin ekonomik kaynaklarının daha tasarruflu bir şekilde belli bir hedef doğrultusunda harcanmasını sağlamıştır. Kalkınma planının temel hedefleri ise şöyle sıralanmıştır;

- Enerji kaynaklarını çeşitlendirmek ve özellikle elektrik ve kömür üretimini arttırmak
- Tarımsal üretimi ve çiftçi gelirlerini yükseltmek
- Ulusal gelirleri arttırmak ve kilit sanayi alanlarında dışarıya karşı bağımlılığını azaltmak
- Ulusal işgücünü çeşitlendirmek ve ülkenin nüfusunu arttırmak
- İhracatı arttırmak ve ödemeler dengesini sağlamak

---

¹³⁰ Dong Choon, s.626-627.

¹³¹ Çakmak, s.154-155.

- Teknolojik altyapıyı güçlendirmek.¹³²

Güney Kore'nin kalkınma planında uyguladığı stratejik olarak belirlenmiş hedefler siyasi ve ekonomik olarak sağlanan istikrar sayesinde iyi bir başlangıca neden olsa bile askeri hükümet 1960-1963 yılları arasında enflasyonu düşürmede başarısız olmuş ve enflasyon yıllık olarak ortalama yüzde 15 civarında gerçekleşmiştir.¹³³ Enflasyonun bu denli yüksek olmasının en önemli nedeni ise 1960 yılının başlarında gün yüzüne çıkan siyasi ve ekonomik karışıklıklar etkili olmuştur. Bu negatif görünüme rağmen askeri hükümet 1962 yılında ekonomik olarak iyi bir performans sergilemiş ve tarım, madencilik ve imalat sektörlerinde yüzde 14,1'lik bir artış sağlanmıştır. Aynı yıl GSYH'da ise yüzde 8,8'lik bir artış gerçekleşmiş ve askeri hükümetin yaptığı ekonomik reformlar daha düzgün işleyen bir vergi sistemini beraberinde getirmiştir. Ekonomik reformların ihracatı özendirici hali ise 1960'dan 1963 yılına kadar ihracatın yıllık ortalama yüzde 38'lik bir büyüme yakalamasına neden olmuştur. Aynı yıllar arasında ekonominin gereksinim duyduğu ara mallar ise ithalat yoluyla sağlanmış ve buna bağlı olarak dış ticaret açığı büyümüştür.¹³⁴ 1963 yılı sonu itibari ile GSYH'nın yüzde 15,6'sına ulaşan dış ticaret açığı hükümeti ithalatı kontrole zorlamış ve yabancı tüketime karşı milli bir mücadele başlatılmıştır.¹³⁵ 1964 yılında gerçekleştirilen sivil seçimlerin ardından 3 yıllık bir askeri hükümet sona ermiş ve kalkınma hamlesi devam etmiştir. 1964 yılında ise enflasyonun yüzde 35 seviyesine yükselmesi, 1956'dan beri en yüksek enflasyon rakamlarına ulaşılmasına neden olmuştur. Sivil hükümetin enflasyonla mücadele için kalkınma hamlesine daha fazla kaynak ayırması ise 1964 ile 1966 yılları arasında GSYH'da ortalama yüzde 11,7'lik bir büyümeye neden olmuş ve 1966 yılında enflasyon yüzde 10'un altına gerilemiştir. Hükümetin uygulamış olduğu vergi reformları ise 1964 yılında vergi gelirlerin GSYH'ya oranını yüzde 7,3'den 1966 yılında yüzde 10,8'e yükselmesini sağlamıştır.¹³⁶

Hükümetin vergi reformlarının iyi bir şekilde sonuç verdiğinin göstergesi ise 1964 yılında merkezi hükümet harcamalarının yüzde 65'i vergi gelirlerinden sağlanıyorken bu oranının 1966 yılı sonu itibari ile yüzde 75'in üzerine çıkmış olmasıdır.¹³⁷ Ayrıca geçmiş

---

¹³² Nako Stefanov ve Habil, **The South Korean Model of Economic Development: Parameters, Problems and Perspectives**, <http://www.viaevrasia.com/documents/Nako%20Stefanov%20The%20South%20KoreanModel%20of%20Economic%20Development-1.pdf> , (06.03.2018).

¹³³ Ilho Yoo, **Korea's Economic Development: Lessons and Suggestions for Developing Countries**, s.33-35.

¹³⁴ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.13-18.

¹³⁵ Chang, **Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, s.4-6.

¹³⁶ Frank, Suk Kim ve Westphal, , s.18-19.

¹³⁷ Ilho Yoo, Experience with Tax Reform in The Republic of Korea, **Asia-Pacific Development Journal**, Cilt:7, No:2, 2000, s.76-77.

yıllara kıyasla daha az dış yardım ve borçlanma gereksinimi duyan merkezi hükümet bu sayede daha yerel bir kalkınma hamlesini benimsemiştir. Hükümetin vergi gelirleri sayesinde sağladığı gelir artışları daha düzenli işleyen bir finans sistemini beraberinde getirmiştir. Hükümetin yani devletin bütün bankaları kontrol ediyor olması, bu sağlanan büyüme hamlesinde önemli bir yer tutmuş ve iç tasarruftan sağlanan yatırımların oranı 1963 yılında yüzde 33 iken 1966 yılında yüzde 66'ya çıkmasını sağlamıştır. İthalata getirilen devlet kontrolü ve ihracatta 1962-1966 yılları arasında sağlanan yıllık ortalama yüzde 40'lık artış, 1964 yılında yapılan devalüasyon ile birlikte ihracatı daha fazla teşvik etmiştir.¹³⁸ Birinci ekonomik kalkınma planında stratejik olarak hedeflenen iki sektör olan madencilik ve imalat sanayi bu dönemde büyük bir gelişme göstermiş ve ihracat kalemlerinde önemli bir ağırlığa sahip olmuştur. Bu iki sektöründe hafif sanayi mallarının üretiminde üstlendiği rol ve elde edilen gelirlerin ikinci kalkınma planından itibaren ağır sanayiye yatırım olarak transfer edilmesi hem ülkeyi dışarıya daha az bağımlı hale getirmiş hem de yerel üretim sahalarını kuvvetlendirmiştir.¹³⁹

Tüm bu yapılan ihracatı özendirici ekonomi politikaları meyvelerini kısa sürede vermeye başlamış ve ihracat 1962 yılında 55 milyon dolar iken 1964 yılında 120 milyon doların üzerine çıkmıştır. Ancak uygulanan bazı ekonomi politikalarının yurt içi şirketler üzerinde olumsuz etkilerinin ortaya çıkması ve faiz oranlarının arttırılması ile birlikte kredi geri dönüşlerinin zorlaşması ve Güney Kore Won'un değerinin düşürülmesi ile artan iç maliyet girdileri, şirketlerin iç mali yapılarını büyük oranda sarsmıştır. Bu olumsuz gelişmelere hızlı çözümler üreten Güney Kore hükümeti aile şirketlerini desteklemek için teşvik paketleri geliştirmiş ve ihracatta olan vergileri nerdeyse sıfırlamıştır. Bu vergi indirimleri ve devlet tarafından verilen ihracat teşvikleri, şirketlerin ihracata yönelmesini kolaylaştırmış ve ekonomik büyüme ihracata bağlı olarak yıllık yüzde 7,5 oranında gerçekleşmiştir.¹⁴⁰ Güney Kore Hükümeti tarafından Koreli büyük aile şirketleri olarak adlandırılan Chaeboller Kore savaşının bitiminin ardından ekonomik olarak güçlenseler bile uluslararası arenada tam anlamıyla rekabet edebilecek bir yapıya kavuşmamıştır. Özellikle 1960 sonrası hükümetlerin eskiye nazaran daha çok desteklediği Chaebollar ilk dönemde temel tüketim mallarının üretimine başlamış ilerleyen yıllarda ise Güney Kore ekonomisinin ihtiyaç duyduğu diğer sektörlerle yönelmişlerdir. Devletin ekonomik olarak geçiş

¹³⁸ Frank, Suk Kim ve Westphal, , s.19.

¹³⁹ Murat A. Yülek, Industrial Policies and Outcomes: Acomparison of Pre-Liberalized Korean and Turkish Economies, **Journal of Comparative Asian Development**, Cilt:15, Sayı:1, s.187-188.

¹⁴⁰ TMMOB, s.22-35.

dönemlerinde bu aile şirketlerine destekleri ise şirketlerin bazı dönemlerde batmasına engel olmuş ve Chaebollar devletten aldıkları ulusal destekle 1970’li yıllardan itibaren uluslararası ekonomide rekabet edebilir hale gelmiştir.¹⁴¹

1960’lı yılların başında az gelişmiş ülke kategorisinde olan Güney Kore iş gücü olarak büyük bir potansiyele sahip olması nedeniyle devlet tarafından verilen sosyal haklar kalkınma hamlelerinin başarısı için kısıtlanmış ve uzun çalışma saatleri halk için normal bir boyut kazanmıştır. Devlet tarafından sağlanan kanuni düzenlemeler sayesinde büyük aile şirketlerinin iş gücünü oluşturanlar köyden kentte göç etmiş ve Kore savaşında topraklarından çıkmak zorunda kalmış halk, darbeci yönetimin getirmiş olduğu sıkı çalışma koşullarına maruz kalmıştır. Bu iş gücünün vahşice kullanılmasının yanında devletin ve özel sektörün yatırımlarının 1960’lar boyunca GSYH’nın yüzde 22,9’una denk gelen bir oranda yatırım yapmış olması yeni iş sahalarını beraberinde getirmiş ve buna bağlı olarak ekonomik büyüme rakamları yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Buna ek olarak ihracatta 1960’lar boyunca sağlanan yıllık ortalama yüzde 41,9’luk artış ithalattaki artışa kıyasla çok yüksek bir düzeyde gerçekleşmiş ve ithalatta bu dönemde yıllık ortalama yüzde 11,5 oranında büyüme sağlanmıştır. İşsizlik oranlarının 1960’lar boyunca ve birinci ekonomik kalkınma planı döneminde ortalama olarak yüzde 6,6’da seyir etmesi nüfusun artış oranına göre iyi bir başarıyı beraberinde getirmiştir.¹⁴²

Güney Kore Merkez Bankası ve Güney Kore hükümeti tarafından sağlanan döviz kısıtlamaları ile ithalat ve ihracat rakamlarının kontrolü ticaretin geliştirilmesinde önemli bir işlev görmüştür. Ayrıca kalkınma planlarının finansal güvencesini sağlamak için 1963 yılında kurulan döviz fonu ihtiyaç olduğunda başvurulacak önemli bir finansal döviz kurumu olmuştur. Bu döviz fonuna ek olarak 1966 yılında hükümetin ihracat için garanti sağlayacak bir finansal sistemi daha hayata geçirmesi ihracatçılar üzerindeki riski hafifletmiş ve girişimcileri daha fazla ihracata teşvik etmiştir. Buna bağlı olarak normal faiz oranlarının 1965 yılında yüzde 24 olmasına karşın ihracat için kullanılacak kredi ve finansman ihtiyacında faiz oranların düşük tutulması ihracatı destekleyen diğer önemli bir girdi olmuştur. 1970’lere doğru düşürülen faiz oranları ise 1972 yılında yüzde 0,3’e kadar düşürülmüş ve yerli girişimci için yatırım yapmakta daha kolay hale gelmiştir. Devlet tarafından birinci ekonomik kalkınma planında daha ön planda olan yatırım hamleleri ikinci ekonomik kalkınma planında daha çok özel sektör tarafından yapılması için desteklenmiş ve buna bağlı

¹⁴¹ Erhan Atay, “Kore Aile Holdingleri: Chaeboller”, s.199-200.

¹⁴² Ilho Yoo, *Experience with Tax Reform in The Republic of Korea*, s.31-39.

olarak faiz oranları hızla aşağıya doğru çekilmiştir. İthalata getirilen kısıtlamalarında bu ek önlemlere eklenmesi ile birlikte içerideki üreticiye önemli bir koruma sağlanmış ve dış rakiplerden pasivize edilen firmalar iç piyasada daha rahat bir şekilde hareket edebilmiştir. Hükümetin içerideki firmalara sunduğu bir diğer destek olan ihracat hedeflerini yakalayan şirketler için ek vergi indirimleri ve para yardımları hem ihracatı desteklemiş hem de devleti kalkınmanın destekleyicisi ve yürütücüsü konumuna getirmiştir.¹⁴³

Tüm bunlara ek olarak bankaların devlet tarafından ulusallaştırılmış olması ve az miktardaki sermayenin devlet tarafından bazı kritik sektörlerdeki şirketlere kredi olarak aktarılması devleti kalkınmanın hem izleyicisi hem de yönlendiricisi konumuna getirmiştir. Böylelikle piyasanın can suyu olarak devletin büyük aile şirketlerine sağladığı ucuz krediler zaman içinde kalkınma hamlelerinin önemli bir bileşeni haline gelmiş ve devlet bu büyük aile şirketlerinin girmeye çekindiği yüksek riskli ağır sanayi tesislerini de bizzat kendi kurmuştur. Devlet tarafından pragmatik bir şekilde yapılan piyasa yönlendirmeleri ise Kuzey Kore'nin komünist tehlikesiyle birleşince hem devlet hem de piyasa daha fazla motive olmuştur.¹⁴⁴ Ayrıca halkın ekonomik olarak problemlerinin acil olarak çözüm bekliyor olması ve darbe yönetiminin meşrutiyetini sağlaması gerekliliği hükümeti acil ve hızlı kararlar almaya itmiştir. Alınan bu hızlı kararlar hem halk hem devlet açısından olumlu sonuçlar vermeye başlayınca darbe yönetiminin de ömrü uzamıştır. İlk kalkınma planında çok yakın olsa bile hedeflerin tam olarak tutturulamaması diğer ekonomik kalkınma planlarının daha profesyonel olarak hazırlanmasına ve önce hafif daha sonra ağır sanayi hamlelerine giden yolu açmıştır.¹⁴⁵

TABLO 7: DÖNEM SONU GÜNEY KORE'NİN EKONOMİK PERFORMANS GÖSTERGELERİ(1962-1966)

Dönem Sonu Göstergeler	Hedefler	Gerçekleşenler
Büyüme(%)	7.1	7.8
Yatırımlar/GSMH	22.6	17.0
Yurt İçi Tasarruflar/GSMH	9.2	8.8
Yurt Dışı Tasarruflar/GSMH	13.4	8.2

¹⁴³ Ilho Yoo, *Experience with Tax Reform in The Republic of Korea*, s.39-48.

¹⁴⁴ Chang, *Sanayileşmenin Gizli Tarihi*, s.8-11.

¹⁴⁵ Karabulut, s.62-65.

İhracat (Milyon Dolar)	137.5	250.4
İthalat (Milyon Dolar)	492.3	679.9

Kaynakça: Bank of Korea, National Accounts, 1990; DİE, İstatistik Göstergeler, 1923-1991; Kepenek ve Yentürk, 1995, s.165.

2.2.2.İkinci Ekonomik Kalkınma Planı(1966-1971)

Bu ekonomik kalkınma planında birinciye nazaran sanayinin hızlı bir şekilde modernize edilmesi ve ithal ikameci sanayi anlayışının kurulması temel hedef olarak belirlenmiştir. Bu ekonomik kalkınma planında daha çok demir-çelik, imalat ve kimya sanayilerine önem verilmiş ve birinci ekonomik kalkınma planından tecrübe edinen Güney Kore'nin devlet elitleri ikinci planın uygulanmasında daha başarılı olmuştur. Bu planda uygulanan temel politikalar ise şöyle sıralanabilir. Ormançılık ve balıkçılığın geliştirilmesi ve tahıl ürünlerinde kendi kendine yeterli bir duruma ulaşılması, sanayileşmenin temelini kurulması, ödemeler dengesi açığının giderek azaltılması, nüfus artış hızının yavaşlatılması ve istihdam oranının yükseltilmesi, çiftçilerin gelirlerinin yükseltilmesi, teknoloji altyapısının geliştirilmesi ve verimliliğin yükseltilmesidir. Bu temel hedefler doğrultusunda bölgesel eski düşmanlardan biri dost haline gelmiş ve 1965 yılından itibaren Japonya ile ticari ve dostluk anlaşmaları imzalanmıştır.¹⁴⁶

Bu bölgesel gelişmelere ek olarak Vietnam Savaşının hızla daha yıkıcı bir hale gelmesi ve Güney Kore'nin ABD'ye yardım için bölgeye asker göndermesi buradan alınan askeri yardımların da ekonomiye kanalize edilmesi kalkınma planının başarısına olumlu katkı yapmıştır. Bu kaynak akışı yüzde 6'larda olan işsizlik rakamlarını yüzde 4,5'lara kadar hızla düşürmüştür. Güney Kore'nin emek fazlalığının olması ve işgücünün ucuz olması ağır işçilik gerektiren sanayi dallarını cazip kılmış ve halk burada ezilen taraf olmuştur. Halkın bu konuda rahatsızlıklarının baş göstermesi darbeci yönetimi rahatsız etse de yerel yönetimlerin güçlendirilmesinin önünü açmıştır. Kuzey Kore ise tüm bu dönemlerde sosyalist propagandayı Güney Kore topraklarında işlemiş ve Güney Kore devlet elitlerine karşı suikastlar düzenlemiştir.¹⁴⁷ Ama Vietnam savaşının varlığı ve büyük güçlerin başka bir yerde çatışma istememesi tarafları dizginlemiş ve Güney Kore daha çok ekonomisini geliştirmek ve

¹⁴⁶ Shin Hoing Kim, Finance and Growth of The Korean Economy from 1960 to 2004, **Soeul Journal of Economics**, Cilt:20, Sayı:4, 2007, s.380-384.

¹⁴⁷ **BBC**, North Korea's History of Foreign Assisinations and Kipnappings, 14 Şubat 2017.

büyütmek için çaba sarf etmiştir. İhracat odaklı yapılan büyüme stratejisi ise Güney Kore'yi dışarıya daha bağımlı bir yapıya büründürmüştür.¹⁴⁸

İkinci ekonomik kalkınma planında hafif sanayiden ağır sanayiye geçiş için altyapının hazırlanması ve kritik amaçlarla çerçevelenmesi üçüncü ve dördüncü ekonomik kalkınma planlarının başarısına olumlu bir katkı yapmıştır. İkinci ekonomik kalkınma planında 1966'den 1971'e kadar konulan yıllık ortalama yüzde 7'lik büyüme hedefi sanayi altyapısının modernize edilmesi ve kendi kendine yetebilen bir ekonomik yapının inşası için yeterli büyüklükte bir büyüme hedefi olmuştur. Bu temel hedeflerin yanı sıra ise 6 alt başlık altında sıralanan 4 yıllık süreyi kapsayan kapsamlı planlama girişiminin alt başlıkları ise şöyle sıralanmıştır;

- Tarımda kendi kendine yeterli bir ekonomik altyapıyı sağlamak ve gelişmiş bir liman ağı oluşturmak
- Demir, çelik, makine ve kimya alanlarında sanayi altyapısını güçlendirmek
- 1971 yılının sonuna kadar ihracat hacmini 550 milyon doların üzerine çıkarıp ithalatın ihracata oranını makul bir seviyeye çekmek
- Aile planlaması ile ülke nüfusunu arttırmak ve işsizliği daha düşük bir seviyeye çekmek
- Tarımda var olan altyapıyı geliştirip hem tarımsal alanları hem de tarımsal üretimi arttırmak
- Birinci ekonomik kalkınma planında altyapısı hazırlanmaya çalışan bilimsel çalışmaları bir üst seviyeye çıkarmak ve eğitim çalışmalarını bu yeni bilimsel alanlara kanalize etmek.¹⁴⁹

Bu temel hedefler doğrultusunda hazırlanan ve hükümet tarafından desteklenen yeni ekonomik hedefler yüzde 7'lik büyüme hedefinin yüzde 10 şeklinde gerçekleşmesi ile birlikte daha iyi bir ekonomik performansa neden olmuştur. İhracatta belirlenen 1971 yılı için 550 milyon dolarlık ihracat hedefi ise 1969 yılında gerçekleşmiş ve 1971 yılında ihracat 1,132 milyar dolar olarak gerçekleşerek hedefin iki katı oranında bir başarı sağlanmıştır. Bu ihracat hedefinin bu denli başarılı olmasının en önemli sebeplerinden biri ise imalat sanayinde meydana gelen büyümelerdir. Örneğin 1971 yılı gerçekleştirilen ticari ihracatın yaklaşık yüzde 86'sı imalat sanayisi ürünleri şeklinde gerçekleşmiştir. Bunun yanında demir, çelik,

---

¹⁴⁸ Nesrin Sungur, Güney Kore Kalkınma Fırsatını Nasıl Yakaladı, **Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi**, Cilt:14, Sayı:215, 2000, s.119-131.

¹⁴⁹ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.19-20.

elektrikli makineler ve ayakkabı gibi yerli sanayi altyapısı tarafından da desteklenen mallarında artık ihracat mallarına dönüşmüş olması ihracat hedefinin geçilmesinde önemli bir katkıya neden olmuştur. Birinci ekonomik kalkınma planına nazaran ikinci ekonomik kalkınma planında Japonya tarafından sağlanan düşük faizli krediler özellikle 1965'den itibaren Güney Kore'nin kalkınma hamlesinde önemli bir finansman kaynağı olmuştur.¹⁵⁰ İkinci ekonomik kalkınma planında daha belirgin hale gelen tarım ekonomisinden sanayi ekonomisine geçiş kendini GSYH'nin sektörel olarak dağılımında da göstermiştir. 1961 yılında yıllık gelirin yüzde 39,1'i tarımdan oluşurken bu oran 1971 yılında yüzde 28'e düşmüş ve sanayinin payı ise yüzde 15'den yüzde 21,8'e çıkmıştır. Gelir dağılımının ikinci kalkınma planının uygulandığı yıllarda düzelme eğiliminde olması ve en düşük gelire sahip yüzde 20'lik nüfusun milli gelirden 1965 yılında yüzde 5,8 oranında pay alırken bu oran 1970 yılında yüzde 7,3'e çıkmıştır.¹⁵¹

1965 yılında yapılan Güney Kore Won'undaki devalüasyon ise 1971 yılındaki ihracat hedefinin geçilmesinde önemli katkılar sunmuştur. İç malları daha ucuz hale getiren ve ihracat için daha rekabetçi bir ortam yaratan Güney Kore Won'unun yüzde 100'e yakın bir oranda değerinin revize edilmesi ve faizlerinde buna bağlı olarak kademeli bir şekilde aşağıya çekilmesi yatırımları iç piyasada cazip kılarken yerli girişimciyi ihracata daha fazla teşvik etmiştir.¹⁵² Yatırımların bu dönemde hem özel sektör hem de devlet tarafından finanse edilmesi ve 1967'den itibaren özel sektörün daha büyük oranlarda yatırım yapması bu kalkınma planının performansına iyi bir katkı yaparken özel sektörün geçmiş yıllara göre geldiği noktayı göstermesi açısından kritik bir eşik olmuştur. Örneğin 1963 yılı özel sektör tarafından yapılan yatırımların toplam değeri 700 milyon dolar civarı iken 1971 yılında bu rakam 3 milyar doların üzerine çıkmış ve devlet daha çok önemli ve gerekli sektörlerde yatırım yapmış veya girişimde bulunmuştur. Devlet tarafından yapılan yatırımların hem merkezi hükümet hem de devlete ait firmalar ve devlet kontrolündeki firmalar tarafından yapılması ve her bir yapılan yatırımın bu üç değişik alanlarda denetlenmesi yatırımların daha işlevsel olarak gerçekleşmesini sağlamıştır. Devletin özel sektörün yaptığı yatırımlara oranla yüzde 40'lık bir yatırım oranına sahip olması ve ortalama olarak bu oranın sabit tutulmaya çalışılması 1969'dan itibaren hem özel sektörü hem de devlet yatırımlarını 3 milyar doların üzerine taşımış ve yatırımların yüzde 25,9'luk kısmı da sanayi alanında yapılmıştır. 1969 yılında çıkarılan stratejik uluslararası alanda rekabeti teşvik yasası ise özellikle teknolojik

¹⁵⁰ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.20-21.

¹⁵¹ Kwan S. Kim, s.5-7.

¹⁵² The Economy of South Korea, <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/korea1.htm> , (07.03.2018).

altyapının desteklenmesi ile birlikte ihracatı daha yüksek bir değere çıkarırken bu yapılan teşviklerin yerli üretimi desteklemesi nedeniyle ithalatta ihracata kıyasla yüksek oranlarda artmamış ve ithalat 1966-1971 yılları arasında ortalama yüzde 10'luk bir büyüme sağlamıştır.¹⁵³

Birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarının uygulandığı yıllar olan 1963-1975 yılları arasında Güney Kore için ABD önemli bir finansal kaynak sağlayıcı olmuştur. 1963-1975 yılları arasında yaklaşık olarak Güney Kore'ye 3,9 milyar dolarlık ekonomik olarak yardımda bulunan ABD ayrıca Güney Koreli birçok öğrencide üniversitelerine kabul etmiştir. Güney Kore eğitim sisteminin diğer dünya ülkelerine göre geri kalmış olan yapısı birçok Koreli öğrencinin yurt dışına gönderilmesine neden olmuştur. Yaklaşık olarak 1962-1971 yılları arasında Güney Koreli 7000'den fazla öğrenci dünyanın değişik ülkelerinde eğitim alarak ülkelere geri dönmüşlerdir. Yurtdışına gönderilen bu öğrencilere ek olarak devlet destekli bir şekilde yaklaşık 1500'den fazla uzman yabancı ülkelere mevcut olan ekonomik tecrübelerin Güney Kore'ye aktarılması için yurtdışına gönderilmiştir. ABD'nin özellikle 1960'ların ortalarından itibaren Güney Kore'yi daha az destekler hali Güney Kore'nin hem bağımsız hem de kendi kendine yeterli bir ekonomik yapı oluşturmasında önemli bir rol oynamıştır. Eski dönemlerde Çin, Japonya, Rusya ve ABD'nin işgalleri ile karşılaşan Güney Kore kendi kendine yeterli bir ekonomik yapı için birçok proje gerçekleştirmiş ve birçoğunda başarılı olmuştur.¹⁵⁴ Tüm bu olumlu ve olumsuz gelişmelerin ışığında Güney Kore ekonomik kalkınma planını başarı ile uygulamış ve hedeflediği büyüme rakamlarını yakalamış hatta geçmiştir. Örneğin yüzde 7'lik büyüme tahmini yıllık ortalama yüzde 10, yatırımların GSYH'ya oranı yüzde 19,6 beklenirken yüzde 26,1 oranında gerçekleşmiştir. Yani hedeflenenlerden daha büyük bir başarı yakalanmıştır. Yakalanan bu başarı sayesinde sanayi altyapısı güçlendirilmiş ve yeni kalkınma planları içinde kaynak sağlanmıştır.¹⁵⁵

TABLO 8: DÖNEM SONU GÜNEY KORE'NİN EKONOMİK PERFORMANS GÖSTERGELERİ(1966-1971)

Dönem Sonu Göstergeler	Hedef	Gerçekleşen
Büyüme(%)	<i>7.0</i>	<i>9.5</i>
Yatırımlar/GSMH	<i>19.0</i>	<i>26.1</i>

¹⁵³ Kwan S. Kim, s.8-15.

¹⁵⁴ Eun Mee Kim, Pil Ho Kim ve Jinkyung Kim, From Development to Development Cooperation: Foreign Aid, Country Ownership, and The Developmental State in South Korea, **The Pacific Review**, Cilt:26, No:3, s.324-325.

¹⁵⁵ Sariay, s.22-45.

Yurt İçi Tasarruf/GSMH	<i>11.6</i>	<i>16.1</i>
Yurt Dışı Tasarruf/GSMH	<i>7.5</i>	<i>10.2</i>
İhracat(Milyon Dolar)	<i>550.0</i>	<i>1.132.3</i>
İthalat(Milyon Dolar)	<i>894.0</i>	<i>2,178.2</i>

Kaynakça: Bank of Korea, National Accounts, 1990, DİE, İstatistik Göstergeler, 1923-1991, Kepenek ve Yentürk, 1995, s.165.

2.2.3.Ekonomik Kalkınma Planları Döneminde Dış Borç ve Yatırımlar(1962-1971)

Güney Kore'nin 1950'lilerin başından itibaren büyük oranlarda ABD'ye bağımlı olan ekonomik yapısı, 1960'lı yılların ortasından itibaren değişmeye başlamıştır. Özellikle 1965 sonrası Japonya ile olan ilişkilerin düzelmesi, ABD yatırım ve yardımlarının yerini Japon yardım ve yatırımların almasına neden olmuştur.¹⁵⁶ Japonya'dan sonra İngiliz ve diğer batılı devletlerin hatırı sayılır yatırımları ise ABD'ye olan ekonomik bağımlılığı azaltmış ve Güney Kore 1970'li yılların başından itibaren dış yardıma ihtiyaç duymayan bir yapıya kavuşmuştur. Buna karşın dış borçlanmayı bir finansman aracı olarak kullanan Güney Kore hükümeti 1967-1978 yılları arasında dünya ülkeleri 7 kat borçlanırken, Güney Kore 15 katın üzerinde bir dış borçlanma gerçekleştirmiştir.¹⁵⁷ Hem devlet hem de özel sektör tarafından yapılan bu borçlanma 1962-1966 yılları arasında 275 milyon dolar civarı, 1966-1971 yılları arasında 1,6 milyar dolar civarı, 1971-1976 yılları arasında ise 3 milyar doların üzerinde olmuştur. Kamu tarafından yapılan bu borçlanmalar kalkınma planlarının finansmanında önemli bir yer tutarken ilerleyen yıllarda atılacak kritik yatırım hamlelerinin dede Güney Kore'nin ekonomik başarısına önemli bir katkı yapmıştır. 1962-1971 yılları arasındaki dönemde Güney Kore'ye toplam net yabancı sermaye girişleri ise daha çok ABD kaynaklı olmuş, 1970'li yılların ortalarından ise net yabancı sermaye girişlerinde Japonya önemli bir kaynak sağlayıcı olmuştur.¹⁵⁸

Güney Kore açısından toplam dış borç ve kredi alımları 1960 yılında 83 milyon dolar düzeyinde iken 1980 yılında toplam dış borç ve kredilerin hacmi 27 milyar doların üzerine çıkmıştır. 1960 yılında toplam milli gelirinin yaklaşık yüzde 10'unu dış yardımlarla sağlayan

¹⁵⁶ Mee Kim, Ho Kim ve Jinkyung Kim, s.321-325.

¹⁵⁷ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.11.

¹⁵⁸ Jeffrey D. Sachs, **Developing Country Debt and The World Economy**, University of Chicago Press, 1989, s.122-125.

Güney Kore, ABD'nin baskı ve isteklerine maruz kalmıştır.¹⁵⁹ 1967 yılında 645 milyon dolara ulaşan Güney Kore'nin toplam dış borç hacmi, 1970 yılında 2 milyar doların üzerine, 1972 yılında ise 3,5 milyar doların üstüne çıkmıştır.¹⁶⁰ Türkiye'ye kıyasla daha hızlı bir borçlanma ivmesi bulunan Güney Kore 1960 yılındaki düşük borç limitlerini üst sınırlara taşımıştır. Bu alınan borçların yerli firmalara ucuz kredi şeklinde sunulması ise ihracat odaklı büyüme hedefini beslemiş ve dış borçların 1960-1969 yılları arasında yüzde 75'lik payı iç firmalar tarafından kullanılmıştır. Güney Kore'deki bu aşırı borçlanma hamlesi devlet tarafından da desteklenmiştir. Çünkü tasarruf oranlarının düşüklüğü ve iç sermaye yapısının zayıflığı ağır kalkınma hamlelerini besleyecek düzeyde olmamıştır. İlerleyen yıllarda yurtiçi tasarruf oranları yukarıya doğru eğilim gösterse de yatırımlar için kaynak ihtiyacı tasarruf oranlarından daha fazla oranda artmıştır. Özel kesimin ihtiyaçları doğrultusunda kullanılan borç ve krediler, devleti kalkınma stratejilerinde hem izleyici hem de teşvik edici bir konuma getirmiştir. Özel kesimin devlet tarafından bu denli teşvik edilmesi, dış borç alımları konusunda özel kesim firmalarını cesaretlendirmiştir. Örneğin gelişmekte olan ülkelerde 1967-1978 yılları arasındaki toplam dış borçlar 17 kat artarken, Güney Kore özel kesiminde 100 kattan daha fazla bir artış olmuştur.¹⁶¹

Güney Kore'deki hızlı borçlanma IMF ve Dünya Bankasının raporlarına da 1960'lı yılların sonundan itibaren girmeye başlamıştır.¹⁶² Bu raporlar üzerine borçlanmaya üst sınır getiren ve dış borç garanti koşullarını sıkılaştıran Güney Kore dış borç alımlarını yavaşlatsa bile dış borç artışları devam etmiştir.¹⁶³ Güney Kore'ye dışarıdan aktarılan doğrudan yabancı sermaye ise daha çok teknoloji transferi şeklinde olmuş ve 1962-1971 yılları arasında 1,3 milyar dolara yakın bir yabancı sermaye girişi sağlanmıştır. Bu yabancı sermaye girişlerini ülkeye daha fazla çekmek için 1970 yılında ilk serbest ekonomik bölge kurulmuş, ikinci ekonomik serbest bölge ise 1973 yılında hayata geçirilmiştir.¹⁶⁴ Tablo 9'da Güney Kore'ye ekonomik kalkınma planları döneminde yapılan doğrudan yabancı yatırımların miktarı ve kaynak ülkeleri gösterilmektedir.

---

¹⁵⁹ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.12.

¹⁶⁰ Mee Kim, Ho Kim ve Jinkyung Kim, s.324-325.

¹⁶¹ Günay, s.104-106.

¹⁶² JD. Sachs, s.122-125.

¹⁶³ Frank, Suk Kim ve Westphal, s.14.

¹⁶⁴ Günay, s.109.

TABLO 9: GÜNEY KORE'YE YAPILAN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM VE KAYNAK ÜLKELER(1962-1971)

Ülkeler	1962-1966(Milyon Dolar)	1967-1971(Milyon Dolar)
<u>Japonya</u>	0,7	40,8
<u>ABD</u>	21,9	12,4
<u>Hollanda</u>	0,0	6,3
<u>Hong Kong</u>	0,0	0,3
<u>Batı Almanya</u>	0,3	2,4
<u>Diğerleri</u>	0,1	10,5
<u>Toplam</u>	23,0	72,7

Kaynakça: Kwan S. Kim, The Korean Miracle(1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development, Kellongg Institute, Working Paper:166, 1991, s.35.

3.TÜRKİYE'NİN BEŞ YILLIK BİRİNCİ VE İKİNCİ KALKINMA PLANLARI(1963-1973)

3.1.Türkiye'nin Kısa Tarihçesi, Genel Coğrafik, Ekonomik, Siyasi ve İdari Görünümü

1071 yılında Bizans ve Büyük Selçuklu İmparatorluklarının Malazgirt savaşında karşı karşıya gelmesi ve Selçukluların Bizanslıları yenmelerinin ardından Anadolu'ya akınlara başlayan Türkler, 11. ve 12. yüzyıllar boyunca Anadolu'yu bir Türk yurdu haline getirmişlerdir. Büyük Selçuklu devletinin imparatorluğun uç bölgelerindeki bağımsız yapılara izin vermesi ve zamanla gücünü yitirmesi sonucu Anadolu Selçuklu devletinin bugünkü Türkiye coğrafyasında temelleri atılmıştır. Anadolu Selçuklu devletinin kurulmasının ardından Bizans ve Haçlılar tarafından yapılan birçok saldırı Anadolu'daki Türkleştirme hamlelerine engel olamamış ve birçok küçük Türk beyliği Anadolu'nun değişik bölgelerinde Türkler tarafından kurulmuştur.¹⁶⁵ 1243 yılında başlayan Moğol istilası sonucu Anadolu'daki Türk birliği zayıflasa da Türkler Moğol baskısı sonucu Orta Asya ve diğer bölgelerden Anadolu'ya olan göçlerini arttırmışlardır. Moğol baskısına karşı işbirliğine girişen Türkler ve

¹⁶⁵ Yusuf Ayönü, **Selçuklular ve Bizans**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1.Baskı, 2014, s.38-57.

Bizanslılar, Osmanlı Beyliğinin kuruluşuna ve güçlenmesine de zemin hazırlamışlardır.¹⁶⁶ Osmanlı Beyliğinin 1299 yılında kurulmasının ardından Moğol baskısı sonucu yıkılan Anadolu Selçuklu devletinin yerini birçok küçük Türk beyliği almıştır. Kendi aralarında rekabete başlayan bu beylikler arasından Osmanlı Beyliği ise kısa sürede başarılı olmuş ve Bizans ile olan savaşlar sonucu topraklarını hızla genişletmiştir.¹⁶⁷

1326 yılında Bursa'nın 1361 yılında ise Edirne'nin Osmanlılar tarafından fetih edilmesi ve başkent yapılması, Türkleri hem Anadolu'da hem de balkanlarda güçlü bir konuma getirmiştir. 1453 yılında İstanbul'unda alınıp eski Roma İmparatorluğu olan Bizans'ın ortadan kaldırılmasının ardından Osmanlı'da kuruluş dönemi sona ermiş ve bir süper güç olarak Osmanlı İmparatorluğu yeniçağın ilk yüzyıllarına büyük etkiler yapmıştır. 1481 yılında Fatih Sultan Mehmet'in vefatının ardından geniş sınırlara ulaşan Osmanlı ilerleyen yıllarda ise Mısır, Libya, Arabistan, Yemen, Macaristan, Kıbrıs, Cezayir ve Tunus olmak üzere üç kıtanın değişik coğrafyalarında hâkimiyet kurmuştur. Ekonomik olarak eski Kore Krallıkları gibi kendi kendine yeterli bir ekonomik anlayışı benimseyen Osmanlı, önemli ticaret ve deniz yollarını kontrolü altına almıştır. Tarım ağırlıklı bir gelir yapısına sahip olan Osmanlı, deniz yollarının kontrolü sayesinde ilerleyen yıllarda ticareti Akdeniz ve Karadeniz'de geliştirmiş ve gelişmiş bir ticaret ağını İmparatorluğun değişik bölgelerine yaymıştır. 16. ve 17. yüzyılda gücünü muhafaza eden Osmanlı, 17. yüzyılın sonlarından itibaren eski gücüne nazaran etkisini kayıp etmeye başlamış ve batılı güçler karşısında 18. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren ağır yenilgiler almıştır. Ekonomik olarak sanayileşme hamlelerinin görüldüğü bu dönemde Osmanlı iç ve dış problemlerle uğraşmak zorunda kalmış ve ekonomik, askeri, siyasi ve teknolojik olarak çağının gerisinde kalmıştır.¹⁶⁸

17. ve 18. yüzyıllarda hız kazanan sömürgeleşme hareketleri tüm dünya devletlerini etkilediği gibi Osmanlı devletini de batılı devletlere nazaran kötü bir şekilde etkilemiştir. Özellikle batı toplumlarının gelişmesinde ve sermaye birikiminde önemli bir rol oynayan merkantilist anlayış, Osmanlı'da kendini batı toplumlarında olduğu gibi gösterememiştir. 16. yüzyılın başlarından itibaren değişmeye başlayan ticaret rotaları ise eski kadim ticari alanları elinde tutan Osmanlı için kapitülasyonlar gibi tavizlere neden olmuştur. Fransa, İngiltere, Hollanda, İspanya ve Portekiz gibi devletlerin yeni keşif ettikleri ticari rotalar ve bu yeni

---

¹⁶⁶ İlber Ortaylı, **Türklerin Tarihi**, Timaş Yayınları, 2015, 1.Baskı, s.229-242.

¹⁶⁷ Ahmed Akgündüz ve Said Öztürk, **Ottoman History Misperceptions and Truths**, IUR Press, 1.Baskı, 2011, s.32-42.

¹⁶⁸ Namık Sinan Turan, **İmparatorluk ve Diplomasi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, 2014, s.211-221.

rotaların sömürgeci devletler tarafından işgali ve sömürülmesi önce Osmanlı ticari yapısına daha sonrada Osmanlının askeri gücüne karşı batılı devletleri öne geçirmiştir. Osmanlının toprak genişleme üzerine dayalı ticari gelir düzeni, askeri zaferlerin azaldığı ve devletin hantal bir yapıya kavuştuğu 17. ve 18. yüzyılda batılı sömürgeci güçlerin ticari imtiyazlar elde etmesine neden olmuştur. 1838 yılında imzalanan Balta Limanı anlaşması ile de bu imtiyazlı yapı Osmanlı'nın yerli sanayisine büyük bir zarar vermiştir.¹⁶⁹ Buna ek olarak kendi kendine yeterli bir ihracat ve ithalat rejimini benimseyen Osmanlı iltizam sisteminden elde ettiği büyük yararları ise 18. yüzyılın ortalarından itibaren kayıp etmeye başlamıştır. İmparatorluk topraklarının genişleme devrinin sona ermesi ve toprak kayıplarının kendini ekonomik ve siyasi olarak daha fazla hissettirmesi devletin gelirlerine de sirayet etmiştir. Devlet gelirlerinin azalma eğilimi ve yenileşme hareketlerinin büyük mali külfet istiyor olması, Osmanlı'nın askeri ve siyasi olarak toparlanmasına engel olmuştur.¹⁷⁰

19. yüzyılın başından itibaren çağın gelişmelerini takip için birçok girişim hamlesinde bulunan ve teknolojik olarak geri kaldığı batılı toplumları yakalamak için birçok yeniliğe imza atan Osmanlı ilerleyen yıllarda bazı alanlarda başarılar yakalasa bile teknolojik ve ekonomik güçsüzlük, yenilik girişimlerinden istenilen sonuçların alınmasında engel teşkil etmiştir. Tazminat (1839) ve Islahat (1856) fermanı gibi birçok sosyal ve ekonomik yenilik girişiminde bulunan Osmanlı devlet yöneticileri, Rusya ile savaşlarda başarılı olamamış ve batılı sömürgeci güçlerden alınan dış borçlar Osmanlı ekonomisini yarı sömürge haline getirmiştir.¹⁷¹ Bu yarı sömürge halinin bir pozitif etkisi ise 18. yüzyıldan başlayarak gelişen karşılıklı bağımlılık yapısı olmuştur. Örneğin İngiltere ile Osmanlı ticari ilişkileri 18. ve 19. yüzyılda 14 kattan daha fazla artmış ve İngiltere'nin Osmanlıya ihracatı artarken İngiltere'nin Osmanlıdan aldığı hammadde ürünleri de büyük oranlarda artış göstermiştir. Yani Avrupa ekonomik yapısı ile bağımlılık ilişkilerine giren Osmanlı tarafı hem zararlı hem de karlı bir pozisyon yakalamıştır.¹⁷²

1838 yılında imzalanan Balta Limanı anlaşmasının Osmanlı imalat sektörüne nasıl bir zarar verdiği ise şu örneklerle açıklanabilir. Osmanlı coğrafyasında anlaşma öncesi yaklaşık 70 bin kişi imalat sektörünün alt dallarında çalışırken bu sayı anlaşma sonrası 10 yıl içinde 35 binin altına inmiştir. Bursa özelinde ise 1847 yılı öncesi 25.500 okka ipek işleyen 1000'nin

¹⁶⁹ Chang, **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, s.100-101.

¹⁷⁰ Ünay, **Uluslararası Sistem ve İç Dönüşüm: Osmanlıdan Cumhuriyete Türkiye'nin Kalkınma Sorunsalı**, s.116.

¹⁷¹ Ünay, **Uluslararası Sistem ve İç Dönüşüm: Osmanlıdan Cumhuriyete Türkiye'nin Kalkınma Sorunsalı**, s.110-111.

¹⁷² Ortaylı, **Tarihimiz ve Biz**, s.153-161.

üzerinde el tezgâhı varken bu sayı 4000 okka İpek'e ve 75 el tezgâhına düşmüştür. Diğer ekonomi alanlarının da büyük oranlarda zarar gördüğü bu anlaşma ancak 1923 yılında imzalanan Lozan anlaşması ile kaldırılması mümkün olmuş hatta bazı ekonomik kısıtlama imtiyazları 1929 yılına kadar devam etmiştir. 1839-1850 yılları arasında Osmanlı devleti tarafından kamu sanayi tesislerinin kurulma hamlesi ve devletçi bir anlayışla yapılan sanayi yatırımları ise daha çok Osmanlı ordusunun ve acil ihtiyaç duyulan ekonomi alanlarında yapılmıştır. Sanayi yatırımları bu dönemde daha çok düzensiz ve isteksiz bir şekilde yapılmış ve devlet tarafından verilen teşvikler istenilen başarıları yakalayamamıştır. Bu yapılan sanayi atılımları ise gelecek yıllar için tecrübe altyapısının oluşmasında önemli bir rol oynamıştır.¹⁷³

1840-1850 yılları arasındaki sanayileşme hamlesi daha çok Avrupalı tarzda bir kalkınma hamlesi olmuş ve birçok Avrupalı uzmanda batı ülkelerinden Osmanlı topraklarına getirilmiştir. Gerekli teknik eğitilmiş nüfustan mahrum olan Osmanlı devlet yöneticileri bu sorunun ilk dönemlerde çözümünü Avrupa'dan getirilen işçilerde bulmuş ve birçok Belçikalı, Hollandalı ve Alman Osmanlı sanayi fabrikalarında çalışmak için İmparatorluğun değişik coğrafyalarına getirilmişlerdir. Fabrikayı Hümayunlar olarak adlandırılan bu sanayi tesislerinin üst düzey yöneticileri ise daha çok Osmanlı'nın Gayri-Müslim olarak nitelendirdiği Ermeni ve Rum kökenli tebaa olmuştur. 1864 yılında kurulan İslah-ı Sanayi Komisyonu ise kurulan fabrika ve önemli tesislerin daha düzenli bir şekilde denetlenmesini sağlamış ve gelecek yıllardaki planlı kalkınma hamlelerinin de kökenini oluşturmuştur. 1861-1862 yılları arasında ise ihracat politikalarının önemini kavrayan Osmanlı devlet yöneticileri ithal gümrük vergilerini yüzde 3'den yüzde 8'e çıkarmıştır. İhracat gümrük vergilerini ise yüzde 12'den 8'e düşüren Osmanlı her yıl kademeli olarak ihracat gümrük vergilerini 1'er puan aşağıya çekmiştir. Diğer bir açıdan Osmanlı sanayi ve tarım ürünlerinin yurtdışında tanıtımı için Avrupa'daki birçok sergiye heyetler gönderilmiştir. Sanayi tesislerinin teknik işgücünün eğitimi için ise 1860'lı yılların başından itibaren birçok eğitim okulları açılmış ve sanayi altyapısının ihtiyaç duyduğu eğitilmiş ve yetişmiş işgücü yetiştirilmeye çalışılmıştır.¹⁷⁴

Osmanlı'nın geç dönem sanayileşme hamlesi Balta Limanı anlaşması¹⁷⁵ ve diğer zarar verici anlaşmaların gölgesinde geçse de böyle bir hamleye girişilmiş olması ve 1870'lerde gelişen silah sanayi Osmanlı donanmasını dönemin 3. büyük donanması haline getirmiş ve devlet silah teknolojisinde önemli bir yol kat etmiştir.¹⁷⁶ 20. yüzyılın başlarına kadar geç

¹⁷³ Kahraman Emmioğlu, **Türkiye'nin Sanayileşmesinin Serüveni**, Truva Yayınları, 1.Baskı, 2010, s.148-149.

¹⁷⁴ Emmioğlu, s.158-159.

¹⁷⁵ Chang, **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, s.101.

¹⁷⁶ Uğur Ünal, **Sultan Abdülaziz Devri Osmanlı Kara Ordusu**, Türk Tarih Kurumu, 1.Baskı, 2016, s.23-25.

dönem Osmanlı sanayileşme hamlesinin vermiş olduğu tecrübelerin pozitif etkisiyle giren Osmanlı ekonomisi, 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşında ve dış borçlar konusunda büyük zarara uğramışsa da sanayi altyapısının hafif de olsa kurulmuş olması gelecek yıllar için önemli bir katkı oluşturmuştur. Osmanlı sanayi yapısının gelmiş olduğu noktayı göstermesi açısından ise işçi grevleri önemli bir yer tutmaktadır. 1904 Kavala tütün, 1905 İstanbul tabakhane, 1908 Cibali tütün, 1910 Bursa İpek ve 1911 Cibali tütün rejisi tarafından yapılan işçi grevleri sanayi altyapısının geldiği noktayı ve var olan rahatsızlıkları göstermesi açısından ise önemli bir göstergedir. 1909 yılında çıkarılan sanayi teşvik kanunu ve sonrası daha planlı bir şekilde hazırlanan 1913 yılı yeni sanayi teşvik kanunu savaş dönemlerine rast gelmesi yüzünden istenilen başarının elde edilmesine engel olsa da bazı önemli sanayi tesisleri kurulmuş ve yerli sermaye bu kanunlarda önemli derecede gözetilmiştir. Bu sanayi teşvik kanunlarının genel geçer destekleri ise şöyle sıralanmıştır.

- 5000 metrekareye kadar sanayi tesisi için arsa desteği
- Ücretsiz inşaat ruhsatı
- Makine ve teçhizat ithalatında vergi indirimleri
- Sanayi tesislerinin ihtiyaç duyduğu hammadde ve türevlerinde vergi muafiyetleri
- Sanayi tesislerinden yapılacak ihracat mallarında ihracat vergisi muafiyetleri
- Yabancı şahıslar ise bu imtiyazlardan yararlanamamış sadece yerli girişimcilere destek verilmiştir.¹⁷⁷

Osmanlının uyguladığı bu sanayi politikaları istenilen başarıları beraberinde getirmese de sanayi altyapısının oluşmasında sağladığı katkı önemlidir. Japonya'da gerçekleşen Meiji restorasyonunu, ABD'de gerçekleşen korumacı sanayi anlayışını, Almanya'daki geç dönem sanayi hamlesi ve Fransa'daki sanayi kalkınma hamlelerini büyüklük anlamında yakalanamasa da ekonomik olarak kalkınma hamlelerine girişilmiş olması ilerleyen dönemler için kritik tecrübelerle neden olmuştur. Çin, İran, Siyam(Tayland) veya Latin Amerika ülkelerine dayatılan “*Serbest Pazar*” anlayışı Osmanlı'yı da kapsamış ve yerli sanayi bu ticaret anlaşmalarında büyük oranlarda zarar görmüştür. İngiltere gibi sanayileşmiş bir kapitalist ekonomiye karşı tarım ve hammadde ihraç ederek yarışmak zorunda kalan Osmanlı ekonomisi ilerleyen dönemlerde dış borçla desteklenmek zorunda kalmıştır. Osmanlı ve diğer geri kalmış ekonomilere karşı serbest ticareti dikta eden batılı güçler olan Fransa ve İngiltere kendi ekonomilerini ise korumacı ithalat ve ihracat kotaları ile koruma altına

---

¹⁷⁷ Emmioğlu, s.163-164.

almışlardır. Özellikle İngiltere’de 1721 yılında kanunlaştırılan imalat sanayisini koruma politikaları Hollanda gibi dev bir imalat sanayisine dayanan ekonomiyi 18. yüzyılın sonunda pasifize etmiş ve imalat sanayinde İngiltere dünya ekonomisini etkiler hale gelmiştir.¹⁷⁸

Birinci Dünya Savaşının başlama evresinde çıkarılan sanayi teşvik kanunu kapitülasyonlar nedeniyle tam istenilen başarıları getirmese bile Birinci Dünya Savaşının başlamasının ardından Osmanlı Devleti kapitülasyonları tek taraflı olarak kaldırdığını açıklamış ve birçok ekonomik yenilik hamlesine girişmiştir. Yapılan ekonomik reformlar sonrası devletin para basma yetkisi genişletilmiş ve Türklerin sanayi tesislerinde çalıştırılması zorunlu hale getirilmiştir. Bunlara ek olarak gümrük vergileri arttırılmış ve sanayi altyapısının daha çok geliştirilmesi için birçok kişide Almanya’ya yetiştirilmek için gönderilmiştir. Kooperatifler ise ülkenin geniş coğrafyasına yayılmış ve Türk nüfusunun arttırılması içinde değişik teşvik paketleri açıklanmıştır. 1915 yılında Milli İktisada Doğru sloganı ile başlatılan yeni sanayi ve ekonomik kalkınma hamlesi ise birçok küçük ticari bankanın kurulmasına zemin hazırlamıştır. 1916 yılında 1914’de getirilen ithalat vergi oranları artışlarına ek olarak yeni bir vergi artışı getirilmiş ve yüzde 18’e çıkarılmıştır. 1917 yılında ise yeni bir sanayi teşvik kanunu daha çıkarılmıştır.¹⁷⁹ 1918 yılında ise Birinci Dünya Savaşının Osmanlı ve onun müttefikleri tarafından kayıp edilmesi Osmanlı’daki sanayi ve kalkınma hamlelerine büyük oranda zarar vermiş ve Osmanlı’nın birçok şehri İngiliz, Fransız, Yunan ve İtalyanlar tarafından da işgal edilmiştir. Bu işgal girişimlerinin Osmanlı merkezi hükümeti tarafından engellenememesi Anadolu’da bir kurtuluş mücadelesinin başlamasına neden olmuş ve yeni Türkiye Cumhuriyetinin temelleri atılmıştır.¹⁸⁰

TABLO 10: TÜRKİYE’NİN ÜLKE PROFİLİ

Resmi Adı	Türkiye Cumhuriyeti
Yönetim Biçimi	Yarı Başkanlık Sistemi
Resmi Dili	Türkçe
Başkenti	Ankara
Yüzölçümü	783, 562 Kilometre Kare

¹⁷⁸ Chang, **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, s.38-41.

¹⁷⁹ Cüneyt Dumrul ve Yasemin Dumrul, Osmanlı İmparatorluğu’nun Kapitalist Paternde Sanayileşmesinin Önündeki Engeller Üzerine Bir İnceleme, **Yönetim ve Araştırmaları Dergisi**, 2014, Sayı:23, s.147-166.

¹⁸⁰ Mustafa Serdar Palabıyık, The Changing Ottoman Perception of War: From the Foundation of The Empire to Its Disintegration, **At the Interface / Probing the Boundaries**, Cilt:80, Sayı:24, 2012, s.125-148.

Nüfusu	80.815.525
Dini Yapısı	%99'luk Oranda Müslüman, %1 Diğer Dinler
Ortalama Yaşam Süresi	Erkeklerde 75,3 Yıl, Kadınlarda 80,7 Yıl

Kaynakça: CIA

3.1.1. Türkiye'nin Yakın Tarihi ve Ekonomik Yapısı(1919-1973)

Osmanlı Devletinin Birinci Dünya Savaşından yenik olarak ayrılmasından sonra İtilaf devletleri olan İngiltere, Fransa ve İtalya Osmanlı Devletinin topraklarını işgal etmişlerdir. Bu işgal hareketlerine Yunan Krallığının katılması ile birlikte Anadolu'da direniş hareketleri güçlenmiş ve Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş çalışmaları bu işgal ve direniş hareketleri ile birlikte başlamıştır.¹⁸¹ Direnişin 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında bir araya toplanması 1923 yılındaki zafere giden yolu kolaylaştırmış ve Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlının varisi olarak uluslararası arenada yerini almıştır.¹⁸² 1923 yılından itibaren ekonomik olarak kalkınma hamlelerine başlayan ama 1929 ekonomik buhranı ile karşılaşan genç Cumhuriyet kurulduğu günden itibaren ekonominin değişik alanlarında büyük zorluklarla karşılaşmıştır.¹⁸³ 1930'lu yıllara kadar daha liberal politikalar izleyen Cumhuriyet elitleri 1930'lu yılların başından itibaren daha katı devletçi politikalar izlemiş ve devlet ekonomide daha etkin hale getirilmiştir. Bu dönemde Sovyetlerle iyi olan ilişkiler genç Cumhuriyeti devletçi politikalara itmekte önemli bir etken olmuştur. 1939 yılına kadar bu düzeyde seyir eden ekonomi politikaları tek partici bir anlayışla sürdürülmüş ve kararlar süratle uygulanmıştır. Ayrıca bu dönemde 1923 yılında gerçekleştirilen İzmir İktisat Kongresinden sonra '*Sanayi Kalkınma Planları*' uygulanmaya başlanmış ve kısmi başarılarla elde edilmiştir. Bu başarılar ekonomik buhranla kesintiye uğrasa bile Birinci Dünya Savaşının ve Kurtuluş Savaşının bir sonucu olan ekonominin toparlanma eğilimi sürmüştür. Ama burada yapılan hatalar ve tam olarak belirlenmeyen stratejik sektörlerin olmayışı hem İkinci Dünya Savaşı döneminde hem de savaş sonrası dönemde Türk ekonomisini dış yardımlara itmiştir.¹⁸⁴

¹⁸¹ Arzu Al, **Türk Dış Politikası: 1918-1980**, Kaknüs Yayınları: İstanbul, 1.Basım, 2014, s.25-40

¹⁸² Burhan Bozgeyik, **Kurtuluş Savaşı Nasıl Kazanıldı**, Burhan Yayınları, 1.Baskı, 2009, s.260-261.

¹⁸³ **History and Culture of Turkey: From Anatolian Civilization to Modern Republic**, Chatham University Global Focus, https://www.chatham.edu/academics/globalfocus/archives/turkey_1011/pdf/history_culture.pdf , (03.01.2018).

¹⁸⁴ Şevket Pamuk, **Economic Change in Twentieth Century Turkey: Is the Glass More than Half Full**, The American University of Paris Papers, 2007, No:41, s.5-7.

1923 yılının başlarında toplanan İzmir İktisat Kongresinden sonra kurulan Milli Türk Ticaret Birliği hem milli bir sanayi bilincinin oluşturulmasında hem de oluşan bu milli bilincin yurt dışına ihracatı canlandırması için bir yol gösterici konum üstlenmiştir. Türk ekonomik hayatının önemli kavşak noktalarından biri olan İzmir İktisat Kongresi liberal bir düzen için kararlara neden olsa da mevcut Türk girişimcilerin ekonomik olarak güçsüz olduğu devleti ekonomiye müdahalede teşvik etmiştir. Böyle sıkıntılı bir süreç içinde Lozan anlaşması sonrası kabul edilen Osmanlı borçları ise toplam devlet bütçesinde önemli bir yer tutmuş ve devlet tam anlamıyla sanayi altyapısının güçlendirilmesi için ekonomik kaynakları kullanamamıştır. Lozan'da kabul edilen Osmanlı Devletinin borçlarının tanzimi konusunda Türkiye'ye 84.597.495 altın lira borç öngörülmüş ve yıllık ödeme tutarı da 5.809.312 altın lira olarak belirlenmiştir. Osmanlı borçlarının toplam olarak yüzde 60'ına denk gelen bu rakam Osmanlı'dan kalan tanzim edilmesi gereken mülk ve paraların geri alınmasına geldiğinde ise İtilaf Devletleri borçların ödenmesi konusunda gösterdikleri çabaları göstermemişlerdir. Ayrıca Lozan anlaşmasının önemli maddelerinden biri olan gümrük vergi oranlarının belirlenmesi konusundaki koşullar ise ekonomik olarak 1916 yılı gümrük vergi oranlarının 1929 yılına kadar sabit kalmasını öngörmüştür. Tarihsel olarak 10 yıldan daha uzun süren savaşın ardından ekonomik kısıtlamaların da beraberinde gelmesiyle Türkiye bu engelleyici altyapı ile kalkınma hamlelerine girişmek zorunda kalmıştır.¹⁸⁵

1927 yılında çıkarılan Türkiye Cumhuriyeti dönemindeki ilk sanayi teşvik kanunu ile önemli bir kalkınma hamlesinin temelleri atılmıştır. Bu sanayi kanunu ile birlikte sanayi tesisleri kuracak kişilere arsa başlığı, kolay arsa temini, vergi kolaylıkları, iletişim hizmetlerinde kolaylık, nakliye tarifesinde kolaylık, prim destekleri ve devlet yardımları gibi kolaylıklar sağlanmıştır. Bu teşviklerden ise 1927 yılında 1301 kuruluş, 1928 yılında 1746 kuruluş, 1929 yılında 1975 kuruluş yararlanmıştır. 8 Haziran 1929 yılında çıkarılan yeni kanun Lozan anlaşması ile ekonomik olarak getirilen bütün sınırlamaları kaldırmış ve devlet eski yıllara nazaran sanayi ve ekonomik kalkınmada artık başat bir rol üstlenmiştir. Tablo 11'de görüldüğü gibi ekonomik kalkınma hamlelerinde bir geçiş dönemi olan 1923-1929 dönemi kısmi ve önemli başarılarla neden olmuştur.¹⁸⁶

TABLO 11: TÜRKİYE'NİN TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ(1923-1929)

Türkiye	1923	1924	1925	1926	1927	1928	1929
---------	------	------	------	------	------	------	------

¹⁸⁵ Hatice Bahar Aşçı, Lozan Barış Anlaşmasında Osmanlı Borçları Meselesi, *İnsan ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, Cilt:5, Sayı:6, 2016, s.1650-1666.

¹⁸⁶ Emmioğlu, s.194-206.

GSYH(Milyon Dolar)	562,5	635	832	864,5	761,6	834	1001,1
Kişi Başı Gelir(ABD Doları)	45	50	64	65	56	60	71
İhracat(Milyon Dolar)	87	100	129	121	108	114	124
İthalat(Milyon Dolar)	51	82	103	96	81	88	75
Sanayi'nin GSYH Üzerindeki Payı(%)	13,4	11,9	12,8	12,0	16,9	15,6	13,9

Kaynakça: Kahraman Emmioğlu, Türkiye'de Sanayileşme Serüveni, Truva Yayınları, 1.Baskı, 2010, s.207.

1929 sonrası Lozan anlaşmasının getirdiği ekonomik sınırlamaların kalkmasının ardından devletin önce hafif daha sonrada ağır sanayiye geçiş çalışmaları 1927-1938 yılları arasında ortalama yüzde 8,72'lik bir büyüme oranının yakalanmasına neden olmuş ve ilerleyen yıllarda ise birçok sanayi tesisi kurulmuştur. 1929 yılında meydana gelen Ekonomik Buhan ise bu kalkınma hamlelerinde ekonomik olarak zorluklara neden olmuş ve hükümetin aldığı gerekli önlemler bu ekonomik krizin diğer ülkelere nazaran daha rahat atlatılmasına neden olmuştur. Ayrıca bu ekonomik kriz ticari gelirlerde yüzde 30'luk oranda bir düşüşe neden olmuştur. Bu düşüş devlet gelirlerine de yansımış ve ödenmesi gereken dış borçlarla birlikte kriz daha külfetli bir hal almıştır. Örneğin 1930 yılı devlet bütçesinin yüzde 28,8'i savunmaya, yüzde 14,6'sı dış borç ödemelerine, yüzde 15,2'si bayındırlık işlerine ve ancak yüzde 3,7'si iktisat, ticaret ve ziraat bankacılığına ayrılabilmiştir. Bu oranlar diğer yıllarda küçük değişikliklerle devam etmiş ve sanayi hamlelerinin daha iyi bir şekilde yürütülmesi için Sovyetler Birliği yardımlarına başvurulmuştur. Sovyet yardımlarının 1. ve 2. sanayi kalkınma planlarında kullanılması ise sanayi altyapısının gelişmesinde önemli bir kaynak görevi görmüştür. Birinci sanayi kalkınma planında hedeflenen 20 sanayi tesisinin kurulması hedefi ikinci sanayi kalkınma planında 100 sanayi tesisi kurulma hedefine yükseltilmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesi içinde 110 milyon TL'lik bir kaynak ayrılmıştır. Bu sanayi

hamlesinin 1936 yılında hazırlanan kısmı ise ancak 1938 yılında kanunlaştırılmıştır. 1939 yılında başlayan İkinci Dünya Savaşı ise bu kalkınma hamlesinin hedeflerine ulaşmasında önemli bir engelleyici unsur olmuştur. Tablo 12’de görüldüğü gibi Büyük Buhranın ekonomi üzerindeki etkisi ve seyri görülmektedir.¹⁸⁷

TABLO 12: TÜRKİYE’NİN TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ(1932-1938)

Türkiye	1930	1932	1934	1935	1936	1937	1938
GSYH(Milyar Dolar)	1,217	1,348	1,397	1,481	1,437	1,770	1,798
Kişi Başı Gelir(ABD Doları)	84	89	89	92,5	87,6	106,6	105,7
İhracat(Milyon Dolar)	71	48	73	76	94	109	115
İthalat(Milyon Dolar)	70	41	59	71	74	91	119
Sanayi GSYH’deki Payı(%)	14,9	17,3	17,7	19,5	15,8	16,9	18,2

Kaynakça: Kahraman Emmioğlu, Türkiye’de Sanayileşme Serüveni, Truva Yayınları, 1.Baskı, 2010, s.249.

İkinci Dünya Savaşının başladığı ilk günlerde tarımsal ürün fiyatlarının artması, Türk ekonomisine büyük yararlar sağlasa da ülkede savaş tehlikesinin baş göstermesi ve 1,5 milyona yakın insanın silâh altına alınması tarımsal işgücünün azalmasına neden olmuştur. Tarımsal ürünlerin fiyatlarının ve enflasyonun savaş nedeniyle hızla yükselmesi ise Türk hükümetini önlemler almaya itmişse de ‘karne’ ile ekmek alınmak zorunda kalınmış ve siyasi elitler bunu 1950’de yapılacak olan tam bağımsız seçimlerde yenilgi olarak hissetmiştir. 1950 seçimlerinden sonra eski tek partici dönemin yönetici eliti olan Cumhuriyet Halk Partisi bir daha tek başına iktidara gelememiştir. Ayrıca tek parti döneminde yani 1923-1950 yılları arasında demokratik katılım hamlelerinin kısıtlanmış olması Cumhuriyet Halk Partisi üzerinde

¹⁸⁷ Savaş Durmuş ve Kemal Aydemir, Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi(1923-1938), Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:12, 2016, s.155-167.

kötü bir etki bırakmıştır. 1950 seçimleri ile başa gelen Demokrat Parti ise dönemin konjonktürüne bağlı olarak ve seçmen baskısının da etkisiyle tek parti döneminin ekonomik, siyasi ve sosyal yapısını değiştirmek için harekete geçmiştir. Bu dönemde gelen ABD yardımları ile birlikte tarım sektörü güçlenmiş ve Demokrat Parti oy aldığı kitleyi daha fazla genişletmiştir. Bunun bir sonucu olarak 1954 seçimlerinde Demokrat Parti oylarını arttırarak seçimi tekrar kazanmıştır.¹⁸⁸

1954 yılı seçimlerinden sonra kötü hava koşulları ve Kore savaşının getirmiş olduğu tarımsal ürünlerin pahalılığı aşağı doğru evrilmeye başlamış ve bunun bir sonucu olarak Demokrat Partiye olan tepkiler ekonomideki yavaşlamaya bağlı olarak artmaya başlamıştır. Üniversiteler ve ordudan gelen tepkilerinde bu olgulara eklenmesi ile birlikte 1957 seçimlerinde Demokrat Parti büyük oy kayıpları yaşamıştır. Siyasi ve ekonomik baskıların 1957'den itibaren daha fazla artması Demokrat Partiyi yıpratmaya devam etmiş ve 1960 yılında ordu yönetime el koymuştur.¹⁸⁹ 1961 yılında ise dönemin Dış İşleri, Maliye bakanları ile Başbakanı Adnan Menderes idam edilmiştir. Askeri yönetim NATO'ya ve batı bloğuna bağlılığını bildirip yönetimi en kısa sürede sivillere devir edeceğini ise birçok kez beyan etmiştir. Ama askeri yönetim siyasi ve yargı alanlarını dizayn edip sistemde radikal sayılabilecek değişiklikler yaptıktan sonra 1961 yılında yeni bir anayasayı halk oylamasına sunmuştur. Yüzde 61,7'lik destek oranıyla halk oylamasından geçen 1961 anayasası 1980 yılına kadar başka bir darbe yönetimi başa gelene kadar yürürlükte kalmıştır.¹⁹⁰

1961 yılında seçimlerin yapılmasının ardından bir koalisyonlar dönemi başlamış ve 1965 yılına kadar 4 adet koalisyon hükümeti kurulmuştur. Bu koalisyon dönemlerinde başlayan ve dünyadaki konjonktüre bağlı olarak gelişen ekonomik kalkınma planları ise Türkiye'de tam olarak sivil bir yönetim anlayışıyla hazırlanamamıştır. Darbeci yönetimin sivil yönetim kadrolarında bulunmaları ve değişik elit gruplarını da kendi içinde tasfiye etmesi siyasi hayatı daha pasif hala getirmiştir. Adalet Partisinin ise 1961 seçimlerinde Demokrat Partinin halefi olarak görülmesi ve 1965 seçimlerinde seçimleri kazanması hem siyaset hem de ekonomi alanlarında iyileşmelerin önünü açmış olsa bile 1961-1965 yılları arasındaki büyüme rakamları istenilen düzeyde gerçekleşmemiştir. 1971 yılına kadar yönetimde kalan ve girdiği seçimleri kazanan Adalet Partisi 12 Mart 1971 yılında bir askeri darbe ile karşılaşmış ve hükümet bu darbe neticesinde istifasını sunmuştur. Dönemin Başbakanı olan Süleyman Demirel önderliğindeki hükümetin yerine askeri yönetiminin desteklediği Nihat Erim

¹⁸⁸ Ergun Özbudun, *Türk Siyasal Yaşamı*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2010, s.13-19.

¹⁸⁹ Sönmez, s.88-96.

¹⁹⁰ Özbudun, s.20-24.

hükümeti almış ve bu hükümet kimi zaman yönetimden düşse de 1973 yılına kadar yönetimde kalmış ve Askeri Ara Rejim Türk siyasi ve ekonomik yapısını dizayn etmiştir.¹⁹¹

3.1.2. Türkiye’de Darbe Dönemi ve Siyasi, Ekonomik Süreç(1950-1963)

14 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye’de uygulanan ilk demokratik seçimlerle iktidara gelen Demokrat Parti 487 milletvekilliğinden 415’ini almış ve aynı yılın ilerleyen aylarında yapılan yerel seçimlerde de 600 yerel belediyenin 560’ını kazanmıştır. 1923-1950 yılları arasında süren uzun bir tek parti yönetimden sonra demokratik yollarla seçilen Demokrat Parti(DP) eski rejimin temsilcisi Cumhuriyet Halk Partisi(CHP) ile yaklaşık 10 yıllık bir iktidar döneminde muhalefet olarak karşı karşıya gelmiştir. DP’nin temsil ettiği liberal söylem iktidara gelmesinin ardından 1930’lu yıllarda uygulanan devletçi kalkınmanın aksine, planlamacı anlayışın dışında gelişim göstermiştir. ABD’den alınan ekonomik yardımlarında etkisiyle tarımsal faaliyetlere yoğunlaşan Türkiye devlet yöneticileri, Kore savaşının da getirdiği tarım ürünlerindeki fiyatların artışları neticesinde büyük gelirler elde etmişlerdir. Elde edilen bu ihracat gelirleri ise tarımsal altyapının güçlendirilmesi için kullanılmıştır.¹⁹² 27 yıllık uzun bir tek parti iktidarının ardından gelen seçilmiş hükümet değişik sosyal alanlarda iyileştirmelere gitse de özellikle 1955 sonrası yapılan anti demokratik hareketler ve ekonomik durgunluk, 27 Mayıs 1960 darbesine giden yolun önemli etkenlerinden biri olmuştur. Ekonomik getiri olarak hava koşullarının 1950-1954 yılları arasında iyi bir şekilde gitmesi ve ABD’den alınan yüksek miktarlardaki yardımlar siyasi havanın Demokrat Parti’den yana olmasını sağlamıştır. 1954 seçimlerinde oylarını arttıran Demokrat Parti seçim sonrası ekonomik olarak başarılarını sürdürmemiş ve ülke 1957 erken seçimlerine gitmek zorunda kalmıştır. 1957 seçimlerinde oy oranlarında düşüş yaşanmasına rağmen seçimlerden zaferle çıkan Demokrat Parti ilerleyen süreçte tarımdan sanayiye geçiş çalışmalarına ise girişmemiştir.¹⁹³

TABLO 13: TÜRKİYE’NİN TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ(1950-1960)

<i>Türkiye</i>	<i>1951</i>	<i>1952</i>	<i>1953</i>	<i>1954</i>	<i>1955</i>	<i>1956</i>	<i>1957</i>	<i>1958</i>	<i>1959</i>	<i>1960</i>
<i>GSYH(Milyar</i>	6,03	6,97	8,11	8,27	9,93	11,4	15,2	18,2	7,07	7,55

¹⁹¹ Abdulvahap Akıncı, Türkiye’nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Cilt:9, Sayı:1, 2014, s.59-67.

¹⁹² Ömer Eryılmaz, Turkey in The Triangle of The 1950–1960 Era the 1960 Military Coup and The 1961 Constitution, Naval Post Graduate School of California, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, 2014, s.2-4.

¹⁹³ Christopher Gunn, The 1960 Coup in Turkey: A U.S. Intelligence Failure or a Successful Intervention? , **Journal of Cold War Studies**, Cilt:17, Sayı:2, 2015, s.103-107.

<i>Dolar)</i>										
<i>GSYH</i>	12,8	11,9	11,2	-3	7,9	3,2	7,8	4,5	4,1	3,4
<i>Büyüme</i>										
<i>Oranları(%)</i>										
<i>Kişi Başı</i>	195	218	247	245	286	322	415	481	383	335
<i>Gelir(Dolar)</i>										
<i>İhracat(Milyon</i>	314	362	396	334	313	305	345	247	353	320
<i>Dolar)</i>										
<i>İthalat(Milyon</i>	402	556	532	478	498	407	397	315	470	468
<i>Dolar)</i>										

Kaynakça: Kahraman Emmioğlu, Türkiye’de Sanayileşme Serüveni, Truva Yayınları, 1.Baskı, 2010, s.286.

Tablo 13’de DP dönemi Türkiye ekonomisinin seyri görülmektedir. Demokrat Partinin iktidarda olduğu süreçte ve önceki tek parti döneminde muhalif kesimlere olan baskının kurumsallaşmış haldeki yapısı muhalefet ile iktidarın sürekli çekişme halinde olmasına neden olmuştur. Bu çekişme ayrıca 27 Mayıs darbesinin önemli gerekçelerinden biri olarak öne sürülmüştür. Özellikle CHP’nin Demokrat Partinin seçimlerde aldığı ezici çoğunluğa karşı iktidara bir daha gelememe dürtüsüyle hareket etmesi ve darbe öncesi, sonrası dönemde darbeyi destekler hali bu darbenin başarıya ulaşmasında bir diğer önemli etmen olmuştur. Ordu ile DP’nin arasındaki anlaşmazlığın ilk ortaya çıktığı dönem ise 1950 seçimleri sonrası Türk Silahlı Kuvvetlerinde yapılan yüksek rütbeli askerlerin emekliğe sevk edilmesi hamlesidir. Bu girişimin bir tasfiye niteliğinde olması 1958 yılında kısmi bir darbe girişimine neden olmuş ve 9 subay başarısız bir darbe girişimi neticesinde yargılanmıştır.¹⁹⁴ CHP destekli asker, akademisyen ve devlet memurları tarafından abartılan bunalım ortamı bu darbenin oluşumunda ise önemli bir etmen olmuştur. Buna ek olarak darbe sonrası CHP’li vekillerin DP’nin kapatılması için imza toplama girişimleri ve darbenin başında bulunan Cemal Gürsel’in İnönü’ye karşı söylediği sözler; “birer peygamber buyruğu gibi uyulacağını” buna örnek olarak gösterilebilir. CHP zihniyetinin bu darbe girişimde nasıl etkili olduğunun birer kanıtı niteliindedir. 27 Mayıs 1960 yılında meydana gelen askeri darbe önce ordudan 235 General 4000’i subay olmak üzere 4200’den fazla subayı emekliye sevk edilmesine neden olmuştur. Ordudaki tasfiye hareketinin ardından akademisyenlerin de üniversitelerden

¹⁹⁴ Aylin Sarıklı, Türkiye Cumhuriyeti’nin İlk Darbesi: 27 Mayıs, **Anadolu Ajansı**, 25 Mayıs 2016.

uzaklaştırılması darbeye destek veren taraflarında darbe sonrası büyük zararlar gördüğünü göstermektedir.¹⁹⁵

Darbe sonrası siyasi yapıyı dizayn ve denetlemek için belli yeni kurumlar kurulmuş ve darbenin mimari kadrolar ise hayatlarının sonlarına kadar Senato üyeleri olarak atanmışlardır. Senato'nun alt meclisi olan ve bir nevi temsilciler meclisi sayılan TBMM'den gelen kanunları denetleme ve onaylama, onaylamama hakkı ise Senato üyelerine tanınmıştır. Bunlara ek olarak DP'nin yöneticileri konumunda olan dönemin Başbakanı Adnan Menderes, Dışişleri Bakanı Fatih Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan 1961 yılının eylül ayında idam edilmişlerdir. Bu darbe öncesi ve sonrası dönemde ise ABD'nin Türkiye'ye yardımları hem ekonomik göstergeler hem de siyasi hayat için önemli bir konumda olmuştur. Örneğin 1953-1959 yılları arasında ABD'den yıllık ortalama 96 milyon dolarlık askeri yardım alınmıştır. 1947'den 1964'e kadar ise alınan askeri yardımların toplamı 2,7 milyar dolara yaklaşmış ilerleyen yıllarda bu yardımların toplamı ise 4 milyar dolara ulaşmıştır. NATO'nun ikinci büyük ordusu olan Türk ordusu Sovyetler tehdidinin engellenmesinde ise büyük önem arz etmiştir. Amerika'nın bu darbeye karşı tepkisi Sovyetler Birliğinin bölgeye müdahale girişimi endişesiyle yumuşak olmuş ve darbeci yönetime askeri yardımlarını sürdürmüştür.¹⁹⁶

Askeri yönetimin ülkede tam anlamıyla iktidarı ele almasıyla birlikte İsmet İnönü başbakanlığa getirilmiş ve 1965 yılına kadar bu görevini sürdürmüştür. Bu dönemde önemle üzerinde durulması gereken konu ise Devlet Planlama Teşkilatının hazırladığı birinci ekonomik kalkınma planlarının uygulanmaya başlanmasıdır. TBMM'nin onayına sunulduktan sonra işlevsel hale getirilen ekonomik kalkınma planı ithal ikameci bir anlayışla 1968 yılına kadar uygulanmıştır. 1961 yılında yerli otomobil için dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından girişimde bulunulsa da yaşanan ufak bir aksilik bu önemli girişimi sonuçsuz bırakmıştır.¹⁹⁷ Birçok handikabın yaşandığı 1960-1962 dönemi kalkınma planlarının devlet tarafından desteklendiği ve uygulandığı bir dönem olmuştur. Darbenin etkisi ile 1960 yılında gerçekleşen ekonomik toparlanma eğilimi minimize olmuş olsa da kalkınma planlarının etkisiyle ekonomik büyüme 1962 yılının başlarından itibaren yukarı doğru evrilmiştir. Bu darbe sürecinde benimsenen ithal ikameci anlayış ihracata dayalı bir büyüme modeline geçilmesi için gerekli ortamı sağlayamamış ve bu kritik düşünce gerçekleştirme fırsatı

---

¹⁹⁵ Akıncı, s.55-63.

¹⁹⁶ Gunn, s.109-112.

¹⁹⁷ Devrim Arabalarının Perde Arkası, **Hürriyet**, 7 Temmuz 2007.

bulamamıştır.¹⁹⁸ Tablo 14’de ise askeri darbe sürecinde Türk ekonomisinin genel gidişatı gösterilmektedir.

TABLO 14: TÜRKİYE’NİN DARBE DÖNEMİ TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELERİ(1961-1962)

<i>Türkiye</i>	<i>1961</i>	<i>1962</i>
<i>GSYH(Milyar Dolar)</i>	8,019	9,323
<i>GSYH’deki Büyüme Oranları(%)</i>	2,0	6,2
<i>Kişi Başı Gelir(Dolar)</i>	195	221
<i>İhracat(Milyon Dolar)</i>	347,0	381,0
<i>İthalat(Milyon Dolar)</i>	507,0	619,0

Kaynakça: Kahraman Emmioğlu, Türkiye’de Sanayileşme Serüveni, Truva Yayınları, 2010, s.298.

3.2.Türkiye’nin Ekonomik Kalkınma Planları

Bu bölümde Türkiye’nin uyguladığı ekonomik kalkınma planları birinci ekonomik kalkınma planı ve ikinci ekonomik kalkınma planı şeklinde incelenecektir.

3.2.1.Birinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı(1963-1968)

Türkiye’nin kuruluşundan itibaren uygulanan nüfusu arttırma politikaları büyük oranda başarılı olmuş ve bunun neticesinde emek arzı hızla artmıştır. Bu artış yeni istihdam alanlarını ve geniş büyüme rakamlarını zorunlu kılmıştır. Bu demografik baskılarında bir sonucu olarak 1963 yılında ilk beş yıllık ekonomik kalkınma planı devlet destekli olarak yürürlüğe konulmuştur. Bu kalkınma planının en temel özelliği ise kararlı, dengeli bir ekonomik ve sosyal gelişmeyi temel almasıdır. Ayrıca bu kalkınma planı 15 yıllık uzun bir dönemi düzenlemeyi amaç edinmiştir. Bu yönüyle hem orta ölçekli hem de uzun ölçekli bir ekonomik gelişme dönemini düzenlemiştir. Bu kalkınma planı bazı temel amaçlar çerçevesinde hazırlanmış ve bu temel amaçlar ise sırayla;

- Ulusal tasarrufları arttırmak
- Yatırımları toplum yararının gerektirdiği önceliklere yöneltmek

¹⁹⁸ Abdullah Topçuoğlu ve Mustafa Ersungur, Kalkınma Planlarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkisi Üzerine Bir Analiz, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:18, Sayı:2, 2014, s.300-307.

- Büyüme rakamlarını dengeli bir seviyeye getirmek
- Sanayi altyapısını güçlendirmektir.¹⁹⁹

Birinci ekonomik kalkınma planı siyasi çalkantıların eşliğinde başlanmış ve değişik alanlarda kendini yeterince hissettirememiştir. Özellikle 1964 yılında CHP hükümetinin Adalet Partisi tarafından bütçe konusunda mecliste sıkıştırılması hükümetin düşmesine ve ekonomik kalkınma planının yürütücüsü konumunda olan bürokratların değişmesine yol açmıştır. Kalkınma planının ilk yılında yüzde 9,7'lik bir ekonomik büyüme yakalansa bile ilerleyen yıllarda aynı başarı gerçekleştirilememiştir. Adalet Partisi hükümetinin ağır sanayi hamlelerinden yana olması ve Batı bloğunun bu projelere destek vermeyişi; Türkiye'yi Sovyetlere yakınlaştırmış ve Sovyetlerden alınan büyük desteklerle değişik sanayi tesisleri açılmıştır. Bu sanayi tesisleri ise İskenderun Demir Çelik, Seydişehir Alüminyum ve Aliğa Rafinerisi'dir. 1964 ve 1965 yıllarında gerçekleşen düşük büyüme oranları ekonomik kalkınma planının başarısı konusunda tartışmalara neden olsa da 1966 yılında yüzde 12'lik bir büyüme yakalanmış ve 1965 yılında iktidara gelen Demirel hükümeti büyük bir itibar elde etmiştir. Ayrıca bu dönemde Avrupa'ya giden işçilerin döviz şeklinde gönderdikleri gelirler ise kalkınma hamlelerinin başarısında büyük rol oynamıştır.²⁰⁰ Birinci ekonomik kalkınma planı döneminde hızlı nüfus artışının getirmiş olduğu baskı birde siyasi yönetimin sık ve ani değişiklikleriyle birlikte; ilk dönemlerde istenilen hedeflere ulaşılamamasına neden olsa da 1965 yılından itibaren siyasi istikrar ekonomi alanına olumlu yansımıştır. Tarım ve sanayi alanlarındaki gelişmeler buna bağlı olarak gelişme gösterse de kötü hava koşulları tarım sektörünü, kaynak yetersizliği ise sanayi sektöründe istenilen başarıların yakalanmasını engellemiştir. Sektörel olarak ise tarımda çalışan nüfus oranı 1963 yılında yüzde 76,8 iken 1967 yılında yüzde 72,3'e; sanayi sektöründe ise yüzde 8,8'den, 1967 yılında yüzde 10,4 oranına çıkmıştır. İhracat ve ithalat alanlarında ise daha büyük iyileşmeler gerçekleşmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı 1963 yılında yüzde 53,5 iken 1967 yılında yüzde 76,3 oranına çıkmıştır.²⁰¹

Birinci ekonomik kalkınma planı özellikle mevcut eski tek parti dönemdeki muhafazakâr fikirli bürokratların engellemelerine takılmış ve 1963 yılında hükümete kalkınma planında fikirler sunan ilk kadro istifa etmiştir. Ayrıca Maliye bakanlığına bağlı Hazine Müsteşarlığı ve Merkez Bankasının Devlet Planlama Teşkilatına(DPT) karşı

¹⁹⁹ Ekiz ve Somel, s.111-115.

²⁰⁰ Emmioğlu, s.300-305.

²⁰¹ Demet Tüzünkan, Türkiye'de Uygulanan 5 Yıllık Kalkınma Planlarının İstihdam Politikaları Açısından Değerlendirilmesi, **Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:2, 2015, s.10-15.

giriştikleri mücadele kalkınma planının başarısına olumsuz anlamda yansısı da ekonomik büyüme rakamları ve ihracatta iyi bir ivme yakalanmıştır. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin hızla genişletilmesi ve toprak reformun acil olarak 1963 yılından itibaren yapılacak olması gerekliliği ve hükümetin bu reformları ağırdan alması gerekli bürokratik uyarılara rağmen istenilen düzeyde olmamıştır. Özellikle sanayi alanında yapılan yatırımların halk bazında heyecan uyandırması ve beklentilerin yüksek olması bu kalkınma planını ülke için daha özel kılmıştır. Beklenen büyüme adımlarının aksine DPT'ye karşı Merkez Bankası ve Hazine Müsteşarlığının para ve maliye politikalarında işlevsiz hale getirmek istemeleri ve toplantılara katılmamaları DPT'den istenilen başarının alınmasını engellemiştir. DPT'nin de maliye politikasında olan eksiklikleri ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinin(KİT) kredi politikalarında Merkez Bankasının kaynaklarını kullanmaya devam etmesi verimlilik konusunda kalkınma planının uygulanmasında sorunlara neden olmuştur. Enflasyonun ise istenilen rakamların altında tutulması ve ilerleyen yıllarda DPT'nin kalkınma planının uygulanmasında daha işlevsel hale gelmesi ekonomik toparlanmayı hızlandırmış ama Japonya örneğinde olduğu gibi tam ve bütün bir maliye ve para politikası uygulanamamıştır.²⁰²

İthal ikameci bir anlayışla hazırlanan birinci ekonomik kalkınma planı iç piyasada yerli yatırımcıyı korurken dış piyasalarda ihracatı tam anlamıyla desteklememiş ve bu Güney Kore örneğinde olduğu gibi hızlı bir ihracat oranlarında büyümeyi beraberinde getirememiştir. Bu yapılan stratejik hata Krueger'e göre birçok finansal kayba neden olmuş ve gerekli yatırım hamlelerinde yeterli derecede yapılmamasına neden olmuştur. Yapılan ithal ikameci anlayış iç piyasada üretimi arttırmıştır ama ihracat hedeflerinin gerekli ölçülerde desteklenmemesi Krueger'e göre şöyle kayıplara neden olmuştur.

- Büyüme hızı yüzde 50-80 arasında daha hızlı olacak
- Yatırım mallara ithal gereksinimi yüzde 24 daha az olacak
- Ara malların ithal gereksinimi yüzde 25 daha az olacak
- Yaratılan iş sayısı ise yüzde 70 daha fazla olmuş olacaktır.²⁰³

Türk planlamacıları tarafından genel kabul gören ithal ikameci anlayış gelişmiş ülkelerdeki örneklerine bakılarak alınmış olsa da bu gelişmiş ülkelerin geçmiş ekonomik yapılarında ihracata ayrı bir önem verdikleri ve bunun için yüksek gümrük duvarları ile yeni gelişen sanayilerini korudukları göze çarpmaktadır. Türkiye'nin bu konuda uyguladığı yanlış

---

²⁰² Sönmez, s.103-106.

²⁰³ Ann O. Krueger, **Foreign Trade Regimes and Economic Development: Turkey**, National Bureau of Economic Research, Columbia University Press, 1974, s.255-265.

veya eksik strateji ikinci ekonomik kalkınma planına da sirayet etmiş ve ithal ikameci anlayış 1980'lerin başına kadar sürdürülmüştür.²⁰⁴ Soğuk savaş döneminde uygulanan bu devlet destekli ilk kalkınma planı ABD ve diğer Avrupa Birliği ülkeleri tarafından da Sovyetler Birliğine karşı desteklenmiştir. Bu kısmi destek ilerleyen yıllarda Sovyet yardım ve kredilerini beraberinde getirmiş olsa da iki blok arasındaki mücadelede önemli bir rekabet alanı olmuştur. Bu mücadele alanı Sovyet kredileri sonrası Türk hükümetinin görevden belli askeri odaklar tarafından el çektilmesi ile sonuçlanmıştır. Yani alınan Sovyet yardımları 1971 askeri muhtırasının önemli gerekçelerinden biri olmuştur. Kalkınma planı teorik olarak işlevini yerine getirirse de 1960'lı yılların başında var olan hafif sanayiden ağır sanayiye geçiş sağlanamamış ve 1963-1967 yılları arasında ortalama ekonomik büyüme yüzde 6,2 olarak gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin milli gelirdeki payı ise yüzde 15,4'ten yüzde 16,5'e çıkmış ve toplam istihdamdaki payı da yüzde 9,1'den yüzde 12,6'ya yükselmiştir. Güney Kore gibi yüksek oranlarda gerçekleşmeyen büyüme ve ekonomik alanlardaki sektörel değişimler Türkiye'nin tarihsel ve kültürel dokusunun önemli bir sonucu olmuştur. Bunlara ek olarak 1963 yılında çıkarılan sendika yasası ile de çalışma koşulları iyileştirilmeye çalışılmış ve Güney Kore'ye nazaran daha demokratik bir kalkınma hamlesi gerçekleştirilmiştir.²⁰⁵

Tarımsal alanda verilen yüksek oranlı sübvansiyonlar ve sanayi alanına yapılan yüksek miktarda kaynak aktarımları 1963-1967 yılları arasında Türkiye'yi dönemin yeni sanayileşen ülkeleri ile aynı değerlendirme çalışmalarına taşımış ve Brezilya, Hindistan ve Meksika gibi yeni sanayileşen ülkelerle Türkiye aynı kategorilerde yer almıştır. 1963-1967 yılları arasında gerçekleşen düşük düzeyli enflasyon yaklaşık olarak yüzde 5 düzeyinde olmuş ve bu dönemde daha da artan işçi göçleriyle birlikte ekonominin ihtiyaç duyduğu döviz yurtdışı işçi gelirleri ile karşılanmıştır.²⁰⁶ Bu siyasi ve ekonomik gelişmelere ek olarak kalkınma planlarının yıllık olarak yeniden revize edilmesi ve ekonomideki gidişe göre yeni ekonomik reform hareketlerinin ekonomiye enjekte edilmesi kalkınma planının stratejik olarak doğru gittiğinin bir göstergesi olmuştur. Bu yapılanlara nazaran kalkınma planının tek bir merkezden kontrol edilmiyor oluşu ve Merkez Bankası, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı arasındaki rekabet ilk kalkınma planındaki tecrübesizliğinde etkisiyle daha pasif bir ekonomik kalkınma dönemine neden olmuştur.²⁰⁷ 15 yıllık üç dönemlik olarak dizayn edilen yeni ekonomik kalkınma hamlesi birinci ekonomik

²⁰⁴ Chang, **Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, s.93-101.

²⁰⁵ Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.241-242.

²⁰⁶ Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.242.

²⁰⁷ Ünay, **The Economy of Development Planning in Turkey**, s.138-139.

kalkınma planının da vermiş olduğu tecrübesizlik neticesinde istenilen başarıları tam olarak sağlayamasa bile planlı bir ekonomik kalkınma hamlesinin başlatılmış olması ve daha düzenli yapılan sanayi hamleleri hem devleti hem de özel sektörü yatırım konusunda daha çok cesaretlendirmiştir. Kalkınma planının uygulanmaya başlandığı ilk yıl olan 1963 yılında toplam tarımda istihdam edilen nüfus yüzde 76,8'den 1967 yılında yüzde 72,1'e düşürülmüş ve yaklaşık olarak 1 milyona yakın kişi bu dönemde istihdam edilmiştir. GSYH 'da birinci ekonomik kalkınma planı döneminde ise yüzde 60'lık bir büyüme sağlanmıştır.²⁰⁸

Döviz kurunun 1 Dolar=9 Türk Lirası şeklinde sabit tutulması ise yatırımların ülkeye çekilmesinde büyük rol oynamış ve özellikle yurt dışından Türk işçilerin gönderdiği dövizlerin değişik yatırım araçlarına dönüştürülmesi ekonomik kalkınma planının başarısına katkı sunmuştur. Diğer bir önemli nokta ise cari açığın yüzde 3,5'den yüzde 2,4'e düşmesi ve kalkınma planının son iki yılı olan 1964-1965 yılları arasında 210 milyon dolarlık yurt dışı işçi gelirlerinin Türk piyasasına girmiş olmasıdır. 1964 yılında Türkiye'nin milli hâsılasının 11,178²⁰⁹ milyar dolar olması ve bu gelirlerin Gayri Safi Milli Hâsıla açısından yüzde 0,53'e denk gelmesi ve en önemlisi de bu net girişin döviz cinsinden olması, Türk ekonomisi için önemli bir sıcak gelir kaynağı oluşturmuştur. Kalkınma planı ile sağlanan bu başarılar tarım ve sanayi alanında ise kendini daha fazla hissettirmiştir. Örneğin 1962 yılında tarımın GSYH üzerinde yüzde 34,6'lık payı 1968 yılında yüzde 29,3'e gerilemiş, sanayinin yüzde 16,7 olan payı ise aynı zaman aralığında yüzde 20,7 oranına çıkmıştır.²¹⁰ Birçok siyasi ve ekonomik engellemeye rağmen kısmi başarılar ile tamamlanan birinci beş yıllık ekonomik kalkınma planı Türk bürokratlarına ve ekonomi yöneticilerine büyük tecrübeler kazandırmış ve ilerleyen yıllarda yapılacak olan kalkınma planlarında yol gösterici bir konum sağlamıştır. Bu sayede ikinci, üçüncü ve diğer kalkınma planlarında birinciye nazaran teorik anlamda daha az hata yapılmıştır.

TABLO 15: DÖNEM SONU EKONOMİK PERFORMANS GÖSTERGELERİ(1963-1968)

Dönem Sonu Göstergeler	Hedefler	Gerçekleşen
Büyüme(%)	7.0	6.6
Yatırımlar/GSMH	18.3	16.0

²⁰⁸ Emmioğlu, s.300-314.

²⁰⁹ GDP Grows 2,6% in Turkey, <https://countryeconomy.com/gdp/turkey?year=1965> , (09.10.2017).

²¹⁰ Emmioğlu, s.300-310.

Yurtiçi Tasarruf/GSMH	14.8	14.2
Yurtdışı Tasarruf/GSMH	3.5	1.8
İhracat (Milyon Dolar)	-	522.3
İthalat (Milyon Dolar)	-	684.6

Kaynakça: DİE, İstatistik Göstergeler, 1923-1991; Kepenek ve Yentürk, 1995, s.165.

3.2.2.İkinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı(1968-1973)

Birinci ekonomik kalkınma planının ardından Adalet Partisinin yönetici elitleri ve 1980'lere damgasını vuran devlet adamı Turgut Özal tarafından hazırlanan ve yön verilen ikinci ekonomik kalkınma planı birinci ekonomik kalkınma planına nazaran daha iyi bir altyapı ile hazırlanmıştır. Sovyetlerden alınan 200 milyon dolarlık desteğinde etkisiyle finansal anlamda daha rahat bir şekilde kaynak sağlanan bu plan darbe yönetiminin sivil yönetime müdahale etmesiyle kesintiye uğrasa da kısmı başarılar elde edilebilmiştir. Tüm bu negatif etkilere karşın ikinci ekonomik kalkınma planının amaçları ise şöyle sıralanmıştır;

- Ekonomide sanayiye sürükleyici bir nitelik kazandırılması
- Sanayi sektörünün yıllık büyüme hızının yüzde 12,5 oranında gerçekleştirilmesi ve GSYH üzerindeki payının yüzde 20,5 düzeyine çıkarılması
- Tarım sektöründeki yıllık büyümenin yüzde 4,1 oranında gerçekleştirilmesi
- Ekonomide enflasyonist ve deflasyonist hareketlere izin verilmemesi
- Dışa bağımlılığın her alanda azaltılması
- Yatırım harcamalarının payının 1972 yılı itibariyle GSYH'daki oranının yüzde 24,3'e çıkartılmasıdır.²¹¹

Bu amaçlar doğrultusunda hazırlanan ikinci ekonomik kalkınma planı 1968 yılında iyi bir performans sergilemiş ve 1969 yılında da iyi bir başlangıç yapılmasına neden olmuştur. Bunun bir neticesi olarak 1969 yılı genel seçimlerinden Adalet Partisi zaferle çıkmış ve hükümeti tekrar kurmuştur. Diğer taraftan ise üniversite ve öğrenci olaylarının başladığı yıllar olan bu yıllar 1970'lere büyük etkiler yapmış, sağ ve sol arasındaki çatışmalarda şiddetlenmiştir. Ayrıca kısa vadeli uygulanan iktisat politikaları ve 1961 rejiminin yürütmeyi kısıtlayıcı yapısı hükümeti işlevsiz hale getirmiş ve siyasi krizler ekonomik krizleri bu dönemde tetiklemiştir. Bunun bir neticesi olarak 1970 yılında Türk lirası yüzde 66 oranında

²¹¹ Emmioğlu, s.316-322.

devalüe edilmiştir. Bu kritik hamle işçi gelirlerine ve ihracata olumlu bir şekilde yansımışsa da halkın enflasyonist baskıyı daha fazla hissetmesine neden olmuştur. Diğer bir taraftan ise cari işlemler açığı hızla düşme eğilimine girmiştir. Bu yapılan ekonomik manevralar sokak olaylarının önüne geçememiş sosyal ve siyasi karışıklıklar orduyu da rahatsız eder bir konuma getirmiştir. Bununda bir neticesi olarak üç kuvvet komutasının imzası ile 12 Mart 1971’de ordu hükümete bir muhtıra iletmiştir. Hükümetin kısa süre sonra istifası ise askeri vesayetin yürütmede hâkimiyeti ile sonuçlanmış ve siviller yönetimde pasif bir konuma gelmiştir.²¹² Askeri yönetimin başa getirdiği Nihat Erim ise daha muhafazakâr bir ekonomi anlayışı benimsemiş ve kalkınma planının uygulanmasına devam edilmiştir. İlginç olan taraf ise sivil yönetim döneminde olan büyüme hızının askeri vesayet altındaki hükümet döneminden düşük olmasıdır. 1971 yılında ekonomik büyüme hızı yüzde 10,4 oranında 1972 yılında ise yüzde 7,4 olarak gerçekleşmiştir. Dikkat edilmesi gereken nokta ise bu dönemde ikinci ekonomik kalkınma planının uygulandığı yıllar içinde hizmet sektörünün oransal olarak GSYH’daki payını arttırmış olması ve sanayi sektörünün payının ise sabit kalmış olmasıdır. Tarım sektörü ise bu dönemde oransal olarak daralmıştır. Ayrıca 1972 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 56,6’ya gerilemiş buda Türkiye’yi o dönemde ihracat gücü en düşük ülkeler kategorisine sokmuştur. Birde Türk lirasının değer kazanmış olması ve dünya ekonomik yapısının da tam bu dönemde sabit dövizli kur sisteminden dalgalı kur sistemine geçmiş olması dünyadaki değişimlerin iyi okunamamasına ve gelecek yıllardaki ekonomik krizlerinde tetiklenmesine neden olmuştur.²¹³

Çalkantılı bir iç siyasetin gölgesinde uygulanmaya çalışılan ikinci ekonomik kalkınma planında Devlet Planlama Teşkilatı daha işlevsel bir rol üstlenmiş ve teşvik paketlerini de kontrol etmeye başlamıştır. Bu sayede kritik sektörlerle destek verilmesi için bir fırsat yakalanmış ve birinci ekonomik kalkınma planında meydana gelen görev karmaşası ikinci ekonomik kalkınma planında büyük oranda pasifize edilmiştir. Ayrıca 1965’de iktidara gelen Demirel hükümetinin siyasi ve ekonomik kararları hızlı bir şekilde uygulamaya başlaması ve 1969 seçimleri sonrası tek başına iktidarını sürdürmesi kalkınma planının daha demokratik bir ortamda yapılmasına zemin hazırlamıştır. Eski Devlet Su İşleri genel müdürü ve tecrübeli bir mühendis olan Demirel hem tarım toplumundan sanayi topluma geçişe önemli bir katkı sunmuş hem de 1960 darbesi sonrası Türkiye’de demokrasinin gelişmesinde önemli bir konum üstlenmiştir. İkinci ekonomik kalkınma planının uygulandığı yıllar olan 1968-1973

²¹² Akıncı, s.66-68.

²¹³ İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1968-1973), Kalkınma Bakanlığı, <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/8/plan2.pdf> , (06.09.2017).

yılları işçi döviz gelirlerin arttığı bir dönem olmuş ve 1972 yılına kadar yaklaşık olarak 1,7 milyar dolarlık bir gelir elde edilmiştir. Ekonomide enflasyonun ortalama olarak birinci ekonomik kalkınma planı dönemine göre yüksek olduğu ve daha büyük yatırımların yapıldığı bu önemli dönem 1970'li yıllara damgasını vuracak olan siyasi karmaşa yıllarının ağırlığının yavaşta olsa ortaya çıktığı bir dönem olmuştur. Dış ödemeler dengesinin ise uygulanan sıkı para politikası yüzünden çıkmaza girdiği yıllar olan ikinci kalkınma planı dönemi 1970 yılında yapılan Türk lirasındaki devalüasyon ile 1970 yılında 568 milyon dolar olan ihracatın 1973 yılında 1,320 milyar dolara çıktığı bir dönem olmuştur. 1973 yılında yurt dışından gelen işçi döviz gelirlerinde meydana gelen artışların 1,118 milyar dolara çıkmış olması Güney Kore'ye nazaran daha rahat bir finansal dönemi beraberinde getirirken dış borçlanma gereksinimlerini de minimize etmiştir.²¹⁴

1966 ve 1967 yıllarında neredeyse tükenme noktasına gelen ulusal rezervler ise ihracatta meydana gelen artışlar ve işçi gelirlerinin yıllık 1 milyar doların üstüne çıkması ile birlikte ulusal döviz cinsinden rezervlerin 1973 yılında 2 milyar doların üzerine çıkmasını sağlamıştır. Hem sanayi yatırımlarının yapıldığı hem de ulusal rezervlerin arttığı bu dönem GSYH'nın ortalama olarak yüzde 6,9 oranında büyüdüğü bir dönem olmuş ve ekonomik göstergeler iyi bir seyir izlemiştir. Bu ekonomik olarak iyimser havaya rağmen 1971 yılında meydana gelen askeri darbe ve 1970 yılında gerçekleştirilen devalüasyon iç maliyetleri arttırmış ve ihracatta Türk girişimcileri daha iyi bir rekabet düzeyine taşısa da enflasyon yüzde 10'nun üzerine çıkmıştır. Birinci Bretton Woods döneminin getirmiş olduğu sabit döviz kurlu sistem ise doların Türk lirası karşısında değer olarak gerekli ölçüde yansımamasına neden olmuş ve ilerleyen yıllarda ekonomik göstergeler bir ekonomik krize doğru evrilmiştir. Hem 1971 darbesi hem de 1973 yılında meydana gelen petrol krizi ithalatı daha pahalı hale getirirken petrol gibi önemli bir doğal kaynaktan mahrum olan Türkiye ithalatının yüzde 20'sinden fazlasını petrol alımına ayırmak zorunda kalmıştır. 1970 yılında yeniden revize edilen IMF merkezli yeni para politikası ihracat ve döviz gelirlerinde bir sıçramaya neden olsa da Mart 1971 darbesi ve sonrasında meydana gelen iç ve dış gelişmeler ekonomideki iyimser havayı dağıtmıştır. Ayrıca Mart 1971 darbesi sonrası seçilmiş sivil hükümetin iktidardan uzaklaştırılması ve 31 aylık baskıcı bir askeri darbe hükümetinin başa gelmesi, Avrupa ülkelerinde meydana gelen yüksek işsizlik ve enflasyonla birleşince 1980'li yılların başına kadar ekonomik göstergelerin istenilen düzeyde olmamasına neden olmuştur.²¹⁵

---

²¹⁴ Sönmez, s.111-116.

²¹⁵ Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.242-243.

İkinci ekonomik kalkınma planının uygulandığı dönemler olan 1968-1973 yılları iç karışıklıkların olduğu ve siyasi olarak çalkantılı bir döneme denk gelmiştir. Bu dönemde Avrupa Ekonomik Topluluğu ile yapılan anlaşmalar ekonomi üzerinde olumlu bir etki yapsa bile 1971 askeri darbesi ve sonrasında gelen askeri rejim hem özel sektörün yatırımlarını kısmasına hem de kalkınma planının idarecilerinin değişmesine neden olmuştur. Sanayi sektörünün daha işlevsel hale getirilmesi için planlanan ve Türkiye'yi dışa bağımlılıktan kurtarıp, ihracatı güçlendirecek politikalarla çerçevelen kalkınma planı istenilen başarıya tam ulaşmasa da Türk ekonomisine yeni tecrübeler kazandırmıştır. Siyasi ve ekonomik yapı birbirine daha bağımlı hale gelirken dünya ekonomik yapısı değişime uğramış Birinci Bretton Woods sisteminden İkinci Bretton Woods sistemine geçilmiştir.²¹⁶

TABLO 16: DÖNEM SONU EKONOMİK PERFORMANS GÖSTERGELERİ(1968-1973)

Dönem Sonu Göstergeler	Hedefler	Gerçekleşen
Büyüme(%)	7.0	7.1
Yatırımlar/GSMH	21.3	16.1
Yurtiçi Tasarruf/GSMH	19.4	15.5
Yurtdışı Tasarruf/GSMH	1.9	0.6
İhracat (Milyon Dolar)	720.0	885.0
İthalat (Milyon Dolar)	1,115.0	1,563.0

Kaynakça: DİE, İstatistik Göstergeler, 1923-1991; Kepenek ve Yentürk, 1995, s.165.

3.2.3.Ekonomik Kalkınma Planları Döneminde Dış Borç ve Yatırımlar(1963-1973)

1960'lı yılların başında Türkiye'nin sahip olduğu toplam dış borç miktarı 1,139 milyar dolar civarı olmuştur. Güney Kore'ye nazaran yüksek bir dış borç stokuyla kalkınma hamlelerine başlayan Türkiye ilerleyen yıllarda ise yeni aldığı dış borç ve kredileri ise eski borçların anaparasını ödemek veya o borçların faizini karşılamak için kullanmıştır. Türkiye'nin dış kaynaktan sağladığı yeni borçlar daha çok devlet merkezli kurumlar tarafından kullanılmıştır. Özel kesim ise dış finansman ihtiyacını karşılamada devlete nazaran daha temkinli davranmış ve 1961-1969 yılları arasında alınan dış borçların yalnızca yüzde 6,6'sını özel kesim tarafından kullanılmıştır. 1970-1976 yılları arasında ise özel kesimin

²¹⁶ Emmioğlu, s.315-323.

kullandığı veya aldığı dış borç ise Türkiye'nin toplam dış borcunun yüzde 12,1'ne denk gelmiştir. Kalkınma planlarında daha çok finansman sağlayan taraf olan devlet dış kaynaktan sağladığı bağış ve borçlarla ağır sanayi hamlelerinin temelini kurmayı amaç edinmiştir. Bu ağır sanayi hamlelerinde yabancı ülkeler özellikle ABD bağış şeklinde yardımlarda bulunmuştur. Örneğin 1960-1972 yılları arasında Türkiye'ye 630 milyon dolarlık bir ekonomik yardım yabancı ülkeler tarafından sağlanmıştır. Güney Kore'de aynı dönemlerde dış ülkelere sağlanan dış yardımların toplamı ise 1,287 milyar dolar civarı olmuştur. Bu dönemler arasında iki ülkenin birbirine kıyasla bu denli dış yardımlarda farklılaşmasında ise Güney Kore'nin Kore savaşı sonrası ekonomik toparlanması için yapılan bağışların yüksek miktarlarda olması etkili olmuştur. Türkiye özelinde verilen yardımlar veya bağışlar daha çok ABD kökenli olmuş, Güney Kore'de ise birçok uluslararası kuruluş örneğin Birleşmiş Milletlerde yardımda bulunmuştur.²¹⁷

Türkiye'nin ekonomik kalkınma planlarının uygulandığı yıllar olan 1960-1980 yılları arasındaki dönemde toplam çektiği doğrudan yabancı sermaye ise 837 milyon dolar olmuştur. Sanayi alanında yapılan yatırımların ek girdi veya destek olarak yapılan yabancı kökenli yatırımlar daha çok küçük miktarlarda olmuş ve devlet sanayi alanındaki yatırımları ise ağırlıklı olarak kendisi bizzat yapmıştır. 1962-1976 yılları arasında sağlanan sanayideki ortalama yüzde 9,3'lük büyüme ise daha çok alınan dış yardımlar sayesinde finanse edilebilmiştir.²¹⁸ Örneğin 1960 yılından 1973 yılına kadar alınan dış yardımların toplam tutarı 2,5 milyar dolar civarı olmuştur. Yapılan birçok yardım ise sanayi yatırımların finansmanı için kullanılmış ve sanayi her geçen yıl GSYH'ya daha fazla katkı yapar hale gelmiştir. 1960 yılında sanayi GSYH'nın yüzde 17,7'sine denk gelmekte iken 1973 yılında yüzde 24,4 oranına yükselmiştir.²¹⁹ Tablo 17'de Türkiye'nin yıllara göre toplam dış borç stokunun seyri görülmektedir.

TABLO 17: TÜRKİYE'NİN TOPLAM DIŞ BORÇLARININ YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ

Yıllar	Dış Borç Toplamı(Milyar Dolar)
1960	1.139
1967	1.441

²¹⁷ Emmioğlu, s.314.

²¹⁸ Ali Ekşiok, **İktisadi Dönemler İtibariyle Türkiye Ekonomisinde Kalkınma**, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, 2006, s.14-15.

²¹⁹ Turkey World Development Indicators, World Bank, <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=TUR> , (03.03.2018) .

1970	1.911
1972	2.538
1975	4.724

Kaynakça: Dünya Bankası(1980).

Kalkınma planlarında temel amaçlardan biri kabul edilen dış kaynak ihtiyaçlarını Türkiye ekonomisinde minimize etme hedefi alınan kredilerin ve dış yardımlarında gösterdiği gibi tam anlamıyla başarılı bir şekilde tamamlanamamıştır. Ayrıca takip edilen sanayi girişim hamleleri gerekli döviz tasarrufunu sağlayamamış ve birinci ekonomik kalkınma planında yapılan yatırımların yüzde 11,3'ü dış krediler ile finanse edilmiştir. İkinci ekonomik kalkınma planı döneminde ise toplam yapılan yatırımların yüzde 20'lik kısmı dış kaynaktan sağlanmıştır. 1963-1977 yılları arasında yapılan yatırımların yüzde 52,7'si kamu kesimi, yüzde 43,3 ise özel kesim tarafından yapılmıştır. Devlet tarafından sağlanan tasarruflar 1963-1977 yılları arasında yüzde 45'lik, özel kesimde ise yüzde 55'lik bir oranda sağlanmıştır. Bu tasarruf oranlarının yatırımlara dönüşmesi ise istenilen düzeyde olmamış ve ABD'nin yaptığı yardımların yanında Sovyetler Birliğinden alınan kredilerde ekonomik kalkınma planlarının finansmanında büyük bir ekonomik katkı sağlamıştır. Birinci ekonomik kalkınma planının da yüzde 18,3, ikinci ekonomik kalkınma planında ise yüzde 15,3'lük oranlarda yatırımların finansmanı dış kaynaktan ve özel sektörden alınan kredilerle sağlanmıştır. Sağlanan bu dış finansman ise istenilen talep düzeyinde olmamış ve daha fazla talep olmasına karşı yeteri kadarda dış finansman ülkenin kalkınması için kullanılamamıştır.²²⁰

TABLO 18: TÜRKİYE'YE YAPILAN ASKERİ, EKONOMİK YARDIMLAR VE ALINAN KREDİLER(MİLYON DOLAR)

Türkiye	ABD Yardımları	Alınan Krediler
1960	103,3	68,7
1961	126,0	100,3
1962	188,1	104,9
1963	237,3	155,8

²²⁰ Hüseyin Şahin, **Türkiye Ekonomisi**, Ezgi Yayınları, 16.Baskı, 2009, s.155-161.

1964	148,8	99,0
1965	152,9	113,3
1966	126,6	112,8
1967	132,2	110,3
1968	110,2	101,6
1969	109,5	88,6
1970	106,9	69,2
1971	106,9	77,2

Kaynakça: Mahmut Durmaz, The U.S. Arms Embargo of 1975-1978 and Its Effects on The Development of The Turkish Defense Industry, Naval Post Graduate School Monterey, California, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 2014, s.37.

Tablo 18’de görüldüğü gibi ABD’den alınan yardımlar Güney Kore’de olduğu gibi yüksek miktarlarda olmasa da önemli yatırımların finansmanında kritik bir rol oynamıştır. İç piyasaya yönelik verilen krediler ise daha çok devlet tarafından kullanılmış ve iç borçlanmalarda bu dönemde dış borçlanmalara kıyasla daha yüksek miktarlarda artmıştır. Örneğin birinci ekonomik kalkınma planı yılları olan 1963-1968 yılları arasında 27,389 milyar TL, ikinci ekonomik kalkınma planı döneminde ise iç borçlanma yaklaşık olarak 73,450 milyar TL olarak gerçekleşmiş ve bu borçlanmaların veya kredilerin yüzde 63’ü devlet tarafından kullanılmıştır. Özel sektör tarafından kullanılan kredilerin büyük bir oranı ise konut ve ticari işler için kullanılmış devlet ise alınan kredilerde daha çok yatırım yapan taraf olmuştur. Yabancı kaynaktan temin edilen toplam borç miktarları ise 1963-1977 yılları arasında 7,288 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.²²¹

---

²²¹ Şahin, s.157-162.

4.GÜNEY KORE VE TÜRKİYE’NİN KALKINMA PLANLARININ POLİTİK EKONOMİK KARŞILAŞTIRILMASI

4.1.Kalkınma Planlarının Ekonomik Başarı Yönünden Karşılaştırılması

Korumacı ekonomi politikalarının uygulandığı 19. ve 20. yüzyılları sonrası yeni kalkınan ekonomiler olarak kalkınma planlarını işlevsel hale getiren Güney Kore ve Türkiye değişik hedeflere odaklı bir şekilde kalkınma planları uygulamışlardır. Bu planların uygulanış biçimlerindeki ince farklar ve ülke kültürlerinin pozitif etkileri iki kalkınma planının başarısını etkilemiş ve Güney Kore Türkiye’ye nazaran bu kalkınma planlarında daha başarılı olmuştur. Bu başarının altında birçok neden yatsa da Güney Kore’nin uyguladığı ihracatçı kalkınma politikaları iki ülkenin başarısında önemli farklara neden olmuştur. 1960’lı yıllarda Türkiye, Güney Kore’ye nazaran daha barışçıl bir ortamda bu kalkınma planlarını uygulama imkânı bulmuştur. Türkiye’nin uyguladığı birinci ekonomik kalkınma planı daha başarılı olmuş ve ikinciye nazaran elde edilen başarılar Türk halkına daha iyi bir şekilde yansıtılmıştır. Ekonomide bu denli hızlı başarıların 1965 yılında yapılan seçimlerle iş başına gelen tek parti hükümetinin istikrarı ile birleşmesi yeniden ekonomik iyimserliğe yansınmasıyla iyi bir başarı beklentisi oluşmuş ama enflasyonun yukarı doğru çıkışı ve 1971 yılında meydana gelen askeri darbe girişimi ikinci ekonomik kalkınma planının başarısına negatif bir etki yapmıştır. Güney Kore’nin uyguladığı piyasa dostu olarak adlandırılan kalkınma planları ise yüksek enflasyon eşliğinde gerçekleştirilmiş ve ağır sanayi tesislerinin kuruluşu ile birlikte yerli üretim ekonomide daha önemli bir hale gelmiştir. Bu yerli sanayi hamlesinin uluslararası arenadaki rekabet ile birleşmesi ve devlet tarafından verilen sübvansiyonlar Güney Koreli firmaları dış piyasaya yani ihracata yönlendirmiştir.²²²

Güney Koreli firmaları ihracata yönlendiren devlet yöneticileri bazı dönemlerde bu firmalara dış kaynaktan sağladıkları dövizleri ucuz ve uzun vadeli kredi olarak sunmuş ve bu destekleme hamlelerinde özel fonlar kurarak bu yardımları ve sübvansiyonları kurumsal bir yapıya büründürmüştür. Stratejik olarak belirlenen kritik sektörler Türkiye ve Güney Kore kalkınma hamlesinin ayrıştığı bir diğer nokta olmuştur. Türkiye özelinde belirlenen sanayi ve kalkınma hedefleri Güney Kore’de olduğu gibi daha özel olarak belirlenmemiş ve Türkiye daha çok ithal ikameci bir ihracat anlayışı benimsemiştir. Türkiye’nin kalkınma planlarında uyguladığı bu ithal ikameci anlayış firmaları daha çok iç piyasaya yönlendirmiş ve rekabetçi anlayış Türkiye’de fazla gelişme imkânı bulamamıştır. Güney Kore’de bankaların devlet

---

²²² A. Gülek, s.194.

tarafından ulusallaştırılmış olması ve tam anlamıyla finansal anlamda sağlanan istikrar hem devleti finansal olarak rahatlatmış hem de firmaların kredilere daha kolay ulaşmasını sağlamıştır. Türkiye örneğinde ise devletin kalkınma planlarında üstlendiği kredi ağırlığı özel sektörü piyasaya yönlendirememiştir. Güney Kore'nin kalkınma planları öncesi ekonomik yapısı Türkiye'den ekonomik göstergeler olarak geri olmasına karşın Güney Kore 1970'li yılların ortalarından itibaren Türkiye'yi yakalamış ve 1980'lerden itibaren ise ekonomik performans olarak geçmiştir. Yaklaşık olarak 2 milyar dolarlık GSYH ile Güney Kore 1961'de yaşanan askeri darbeye birlikte demokrasiye uzun dönemli olarak ara vermek zorunda kalmış ve ekonomik, siyasi kararlar süratle uygulanmıştır. Türkiye özelinde ise sık ve dönemsel olarak değişen ekonomi politikaları uygulayıcıları kalkınma planlarının uygulanışında negatif etkilere neden olmuştur.²²³

Güney Kore ve Türkiye'nin uyguladığı bu kalkınma planlarında değinilmesi gereken bir diğer önemli nokta ise dış yardım ve dış yatırımlar konusudur. Örneğin Güney Kore 1960'larda daha çok dış yardım alırken 1970'li yılların başından itibaren Türkiye'ye nazaran daha fazla dış yatırım çekmiştir. Kore savaşı sonrası ekonomik olarak dış yardımlara bağımlı bir ekonomik sisteme sahip olan Güney Kore, geçmiş yüzyıllardan gelen işgal dönemleri hafızası ile birlikte kendi kendine yeterli bir ekonomiyi inşa etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda ABD'nin Türkiye'ye kıyasla daha pozitif yaklaştığı Güney Kore sanayileşme hareketi daha başarılı olmuş ve Japonya'da Güney Kore'ye yüksek miktarlarda yatırım yapmıştır. 1965 sonrası Japonya ile olan normalleşme anlaşması ile birlikte bölgesel olarak eski düşmanlardan biride dostta dönüştürülmüş ve birçok Koreli öğrenci yurt dışına ekonomik tecrübelerin Güney Kore'ye aktarılması için burslu olarak gönderilmiştir. Türkiye ise bu dönemde ekonomik olarak iyi bir performans sergilemişse de Mart 1971 darbesi ekonomik kalkınma hamlesinde hem yönetici kadroyu değiştirmiş hem de özel sektörü yatırım yapmak için cesaretini kırmıştır. Kalkınma planlarının uygulandığı yıllar olan 1961-1973 yılları ise Soğuk Savaş döneminde liberal söylemlerin değişiklik içine girdiği bir dönem olmuştur. Bu dönemde Türkiye Kıbrıs gibi bir mesele ile meşgul olurken Güney Kore'de Kuzey Kore ile gergin bir dönem yaşamıştır. Sosyalist politikaların Kuzey Kore'de meydana getirdiği refah düzeyine karşın, Güney Kore liberal kalkınma hamleleri nedeniyle ekonomik olarak geri plana düşmüş ve devlet kalkınma planlarında uyguladığı yeni strateji ile 1970'li yılların başında Kuzey Kore'yi ekonomik olarak geride bırakmıştır. Özellikle 1965 yılında başlayan Vietnam savaşı ile birlikte bölgesel olarak daha önemli bir konum kazanan Güney Kore

---

²²³ A. Gülek, s.196-197.

Vietnam'a gönderdiği askeri birlikler sayesinde ABD'nin askeri yardımlarının artırılması sağlanmış ve Güney Kore'de uluslararası kredilere ulaşmada büyük bir gücünde desteğini arkasına almıştır.²²⁴

TABLO 19: GÜNEY KORE BİRİNCİ EKONOMİK KALKINMA PLANININ DA HEDEFLENEN VE GERÇEKLEŞEN BÜYÜME ORANLARI

1962-1966	Planlanan(%)	Gerçekleşen(%)
<u>GSMH</u>	%7,1	%7,8
<u>Orman ve Balıkçılık</u>	%5,7	%5,8
<u>Madencilik ve İmalat</u>	%15,0	%14,3
<u>Nüfus</u>	%2,8	%2,8
<u>Kişi Başına Düşen Gelir</u>	%4,2	%5,0
<u>İşsizlik</u>	%4,7	%3,2
<u>Sabit Yatırım</u>	%14,8	%25,7

Kaynakça: Kwan S. Kim, The Korean Miracle(1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development, Kellongg Institute, Working Paper:166, 1991, s.52.

Tablo 19'da görüldüğü gibi birinci ekonomik kalkınma planında Güney Kore hedeflediği birçok gelişmeyi sağlamış hatta bazı sektörlerde daha başarılı bir performans sergilemiştir. Özellikle işsizlikte sağlanan büyük düşüşler ve ücretlerde meydana gelen rahatlama kısmi olarak halkı daha rahat bir yaşam seviyesine ulaştırmıştır. Güney Kore'nin birinci ekonomik kalkınma planında değinilmesi gereken diğer önemli bir nokta ise Türkiye'ye nazaran ithalatta daha sıkı uygulanan kısıtlamalardır. Örneğin halk bazında büyük bir etkiye sahip olan ithal malları tüketmeme eğilimi devlet tarafından desteklenmiş ve elde edilen yüksek miktarda dövizler yatırıma dönüştürülmüştür. Gemicilik ve araç sanayinde yapılan erken dönemli yatırımlar ise daha sonra kısmi olarak özel sektöre devir edilmiş ve devlet uzun dönemli yatırımları daha stratejik olarak tasarlamıştır. Güney Kore özelinde yapılan rekabetçilik ve yerli üretim günümüzde bir dünya devi haline gelen Hyundai'nin 1960'lardan itibaren devlet tarafından sübvansede edilme politikası ile birlikte daha küresel bir marka haline gelmesini sağlamıştır. Güney Kore'nin kalkınma planları döneminde teknolojik

²²⁴ A. Gülek, 180-193.

gelişmelere verdiği önem 1955-1970 döneminde sağlanan ekonomik büyümenin yüzde 56,4'ün teknolojik gelişmeler ile sağlanmasına zemin oluşturmuştur. 1950'li yıllarda yapılan tarım reformu sayesinde geçmişten gelen tarımsal güç odaklarının etkisi pasifize edilirken tarımsal alana verilen sübvansiyonlar ise 1960'lı yıllarda da ihmal edilmemiş ve devlet tarımsal üretimin arttırılması için birçok destek paketini yürürlüğe koymuştur. Güney Kore'de devletin toplumun farklı çıkar gruplarına karşı koruduğu tarafsız kimliği ise Türkiye'de tam olarak uygulanamamıştır.²²⁵

Güney Kore'de teknik anlamda yapılan eğitim reformu ve ilerleyen yıllarda bu reformun daha da genişlettilererek sürmesi kalkınma planlarında gereksinim duyulan eğitilmiş nüfus açığının kapatılmasını sağlamıştır. Bu dönemde Türkiye ise Güney Kore'ye nazaran sağ ve sol olaylarının başladığı bir döneme maruz kalmış ve üniversiteler istenilen başarıyı kalkınma planlarında sağlayamamıştır. Teknik anlamda sağlanan gelişmeler Güney Kore'de devletin ihracatçı firmalara karşı uyguladığı kota sistemi ile birleşince, cezai uygulamalarda bu kota sisteminin daha düzenli bir şekilde işlevini yerine getirmesini sağlamıştır. Bebek sanayi tezi ile desteklenen teorik altyapı ise Türkiye'ye nazaran Güney Kore'yi Japonya örneğinde olduğu gibi kalkınmışlık düzeyinde daha iyi bir seviyeye taşımış ve hükümet etme sisteminde sağlanan istikrarda Güney Kore'yi ekonomik olarak başarıya ulaştırmıştır. Türkiye'nin uyguladığı kalkınma planlarında demokratik isteklerin gözetilmesi ve sağlanan işgücündeki örgütlenme hakkı Güney Kore'ye nazaran Türkiye'yi daha iyi bir konuma taşımıştır. Güney Kore'de ise emek piyasasında olan bireylerin örgütlenmesine izin verilmemiş ve baskıcı askeri yönetim gösterileri şiddetle bastırmıştır. Emek piyasasında bu denli sömürülen Güney Koreli işçiler tıpkı Türkiye örneğinde olduğu gibi sanayileşmiş ülkelere yabancı işçiler olarak gitmişler ve ülkeye yüksek miktarlarda döviz girdisi sağlamışlardır. Bu negatifiklere karşın Güney Kore'de esnek ve seçici bir şekilde uygulanan sanayi hamlesi, dış ticaret ile olan ticaretten elde edilen dövizlerle finansa edilmiş ve ödüllendirici ihracat politikası ekonomik başarının önemli bileşenlerini oluşturmuştur.²²⁶

Türkiye'nin kalkınma planları döneminde kurduğu devlet destekli bankalar Güney Kore'ye kıyasla daha düşük sermayeli kalmış ve devlet verilen kredilerde tam kontrolü sağlayamamıştır. Her iki ülkede tekstil, demir-çelik, kimya ve metal sanayilerini kalkınma planlarında ortak stratejik sektörler olarak belirlenmiş ve Güney Kore bunun yanında Türkiye'nin sahip olduğu hafif sanayi tesislerini de daha çok birinci ekonomik kalkınma planı

²²⁵ Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.114-128.

²²⁶ Şenses, **İktisada Farklı Bir Giriş**, s.110-240.

döneminde kurmuştur. Kurulan tesislerin daha verimli hale getirilmesinde ise siyasi istikrar önemli bir rol oynamış ve Türkiye’de 1963-1973 yılları arasında 9 hükümet kurulurken Güney Kore’de tek başkanın gözetimi altında 1962-1971 yılları arasında 3 hükümet kurulmuştur. Seçimlerin yenilendiği dönemler hariç Güney Kore’de birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planları döneminde siyasi yapıda herhangi bir değişiklik olmamıştır. Genel sanayi kalkınma hedefleri doğrultusunda yol alan Türkiye yönetsel olarak profesyonel kadro bakımından Güney Kore’ye nazaran geri planda kalmıştır. Güney Kore bu dönemde eğitime verilen önem nedeniyle eğitime ayrılan bütçeleri arttırmış ve birçok öğrenci ve devlet memuru eğitim için yurt dışına gönderilmiştir. Güney Kore’nin stratejik olarak daha fazla önem verdiği ihracatta ise toplam olarak 1960 yılında kişi başı 3 dolar gibi bir rakamda ihracat yapılırken bu rakam 1971 yılında 37 dolara kadar çıkmıştır. Aynı dönemler arasında ise Türkiye’de kişi başı ihracat rakamı 1960 yılında 12 dolar, 1970 yılında ise 17 dolar şeklinde gerçekleşmiştir. 1960 ve 1970 yılları arasında Türkiye’nin kalkınma planlarında gemicilik ve elektronik malzemelerin üretimi stratejik olarak bir öncelik değilken bu dönemde hem Güney Kore hem de Japonya Türkiye’nin aksine gemicilik ve elektronik sektörlerine özel bir önem göstermişlerdir. Ayrıca Türkiye Güney Kore gibi tekstil sektörüne odaklansa da tekstil üretimi için gerekli olan makine yapımına ve ihracatına önem vermemiş, Güney Kore ise tam tersine bu makinelerin yerli olarak üretilmesi için birçok teşviki özel sektörün hizmetine sunmuştur.²²⁷

TABLO 20: GÜNEY KORE İKİNCİ EKONOMİK KALKINMA PLANININ DA HEDEFLenen VE GERÇEKLEŞEN BÜYÜME ORANLARI

1967-1971	Planlanan(%)	Gerçekleşen(%)
<u>GSMH</u>	%7,0	%9,7
<u>Orman ve Balıkçılık</u>	%5,0	%1,5
<u>Madencilik ve İmalat</u>	%10,7	%19,9
<u>Nüfus</u>	%2,2	%2,2
<u>Kişi Başına Düşen Gelir</u>	%4,7	%7,3
<u>İşsizlik</u>	%3,3	%3,8

²²⁷ A. Gülek, s.180-186.

Kaynakça: Kwan S. Kim, The Korean Miracle(1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development, Kellongg Institute, Working Paper:166, 1991, s.52.

Tablo 20'de görüldüğü gibi ikinci ekonomik kalkınma planında Güney Kore tıpkı birinci ekonomik kalkınma planında koyduğu hedefleri büyük oranda gerçekleştirmiş ve hatta geçmiştir. Koyulan bu hedeflerin büyük oranda gerçekleştirilmesi ise Güney Kore'nin Vietnam savaşı ABD'nin yanında girmesi etkili olmuştur. Örneğin sadece 1967 yılında Vietnam savaşına dâhil olunması nedeniyle 185 milyon dolarlık bir gelir elde edilmiş ve bu dönem için bu rakam Güney Kore'nin GSYH 'sının yüzde 4'üne denk gelmiştir. Bu elde edilen yüksek miktarda döviz ise aynı yıl firmaların daha fazla imalat sektörüne dâhil edilmesi için destek haline getirilmiş ve birçok Güney Koreli girişimci yeni ve basit firmalar kurmuşlardır. Kısa vadeli olarak dizayn edilen imalat sanayindeki bu destek paketleri uzun dönemli olarak ise büyük firmalara(Chaebol) yüksek oranlı ve düşük faizli kredi şeklinde sunulmuştur. Hem küçük hem de büyük firmaları ithalat kısıtlamaları ile destekleyen Güney Kore, Türkiye'nin yaptığı gibi bu firmaları uzun dönemli olarak finanse etmemiş daha çok destekleyici ve yol gösterici bir konum üstlenmiştir. Türkiye özelinde yabancı yatırımların ve dış kaynaktan sağlanan dövizlerin Güney Kore'ye nazaran kullanım alanları hükümet harcamalarını finanse etmek ve kısmi anlamda yatırımları yönlendirmek için olmuştur. Güney Kore'nin uyguladığı seçici ve esnek destek sistemi aynı zamanda bir bütün olarak ilerleyen yıllarda yeniden revize edilmiş ve seçilen sektörler daha fazla desteklenmiştir. Kültürel olarak sağlanan Kore savaşı sonrası yeniden güçlü bir devlet olma isteği başa gelen askeri hükümetin destekleri ve halkın bu yöndeki istekleri ile uyumlu bir hale gelmiştir. Türkiye'de ise hem iç hem de dış konjonktüre bağlı olarak kalkınma planlarında daha az başarılı olunmuştur. Hafif sanayinin temellerinin atıldığı birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarında Güney Kore özellikle 1970'lerden itibaren kendi kendine yeterli bir tarım sektörü için teşvikleri arttırmıştır. Türkiye ise bu dönemlerde oluşan darbe ortamı ve iç karışıklıklar hükümetin ve yönetici elitlerin kritik bir dönemde önemli kararlar almasını engellemiştir.²²⁸

GSYH'nın sektörel olarak dağılımı açısından kalkınma planları dönemlerine bakıldığında ise yine Güney Kore'nin Türkiye'ye kıyasla daha iyi bir performans sergilediği söylenebilir. Örneğin hizmetler sektörüne oransal anlamda daha az yatırım yapan Güney Kore kalkınma planlarının sonunda GSYH'ya oranla hizmetler sektöründen gelirleri yüzde

²²⁸ Kwan S. Kim, s.55-57.

40,2'den yüzde 43,9'a çıkarırken²²⁹ aynı dönemler arasında Türkiye'de bu oranlar yüzde 41,8 ve yüzde 48,6 olarak gerçekleşmiştir.²³⁰ Ekonomik kalkınma planları döneminde aylık çalışma saatleri iki ülke arasında büyük oranlarda farklılık göstermiştir. Örneğin 1963 yılında ortalama olarak Güney Koreliler 50,3 saat çalışırken bu rakam 1967 yılında 58,8 saate çıkmış ve diğer Asya ülkelerine kıyasla daha fazla çalışılmıştır. Aynı yıllar döneminde Singapur'da ortalama çalışma saatleri aylık olarak 1963 yılında 54,7 saat iken 1967 yılında aylık ortalama çalışma saatleri 51,3 saate düşmüştür. Türkiye'de ise 1970 yılında ortalama aylık çalışma saatleri 43,8 olarak gerçekleşmiştir. 1973 yılında ise bu oran daha da aşağıya doğru evrilmiştir.²³¹ Güney Kore'nin benimsemiş olduğu köklü ve esnek olarak dengeli bir seyir izleyen hedefler ödenen büyük bedellere karşı başarı ile sonuçlanmış ve Türkiye özelinde Güney Kore altyapısal olarak savaşın vermiş olduğu yıkıma karşı daha başarılı bir ekonomik performans sergilemiştir. Hedef olarak seçilen stratejik sektörlerin yanında yan sanayi sektörlerine finansal anlamda destek veren Güney Kore ARGE yatırımlarına da önem vermiştir. Bu destekler özelinde belli enstitüler kurulmuş ve bu enstitülerde yurt dışına eğitim için gönderilen kişiler istihdam edilmiştir. Ayrıca Güney Kore 1966 yılında dünya üzerinde ilk sanayi ve teknoloji bakanlığını kuran devlet olmuş buna ek olarak 1968 yılında ülkedeki enstitülerin sayısı 223'e ulaşmıştır. 1968 yılında toplam ARGE yatırımların değeri ise GSYH'nın yüzde 0,43'üne denk gelmiş ve 1967'den 1972 yılına kadar 536 araştırma projesi tamamlanmıştır. Türkiye'de ise ekonomik kalkınma planları döneminde Güney Kore örneğinde olduğu gibi bir eğitim atılım hamlesi olmamış ve kalkınma hamlesini destekleyecek enstitüler ise Güney Kore'ye kıyasla çok düşük sayılarda kalmıştır.²³²

Türkiye ve Güney Kore'nin ekonomik kalkınma planları döneminde ihracat ürünlerinde meydana gelen değişimler ise başlangıçta birbirine belli ürünlerde benzese bile Güney Kore 1970'lerin başından itibaren ihracat ürünlerinde Türkiye'ye kıyasla büyük farklılıklar yaşamıştır. Örneğin Türkiye'de 1963 yılında başat olarak ihraç edilen tarımsal ürünlerin yüzde değeri 38,5 oranında gerçekleşirken bu oran 1973 yılında yüzde 24,7'ye düşmüştür.²³³ Güney Kore ise 1962 yılında tam anlamıyla bir tarım ürünleri ihraç eden ülke konumunda iken ikinci ekonomik kalkınma planının uygulandığı son yıl olan 1971 yılında yüzde 30'luk oranda imalat sektörünün ihracatta bir payı olmuş ve kısmi anlamda da olsa

²²⁹ Kwan S. Kim, s.6.

²³⁰ Gülsen Gümüşlü, Türkiye'de Milli Gelirinde Yıllar ve Sektörler İtibariyle Bünyesel Değişme, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt:42, Sayı:1-4, 1986, s.235.

²³¹ Average Annual Hours Actually Worked Per Worker, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ANHRS#>, (16.03.2018).

²³² A. Yülek, s. 190-194.

²³³ Gümüşlü, s.237.

teknolojik ürünler ihraç edilmeye başlanmıştır.²³⁴ Güney Kore ve Türkiye'nin uyguladıkları ekonomik kalkınma planlarında genel anlamıyla Güney Kore'yi daha başarılı kılan etmenler ise şöyle sıraya bilir;

- Güney Kore'nin daha rekabetçi ihracat anlayışı
- Güney Kore'nin daha özel olarak odaklandığı endüstri alanları(Demir-Çelik ve Tekstil)²³⁵
- Güney Kore'nin teknolojiyi transferin yanında yerli olarak üretme isteği ve bu yöndeki teşvikleri
- Güney Kore'nin ulusal şirketleri uluslararası alana yönlendirmesi ve rekabeti desteklemesi
- Türkiye'nin Güney Kore'ye nazaran daha geç olarak geçtiği ihracatçı anlayışın yoksunluğu
- Türkiye'nin ARGE yatırımlarının eksikliği, Güney Kore'nin ise ARGE yatırımlarına ek olarak araştırma merkezleri kurup kalkınmanın altyapısının daha sağlam bir şekilde oluşturulması
- Güney Kore'nin teknolojik yenilikler ile ihracat arasındaki bağlantıyı iyi bir şekilde dizayn etmesi
- İki ülkede vergilerde aynı hedefler doğrultusunda hareket etse de Güney Kore daha özel olarak vergi indirimlerini belirlemiştir.²³⁶

Güney Kore ve Türkiye'nin ekonomik kalkınma planları döneminde askeri olarak tehdit algılamaları ve askeri harcamaları da bu kalkınma hamlelerinde önemli bir gider kalemi olmuş ve değişik yıllarda yatırımları etkilemiştir. Örneğin 1960 yılında Güney Kore GSYH'sının yaklaşık yüzde 6,96'sına karşılık gelen 275,6 milyon dolarlık bir askeri bütçeye sahip iken bu rakam 1971 yılında GSYH'nın yüzde 4,66'sına yani 386,4 milyon dolara çıkmıştır. Bu rakamlar itibari ile Türkiye ise aynı dönemlerde genellikle GSYH'sının yaklaşık olarak yüzde 3,25 ile 3,75'ini savunma için harcamıştır. Yaklaşık olarak rakamsal anlamda Güney Kore'den daha fazla askeri bir harcamaya sahip olan Türkiye Güney Kore'ye kıyasla daha az tehdit algılamıştır. Örneğin Güney Kore 1953'de son bulan Kore savaşı sonrası ülkenin ikiye ayrılmış olan yapısıyla devlet bütçesinden büyük oranlarda askeri harcamalar yapmış ve ABD'de kalkınma planları döneminde Türkiye'ye kıyasla rakamsal olarak Güney

²³⁴ What Does Güney Kore Exports(1971), https://atlas.media.mit.edu/tr/visualize/tree_map/sitc/export/kor/all/show/1971/, (16.03.2018).

²³⁵ Çakmak, s.155.

²³⁶ A. Gülek, s.196-197.

Kore'ye askeri yardımlarda daha cömert davranmıştır. Kişi başına düşen askeri harcamada ise oransal olarak Güney Kore daha fazla bir artışla ekonomik kalkınma planlarını tamamlamıştır. Örneğin Güney Kore 1962 yılında kişi başı 7 dolarlık bir askeri harcama yaparken bu rakam 1971 yılında 14 dolara çıkmıştır. Ekonomik kalkınma planları döneminde Türkiye'de ise kişi başı askeri harcama 1963 yılında 12 dolar olmuş, 1973 yılında ise bu rakam 22 dolara çıkmıştır. 1971 yılında 16 dolar olan bu rakamın böyle yüksek düzeyde artmasının nedeni ise Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesinin gündeme gelmiş olmasıdır.²³⁷ Türkiye'de yapılan bu askeri harcamalar özellikle ikinci ekonomik kalkınma planı döneminde verimliliğin düşmesine neden olmuştur. Merkezi kamu bütçeleri açısından ise Güney Kore daha fazla oranda kamu bütçesinden savunma harcaması yapmıştır. Türkiye ortalama olarak yüzde 15-20 arasında merkezi bütçeden pay ayırırken, Güney Kore'de bu oran yüzde 25-33 arasında değişiklik göstermiştir.²³⁸

Kore savaşı sonrası iş başına gelen Güney Kore hükümetleri aynı dönemde Türkiye'nin aksine güvenilir ve hükümete yakın küçük aile şirketlerini desteklemişlerdir. Bu verilen destekler neticesinde günümüzdeki büyük ve uluslararası Güney Koreli firmalar doğmuştur. Güney Kore hükümetlerinin bu küçük aile şirketlerine(Chaebol) verdikleri destekler vergi ve gümrük muafiyeti, cazip döviz kuru ayarlaması, düşük vadeli ve ucuz uzun dönemli krediler, devlete ait gayrimenkullerin ve kamu iktisadi teşebbüslerin düşük fiyata uzun vadeli şekilde satılması olarak sıralanabilmektedir. Bu verilen teşvikler neticesinde küçük iç pazarı doyurduktan sonra eski dönemde küçük yeni dönemde ise büyük şirketler haline gelen firmalar yurt dışına atılmış ve kültürel olarak konfüçyüsçülüğünde verdiği destekle ulusal girişimci olarak Güney Kore'nin kalkınmasına önemli destekler sunmuşlardır. Kalkınma planları döneminde Japonya döneminden kalan belli sanayi kuruluşları düşük fiyata bu önemli firmalara ucuz bir şekilde ve uzun dönemli ödemeli olarak satılmıştır. Yerli firmaların devlet tarafından bu denli desteklenmesi belli eleştirilere neden olsa da başta olan darbeci askeri yönetim bu eleştirileri sert bir şekilde bastırmıştır. Askeri darbe yönetiminin ilk dönemlerde otoritesini tanımama eğilimden olan aile şirketleri(Chaebol) verilen cezalarında etkisiyle yeni askeri hükümetin emri altına girmiştir. Askeri hükümet yurt içinde sağladığı otorite sayesinde bazı sektörlerle yönlendirdiği şirketleri kanunen korumuş ve diğer yerli ve yabancı firmaların bu sektörlerde yatırım yapmasını yasaklamıştır. Bu desteklere ek olarak

²³⁷ Turkey Military Expenditure (% GDP), World Bank, https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?order=wbapi_data_value_2012+wbap, (16.03.2018).

²³⁸ SIPRI Military Expenditure Database, Stockholm International Peace Research Institute, <https://www.sipri.org/databases/milex>, (16.03.2018).

firmalara verilen kredilerin devlet tarafından ulusallaştırılmış bankalardan ucuz bir şekilde temin edilmesi gelişen ve büyüyen firmaların 1960-1970 yılları arasındaki büyüme oranlarına yüzde 50'lik bir katkı sağlamıştır. Ortalama faiz oranlarının büyük şirketler için sağlanan düşük hali küçük firmalara sağlanmamış ve devlet belli ailelerle çalışmıştır.²³⁹ Türkiye'de ise bu denli bir aile şirketlerini destekleme ve demokratik olmayan hareketler görülmemiş ve Güney Kore baskıcı hükümetin verdiği hızlı ve istikrarlı kararlar sayesinde iki kalkınma planında daha başarılı olmuştur.

Türkiye ve Güney Kore'nin uygulanış biçimleri ve hedefler bakımından benzerliklere sahip iki kalkınma planı belli bazı kritik hamleler neticesinde birçok noktada farklılaşmıştır. Örneğin Güney Koreli şirketleri yurt dışına yönlendiren Güney Kore askeri hükümeti hedef olarak Ortadoğu bölgesini seçmiş ve 1960'ların ortalarından itibaren büyük şirketlerini bu bölgeye göndermiştir. Türkiye'de ise bu Ortadoğu hamlesi daha çok 1980'ler sonrası gerçekleşmiş ve Türkiye tıpkı ihracatçı kalkınma hamlesinde olduğu gibi bu alanda da Güney Kore'ye nazaran daha geç bir tarihte kendini dönüştürmüştür. Güney Kore'nin kalkınma hamlesinde değinilmesi gereken bir diğer ve önemli noktalardan biride Asya coğrafyasına özgü Konfüçyüsçülük anlayışıdır. Bu anlayışa göre devlet başkanı olan veya firmaların başında bulunan kişiler toplumun önemli ve saygı duyulması gereken kişileridir. Bu kişilere itaat dinsel bir görev olup bu kişiler hem ulusun hem de şirketlerin ulu babasıdır. Ayrıca bu anlayış bürokratlara ve memurlara daha ayrıcalıklı bir konum öngörmekte ve toplumu bu yönde etkilemektedir.²⁴⁰ Türkiye'de ise Güney Kore'nin aksine tam anlamıyla böyle bir anlayışın olduğu ise söylenememektedir. Osmanlı'nın devlet odaklı yönetim anlayışının toplum üzerinde devlet odaklı bir anlayışın gelişmesinde etkisi olmuştur. Ama Osmanlı sonrası toplum üzerinde meydana gelen kırılmalar ve yapılan reformlar toplumu daha farklı bir kulvara doğru çekmiştir. Özellikle kalkınma planları döneminde yapılan yatırımlar sonucu açılan sanayi kuruluşlarına işçi alımlarında birçok kişiye haksız muameleler yapılmış ve yatırımlardan istenilen sonuçlar elde edilememiştir. Bu olumsuz kültürel özelliklere rağmen Türkiye'de uygulanan yerli ve kendine yeterli bir ekonomik yapı oluşturma istemi borç alımlarını Güney Kore'ye nazaran kısıtlamış ve birinci ekonomik kalkınma planında toplam

---

²³⁹ Erhan Atay, "Kore Aile Holdingleri: Chaeboller", s.197-201.

²⁴⁰ Murat Tiryakioğlu, "Güney Kore'de Sanayi Politikasının Gelişimi: Öğrencilikten Öğretmenliğe Geçiş", s.239-247

borç stoku GSYH'nın yüzde 10'una denk gelmiştir.²⁴¹ Güney Kore'de ise ikinci ekonomik kalkınma planı döneminde yaklaşık olarak 3 milyar dolarlık bir borç yaratılmıştır.²⁴²

Türkiye ikinci ekonomik kalkınma planında ise birinciye nazaran daha az başarılı olmuştur. Bunun altında yatan önemli nedenlerde biri ise Mart 1971 askeri muhtırası ve meydana gelen iç siyasi ve sosyal karışıklıklardır. Bu dönemde ise Güney Kore ABD'nin yanında Vietnam savaşına dâhil olmuş ve buradan elde ettiği ABD tarafından verilen yüksek miktarlı dövizleri büyük oranda yatırıma dönüştürmüştür. Türkiye'de meydana gelen askeri darbe Güney Kore'nin aksine ekonomiye büyük oranlarda yarar getirmemiş bunun yerine yerli ve yabancı yatırımcıları yatırım yapmaktan alı koymuştur. İkinci ekonomik kalkınma planında Türkiye enerji gibi kritik alanlara büyük teşvikler vermişse de iç gelişmeler bu kalkınma planında istenilen başarıları getirmemiştir. Örneğin teşvik fonlarına aktarılan 40 milyon dolarlık finansman gerekli yatırımlarda yerli yatırımcıyı ekonomide yeni yatırımlara teşvik etse de örneğin enerji sektöründe istenilen üretim seviyesi yakalanamamış ve dışarıdan enerji ithal edilmeye başlanmıştır. Güney Kore'ye kıyasla uygulanan ekonomik kalkınma planlarında Türkiye'nin nüfus hızındaki artış ekonomik göstergelerde geri plana düşmesine neden olmuştur. Örneğin 1968 yılında 33,6 milyon olan nüfus 1972 yılında 37,1 milyon olmuştur. 4 yıllık kısa bir sürede nüfusa eklenen 3,5 milyonluk nüfus yeni iş sahalarının ilerleyen yıllarda yaratılmasını gerekli kılmıştır. Güney Kore'de ise nüfus 1968 yılında 30,8 milyon iken ikinci ekonomik kalkınma planının bitiş yılı olan 1971 yılında 32,8 milyon olmuştur.²⁴³ Türkiye'ye kıyasla Güney Kore'nin nüfusuna kattığı 2 milyonluk nüfus Güney Kore'nin kişisel göstergelerinde daha iyi bir başarıyı beraberinde getirmiştir.²⁴⁴

4.2.Başarı Farklarının Nedenleri ve Ülke Kültürleri

İki ülkenin büyük krizler sonrası ekonomilerini daha iyi bir seviyeye taşıyabilmek için ekonomik kalkınma planlarına ağırlık vermesi Türkiye ve Güney Kore'yi birbirine yaklaştıran iki temel etmende olsa 1980'lere doğru Güney Kore ekonomik ve teknolojik olarak geriden gelmesine rağmen Türkiye'yi kritik alanlarda geçmeyi başarabilmiştir. 1960'ların başında başlayan ekonomik kalkınma planları iki ülke içinde darbelerle geçen yıllar içinde başlamıştır. Bu darbeler Türkiye'de kısa süreli olsa bile etkileri ekonomik, siyasi ve sosyal olarak yıllarca sürmüştür. Güney Kore'de ise Türkiye'den daha ziyade darbeci yönetim bütün alanlarda başat

---

²⁴¹ Emmioğlu, s.314-315.

²⁴² Jeffrey D. Sachs, **Developing Country Debt and the World Economy**, University of Chicago Press, 1989, s.124-125.

²⁴³ Turkey, World Bank, <https://data.worldbank.org/country/turkey> , (18.03.2018).

²⁴⁴ South Korea, World Bank, <https://data.worldbank.org/country/korea-rep> , (18.03.2018).

bir konum üstlenmiştir. Özellikle 1961 Güney Kore askeri darbesinden sonra Güney Kore askeri yönetimi ekonomik, sosyal ve siyasal alanlara bütünüyle müdahale etmiş ve ekonomi alanında büyük başarılar elde etmiştir. Bu başarılar Güney Kore'yi ekonomik olarak güçlendirse de demokrasi alanında gerilemeyi beraberinde getirmiştir.²⁴⁵

Türkiye'de gerçekleşen 1960 askeri darbesi sonrası hükümetin görevden alınması ve yeni anayasa çalışmalarının başlatılmasıyla 1961 yılında bir halk referandumu ile yeni anayasa yürürlüğe girmiştir. Aynı yıl içinde yönetim sivilere devredilmişse de darbeyi gerçekleştiren askerler tıpkı Güney Kore'de olduğu gibi yönetimin kritik alanlarında görevler üstlenmiştir. Türkiye'de kendi içinde ayrışan askeri cunta yönetimi 1961 genel seçimleri sonrası yeni bir askeri darbeye niyetlense de uluslararası konjektür buna izin vermemiş ve Türkiye'de koalisyon hükümetleri dönemi başlamıştır.²⁴⁶ Güney Kore'de ise askeri darbenin başı olan General Park Chung-Hee 1961 yılında Cumhurbaşkanı olarak göreve başlamış ve yaklaşık 20 yıl boyunca ülkeyi bir fiil yönetmiştir. Türkiye'ye nazaran daha katı bir yönetim anlayışı benimseyen General Park 1979 yılında gerçekleştirilen bir suikast ile öldürülmüştür. Daha sonra yerine bir yıllığına Choi Kyu Hah gelmiştir. Choi eski Cumhurbaşkanı döneminde önemli görevler alan bir bürokrat olup Türkiye'de 1971 askeri darbesi sonrası değişik tarihlerde göreve gelen Nihat Erim'le kıyaslanabilir.²⁴⁷ Güney Kore ve Türkiye'nin kültürel olarak bazı ortak ve ayrışan yönleri mevcuttur. Bu yönler hem ekonomi hem de diğer alanlara yansımıştır. Özellikle Türkiye'nin ekonomik kalkınma planlarında teknolojik alanların ihmal edilmesi; Güney Kore'nin ise tam tersine öncelikle teknolojik altyapının kurulmasıyla işe başlaması ve bunu daha sonra ihracatını güçlendirici bir vitamin gibi kullanması, kalkınma planlarında uygulanan stratejileri Güney Kore açısından daha başarılı kılmıştır. Türkiye'de uygulanan kalkınma planlarında ARGE yatırımlarının eksikliği ve küresel pazarda rekabet edecek uluslararası şirketlerin yaratılamamış olması Güney Kore'nin başarısının ise ana nedeni olmuştur. Bu başarı üçüncü ve dördüncü ekonomik kalkınma planları sonrası daha net olarak gözlenmiş ve Güney Kore şirketleri 1983 yılından itibaren Japonya ve ABD şirketleri ile rekabet eder hale gelmiştir.²⁴⁸ Türkiye'nin yaptığı kritik hatalar veya eksiklikler ise şöyle sıralanabilir.

➤ *“Türkiye'nin üretici imajındaki yetersizlik ve küresel marka eksikliği,*

²⁴⁵ Meral Uğur, **Güney Kore: Tarih ve Sistem**, <http://www.foreignpolicy.org.tr/arkaplan/ocak05/tr/aykon3.htm> , (17.09.2017).

²⁴⁶ **Al Jazeera**, Timeline A History of Turkish Coups, 16 Temmuz 2016.

²⁴⁷ Choi Kyu Hah, <https://www.britannica.com/biography/Choi-Kyu-Hah> , (17.09.2017).

²⁴⁸ Feride G. Doğaner, **Güney Kore - Türkiye Planlı Kalkınma Deneyimlerinin Karşılaştırması**, Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

- *ARGE sürecinin içeriği ve mevcut altyapısının yetersizliği,*
- *Katma değeri yüksek ürüne odaklanamamış bir üretim ağı,*
- *Eğitim yetersizliğinin ihracatı olumsuz yönde etkilemesi,*
- *Makroekonomik istikrarsızlığın olumsuz etkisi,*
- *Girdi maliyetlerinin yüksekliği (enerji maliyetleri, ihracatın ön finansmanı, hammadde fiyatları ve kamunun ürettiği girdilerin maliyetleri)”²⁴⁹*

Bu eksiklikler Türkiye’de uygulanan ithal ikameci yani iç piyasaya yönlendirme yapan ihracatçı anlayışla birleşmiş ve Türkiye’nin kalkınma hamlesinde önemli eksikliklere neden olmuştur. Güney Kore’de ise 1980’lerde tam anlamıyla gelişen uluslararası ekonomide rekabet edebilme yeteneği; Türkiye’de ise 2000’li yıllar sonrası gerçekleşebilmiştir. Güney Kore’nin birinci ve ikinci ekonomik kalkınma planlarında temellerini atmaya başladığı teknoloji altyapısı ve stratejik alanlarda rekabet etme gücü isteği ilerleyen yıllarda Güney Kore’nin ekonomi alanındaki başarılarını Türkiye’ye nazaran daha üstün bir seviyeye taşımıştır. ²⁵⁰ Kültürel olarak Asya toplumlarının genel karakteristik özelliği olan Konfüçyüsyanizm’in güçlü çalışma ahlakı, tasarruf bilinci, eğitim yatırımlarında gösterilen kararlılık ve otoriter devlete itaat anlayışı Güney Kore’nin kalkınma hamlesinde önemli bileşenlerinin başında gelmiştir. Bu kültürel mirasın önemli bir diğer katkısı ise dış ticaret ve sanayi politikalarında olmuş ve gelişmiş devlet bürokrasisi için temel zemini oluşturmuştur. Klasik iktisadın akılcı, çıkarıcı ve bencil yapıdaki insan tasviri Güney Kore modeli için gerekli açıklamaları yapamamış ve güçlü çalışma ahlakı, toplumsal çıkarın bireysel çıkarı baskılaması Güney Kore’nin Türkiye’ye nazaran kalkınma planlarında öne geçmesine neden olmuştur. Ulusal kalkınmacılık olarak isimlendirilen Güney Kore kalkınma hamlesi aşırı milliyetçi duygularla değil kültürel özelliklerin vermiş olduğu itici güç sayesinde diğer kalkınan geçmiş yüzyıldaki ülkelere kıyasla daha başarılı bir ekonomik performans sergilemiştir. ²⁵¹

4.3.Kalkınma Planlarının Ekonomi Politikası

Türkiye ve Güney Kore’nin 1960’larda başlattıkları ekonomik kalkınma hamleleri iki ülkenin ekonomik olarak refah seviyesinin yükseltilmesini amaç edinmiştir. Bu amaç

²⁴⁹ Türkiye ile Güney Kore’nin Karşılaştırılması , <http://www.reitix.com/Makaleler/Turkiye---Güney-Kore-Karşılaştırılması/ID=5213> , (17.09.2017).

²⁵⁰ Arslan Cahit, Taner Ali, Kalkınma Hamlelerinin Batı Dışı Örnekleri: Türkiye ve Güney Kore’nin Karşılaştırılması, **Adam Akademi Yayınları**, Cilt:6, Sayı:1, 2016, s.53-54.

²⁵¹ Murat Tiryakioğlu, “Geç Kalkınma Yolunda Orta Gelir Tuzağı ve Doğu Asya’nın Ekonomi Politikasından Dersler”, Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji** İçinde(37-59), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015, s.47-55.

doğrultusunda hazırlanan ekonomik kalkınma planları kültürel, ekonomik, sosyal ve siyasi olarak iki ülkenin gelecek yıllarına büyük etkiler yapmıştır.²⁵² Bu etkilerinde bir sonucu olarak ihracat odaklı bir büyümeyi hedef edinen Güney Kore 1970'lerde Türkiye ile arasında olan ekonomik gelişmişlik düzeyini hızla kapatmış ve 1980'li yılların başından itibaren de Türk ekonomisini geride bırakarak bugünkü gelişmişlik seviyesinin altyapısını oluşturmuştur. Güney Kore'nin bu hızlı ve göz alıcı başarısının altında birçok önemli neden yatsa da iki ülkenin siyasi ve ekonomik süreçleri farklı kulvarlarda devam etmiş ve özellikle Türkiye'de siyasi süreçler ekonomiyi Güney Kore'ye nazaran daha fazla etkilemiştir.²⁵³ 1950 yılında Kuzey Kore ile olan sıcak çatışmalar ve Güney Kore'nin Pusan şehrine kadar geri çekilişi, Birleşmiş Milletlerin olaya müdahalesi ile durdurulmuş ve Kuzey Kore Güney Kore topraklarından çekilmek zorunda kalmıştır. 1953 yılına kadar bir sonuç alınamayan Kore savaşı 1953 yılında tarafların bir ateşkes anlaşması imzalaması ile son bulsa da Kuzey ve Güney arasındaki mücadele günümüze kadar devam etmiştir.²⁵⁴ 1953 yılından sonra ise Güney Kore tahrip edilmiş bir ekonomi ve altyapı sistemi ile yoluna devam etmeye çalışsa da siyasi istikrarsızlıklar ve Kuzey'in varlığı, 1961 yılında bir askeri darbenin tetiklenmesine neden olmuştur. Darbenin başarılı olmasının ardından ABD'nin olaya sessiz kalması ve dış yardımlara devam edileceğinin bildirilmesi ile birlikte darbeci yönetim hem ülkenin ekonomik altyapısını güçlendirmek hem de siyasi olarak kendi otoritesini sağlamlaştırmak amacıyla ekonomik kalkınma planlarının yapımı için harekete geçmiştir.²⁵⁵

Güney Kore'de uygulamaya konan bu ekonomik kalkınma planları doğru stratejik atılımlar sayesinde Güney Kore'ye büyük başarılar getirmiştir. İhracat ve Toplam Milli Hasıla'nın kalkınma planlarının başlangıç yılı olan 1962 yılına nazaran 5 kata varan artışları ve bunun yanında bu artışlarının ikinci kalkınma planı döneminde daha da yukarıya doğru evrilmesi, Güney Kore'nin uyguladığı stratejik hamlelerin doğruluğunu kanıtlar nitelikte olmuştur.²⁵⁶ Ayrıca hükümetin faizsiz kredilerle desteklediği büyük holdingler ve şirketlerin iç piyasayı tatmin ettikten sonra dış piyasaya yönelip rekabet eder hale gelmeleri ihracatı besleyici bir nitelik taşımıştır. Türkiye'de ise Güney Kore hükümetine nazaran böyle bir strateji izlenmemiştir. Türk ekonomik yapısı bu dönemde tıpkı Güney Kore'de olduğu gibi

---

²⁵² Nurullah Gür, Sadık Ünay ve Şerif Dilek, **Sanayiye Yeniden Düşünmek**, SETA Yayınları, 2017, s.135-139.

²⁵³ Cahit ve Ali, s.56-57.

²⁵⁴ İstikbal, s.120-121.

²⁵⁵ Inchul Kim, Korea's Capitalistic Planning Model: Policy Lessons for Mongolia, **The Journal of The Korean Economy**, Cilt:11, No:1, 2010, s.177-179.

²⁵⁶ Cemil, s.61-69.

hızlı bir dönüşüm yaşarken 1964 yılında Kıbrıs Meselesi²⁵⁷ ile karşı karşıya gelmiş ve aynı zamanda Küba'ya yerleştirilen balistik füzeler krizini kendi topraklarında ağır bir şekilde hissetmiştir. Buna ek olarak Türkiye'deki hükümetin bir koalisyon hükümeti olması ve 1961-1965 yılları arasında 4 adet hükümetin başa gelmiş olması ekonomik kalkınma planlarının başarılarını etkilemiştir.²⁵⁸

Güney Kore'nin dezavantajlarından en önemlisi ise Japon sömürge döneminde sanayi altyapısının Japonya'ya bağımlı bir şekilde dizayn edilmesi ve 1945 yılında Japonların Kore'den çekilmelerinin ardından ABD ve Sovyetler Birliğinin anlaşmalı olarak Kore yarımadasını geçici bir süre işgal etmeleridir. Kore'nin bu karmaşık tarihsel süreçleri hem 1910'da başlamış hem de 1953 yılına kadar devam etmiş ve ülke bu krizler sonucu ikiye ayrılmıştır. Bu dönemden sonra hızlı bir kalkınma girişiminin başlamış olması ise sadece şans eseri olmamış halkında bu yönde büyük beklentileri olmuştur.²⁵⁹ Güney Kore hükümetinin bu altyapı ve beklenti çerçevesinde yaptığı kalkınma girişimleri eski düşmanlıkların bir kenara bırakmasına neden olmuş ve 1965 yılında Japonya ile ekonomik ve siyasi ilişkiler düzeltilmiştir. Bu pozitif gelişmelerle birlikte Japon sermayesi hızlı ve kuvvetli bir şekilde Güney Kore sanayisini ve kalkınma hamlesini beslemiştir. Bunun yanı sıra Güney Kore'nin ABD'den aldığı yardımlar ve düşük faizli kredilerinin Japon yatırımları ile birleşmesi hem batı hem de doğu tecrübelerinin Güney Kore'de hayat bulmasına zemin hazırlamıştır.²⁶⁰

Türkiye'nin Güney Kore'de olduğu gibi bir yurtdışı yatırım hamlesinin olmayışı ise Türk ekonomik kalkınma planlarının başarısını gölgelemiştir. Gelen yatırımların ise daha çok kısa süreli sayılabilecek işlerde kullanılması ve Batı'nın ekonomik yardımlarda seçici davranması Türk hükümetini ikinci ekonomik kalkınma planının yapıldığı yıllar olan 1968-1973 arasında Sovyet yardımlarına itmiştir. Bu yardım hamlelerin ardından orduda kimi hareketlerin görülmesi ve 1971 yılında bir muhtıra ile hükümetin düşürülmesi siyasi ve ekonomik istikrarı kötü yönde etkilemiş ve Güney Kore'nin kalkınma planlarında ve diğer alanlarda öne geçmesinde Güney Kore'ye zaman kazandıran bir etki yaratmıştır. Darbe'nin ardından gelen hükümetlerinde siyasi ve ekonomik istikrarı sayılamayışı kalkınma planlarının başarısını büyük oranda etkilemiştir.²⁶¹ Türkiye ve Güney Kore'nin uyguladığı ekonomik kalkınma planlarının iki ülkede farklı sonuçlar vermesinin bir diğer ve önemli

---

²⁵⁷ Mustafa Tarakçı, **Kıbrıs Barış Harekâtı**, Hiberlink Yayınları, İstanbul, 2010, s.28-31.

²⁵⁸ Gür, Ünay ve Dilek, s.135-136.

²⁵⁹ Wong Lee, s.98-103.

²⁶⁰ Hoing Kim, s.380-384.

²⁶¹ Ekrem Buğra Ekinci, 1971 Military Memorandum: A Political Downturn, **Daily Sabah**, 19 Ağustos 2016.

nedeni de Türkiye'nin Güney Kore'ye nazaran Batı bloğu açısından bir tarım ülkesi olarak görülmesidir. Batı bloğunda Avrupa'nın en uç karakolu konumunda yer alan Türkiye, 1940'lı yıllardan itibaren batıdan aldığı yardımların etkisiyle tarımda büyük atılımlar gerçekleştirmiştir. Bu atılımların bir sonucu olarak sanayi yatırımları eksik bırakılmış yâda bırakılmak zorunda kalınmıştır. Güney Kore ise Batı bloğu ve ABD tarafından bir sanayi ülkesi olarak dizayn edilmek istenmiş ve bu istek büyük başarılarla birlikte 1980'li yıllardan itibaren Güney Kore'de gerçekleşmiştir.²⁶²

Güney Kore ve Türkiye'nin kalkınma planlarının karşılaştırılmasında politik ekonomik başka bir açıdan bakıldığında ise Güney Kore'nin reel ekonomiye ve imalat sektörüne verdiği özel önem sayesinde Türkiye'nin önüne geçtiği söylenebilir. Teknolojik yenilikleri yeniden tasarlama ve özümsemenin verdiği altyapısal özellik sayesinde Güney Kore ekonomik ihtiyaçlarına göre dizayn ettiği kalkınma hamlesinde istikrar olgusunun verdiği destekle dünya kalkınma tarihine önemli tecrübeler kazandırmıştır. Güney Kore'nin başarılı kalkınma planlarının temel politik ekonomik uygulamaları ise şöyle sıralanabilmektedir;

- *“Sermaye ve teknoloji yoğun sektörlerle özellikle ağır aramalı ve sermaye mallarına güçlü bir itiş*
- *Yerli girdi kullanımı, taşeron ve destek sanayi teşvikleri, yerli tedarikçilerinin korunması*
- *Teknoloji transferi veya ihracat için gerekli değilse Doğrudan Yabancı Yatırım'ın reddi, ortak girişimler ve lisans anlaşması teşvikleri*
- *İleri sanayide hırslı yerli ARGE, teknoloji altyapısı yatırımları, stratejik teknolojilerin hedeflenmesi*
- *Ağır sanayilerde piyasaları içselleştiren, ihracat markaları yaratan özel sektör holdingleri oluşturma çabası.”²⁶³*

Güney Kore ve Türkiye'nin uygulamış oldukları kalkınma planları dönemsel olarak Avrupa'daki sosyal devlet anlayışının geliştiği ve hız kazandığı bir döneme denk gelmiştir. Türkiye'de sosyal devlet harcamaları bu dönemde artarken Güney Kore'de ise ters bir eğilim gözlenmiş ve devlet kalkınma planlarında yatırımları finanse etmek için sosyal harcamalarda kesintiye gitmiştir. Özellikle Güney Kore'de uygulanan sosyal olmayan devlet anlayışı GİNİ

²⁶² Faruk Kocacık, Bilgi Toplumu ve Türkiye, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:27, No:1, 2003, s.1-10.

²⁶³ Murat Tiryakioğlu, “Geç Kalkınma Yolunda Orta Gelir Tuzağı ve Doğu Asya'nın Ekonomi Politiklerinden Dersler”, s.48.

katsayısında kendini göstermiş ve yıllar içinde Güney Kore’de olan gelir dağılımı büyük holdingler lehine bozulmuştur. Ama gelir dağılımı ülke gelirlerindeki artış bakımından kısmide olsa düzelmiştir. Örneğin 1965 yılında GİNİ katsayısı 0,344’den 1971’de 0,389’a yükselmiştir. 1970’lerin başından itibaren sosyal dengesizlikler Güney Kore’de daha belirgin hale gelmiştir.²⁶⁴ Türkiye’de ise kalkınma planları döneminde sağlanan ekonomik gelişmişlik sosyal adalet bakımından halka daha az yansıtılabılmıştır. Örneğin 1963 yılında Türkiye’nin GİNİ katsayısı 0,55’iken 1973 yılında bu oran 0,51’e düşmüştür. Türkiye’de aynı dönemler arasında en fakir yüzde 20’lik kesimden alınan vergi oranı yüzde 4,5’den yüzde 3,5 oranına düşürülmüştür. Diğer bir taraftan ise Türkiye’de en zengin kesimden alınan vergi oranları yüzde 18,5’den yüzde 19,5’e çıkmıştır.²⁶⁵ Kişi başına düşen gelir bakımından ise 1960’lı yılların başında 60 dolarlık geliri ile Güney Kore Türkiye’nin yaklaşık olarak 4 kat gerisinde olmasına rağmen kalkınma planları döneminde bu fark büyük oranda kapanmış ve 1972 yılında kişi başı gelir farkı yüzde 40’lar düzeyine inmiştir. Ortalama olarak 1960’lar boyunca Güney Kore’nin ihracatı yüzde 41,7 oranında büyürken Türkiye’de aynı dönemlerde ihracat yaklaşık olarak yüzde 12 ile 15 arasında bir büyüme sağlamıştır. Ekonomik olarak istihdama yani işgücüne katılan nüfus açısından ise Güney Kore Türkiye’ye kıyasla oransal olarak daha iyi bir performans sergilemiştir. Örneğin 1962 yılında Türkiye’de işgücü 13 milyon iken bu rakam 1972 yılında 15 milyona çıkmıştır.²⁶⁶ Aynı dönemler arasında Güney Kore’de ise bu rakamlar sıra ile 8,6 milyon ve 12,1 milyon olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’deki artış yüzde 16 düzeyinde kalırken bu oran Güney Kore’de yaklaşık olarak yüzde 40 düzeyinde gerçekleşmiştir.²⁶⁷

Orta ve uzun vadeli verilen kredilerin hükümet tarafından dizayn edilmesi ve ihracata verilen teşvikler Güney Kore’de ticari bankalara verilen erken dönemli otonomi sayesinde iç ticareti iyi bir şekilde etkilemiştir. Ayrıca Türkiye’ye göre geç dönemli gerçekleştirilen vergi reformu sayesinde Güney Kore hükümetinin gelirleri 1961 yılında GSYH’ya oranı yüzde 9,7 iken bu oran 1971 yılında 14,4 oranına çıkmıştır. Türkiye’ye kıyasla daha az vergi alımı gerçekleştiren Güney Kore ekonomiyi daha çok kurduğu devlet destekli girişimler ve teşvikler ile dizayn etmiştir. Güney Kore’nin uygulamış olduğu ithalat kısıtlama politikaları ise Türkiye’ye göre daha sıkı bir şekilde kontrol edilmiş ve imalat sanayine verilen önem sayesinde 1963-1973 yılları döneminde imalat sanayi ortalama yüzde 19 oranında büyümüştür.

²⁶⁴ Ilho Yoo, **Korea’s Economic Development: Lessons and Suggestions for Developing Counties**, s.36.

²⁶⁵ Şadan Çalışkan, **Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk**, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı:59, 2010, s.106.

²⁶⁶ Ali Yılmaz, Türkiye’de İşsiz Nüfus, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:15, Sayı:1, s.46.

²⁶⁷ Ilho Yoo, **Korea’s Economic Development: Lessons and Suggestions for Developing Counties**, s.37-38.

Türkiye’de vergi gelirlerinin kalkınma planları döneminde GSYH’ya oranı ise Güney Kore’ye kıyasla daha fazla artmıştır. Örneğin 1963 yılında vergi gelirlerinin GSYH’ya oranı yüzde 14 iken bu rakam 1972 yılında yüzde 20 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ve Güney Kore’nin kalkınma planları döneminde ayrıştıkları bir diğer önemli nokta ise yıllık bütçenin borçlanma gereksinimlerinin iç ve dış kaynaktan sağlanması olmuştur. Güney Kore borçlanmalarını dış kaynaktan sağlarken Türkiye yıllık bütçelerinin finansmanı için iç borçlanmayı daha çok tercih etmiştir.²⁶⁸ Sonuç olarak politik ekonomi açısından Türkiye’nin ekonomik kalkınma planlarında Güney Kore kadar başarılı olmamasının nedenleri şu şekilde sıralanabilir;

- Güney Kore’de siyasi istikrarın sağlanmış olması ve Türkiye’nin darbe sonrası demokrasiye geçiş çabaları
- Türkiye’ye kıyasla tekel piyasalarının Güney Kore’de devlet tarafından özel sektör aracılığıyla dizayn edilmesi
- Ekonomik kalkınma planlarının Güney Kore’de daha özel sektörlere odaklanması ve devletin sunduğu ödüllendirme sistemi
- Türkiye’ye kıyasla ihracat odaklı gelişen Güney Kore ekonomik yapısı
- Güney Kore’de ithalat kısıtlamalarının ihracatı daha fazla sübvanses etmesi
- Güney Kore’nin Türkiye’ye kıyasla yerli üretimde teknolojiyi daha fazla dikkate alması
- Güney Kore’nin ekonomik gelişmelerde daha erken bir şekilde reforma cevap verme yeteneği
- Büyük şirketlerin(Chaebol) Güney Kore hükümeti tarafından daha uzun süreli ve ihracat odaklı desteklenmesi
- Güney Kore’de devlet odaklı büyüme yerine özel sektörle uyum içinde dizayn edilen ekonomik kalkınma hamleleri
- ABD, Japonya ve AB ülkelerinin Türkiye ve Güney Kore’yi farklı yapılarla desteklemesi ve tarım odaklı gelişimi istenen Türkiye’nin varlığı
- Küresel rekabeti destekleyen ve özel firmalara bu yönde destek veren Güney Kore
- Stratejik sektörleri hedef olarak seçen Güney Kore’nin yabancı yatırımlara bazı kısıtlamalar getirmesi

Tablo 21’de görüldüğü gibi Güney Kore oransal anlamda Türkiye’den kalkınma planları döneminde daha başarılı olmuştur.

---

²⁶⁸ Abdullah Takım, Türkiye’de 1960-1980 Yılları Arasında Uygulanan Kalkınma Planlarında Maliye Politikaları, **Maliye Dergisi**, Sayı:160, 2011, s.161-163.

TABLO 21: GÜNEY KORE VE TÜRKİYE’NİN EKONOMİK KALKINMA PERFORMANSI(1962-1972)

Türkiye	GSYH	İhracat	K.B.D.G.	Kore	GSYH	İhracat	K.B.D.G.
1962	8,922M.\$	381M.\$	306\$	1962	2,814M.\$	55M.\$	106\$
1964	11,178M.\$	410M.\$	363\$	1964	3,459M.\$	120M.\$	124\$
1966	14,122M.\$	490M.\$	438\$	1966	3,928M.\$	250M.\$	133\$
1968	17,500M.\$	496M.\$	515\$	1968	6,117M.\$	486M.\$	198\$
1970	17,087M.\$	588M.\$	479\$	1970	8,999M.\$	882M.\$	279\$
1972	20,431M.\$	885M.\$	545\$	1972	10,842M.\$	1.676M.\$	324\$

Kaynakça: IMF, Dünya Bankası ve Atlas Media.

Güney Kore’de iktidara gelen askeri yönetim ve Türkiye’de değişik yıllarda iktidara gelen askeri yönetimler birbirinden farklı yapılarda olmuş ve farklı itici faktörlerin etkisiyle yönetimi değiştirmek için girişimlerinde bulunmuşlardır. Örneğin Güney Kore’de iktidara gelen askeri yönetim daha çok ekonomik alanda başarı elde edip siyasi alanda istikrarı sağlarken Türkiye’de ise askeri darbeler siyasi ve ekonomik istikrara katkı sağlamamış ve daha çok rejimi korumak ve yeniden güçlendirmek için askeri darbe girişimlerinde bulunmuştur. Ayrıca Türkiye’nin değişik yıllarda Sovyetler ile girdiği ekonomik ilişkiler ABD başta olmak üzere batı bloğu ülkelerini rahatsız etmiş ve Türk ordusunun yönetici kadroları bu rahatsızlıkların dile getirilmesinde bir araç olarak kullanılmıştır. Güney Kore’ye kıyasla daha özgür seçimlerin yapıldığı Türkiye’de askeri darbeler sonrası yönetim sivilere devir edilirken vesayet anlayışı siyasi ve ekonomik istikrara sirayet etmeye uzun yıllar devam etmiştir. Güney Kore’de ise daha merkezi bir konum üstlenen askeri rejim uzun yıllar başat bir güç olarak iktidarda kalmış ve ekonomik kalkınma planlarına daha fazla etki edebilmiştir. Türkiye’de meydana gelen 1971 askeri muhtırası ise Türk ekonomik ve siyasi hayatında kısa bir dönem üstlenmiş ve rejiminin yeniden daha laik bir çizgiye getirilmesi için yapılmıştır. Güney Kore askeri darbesine kıyasla ekonomik olarak bir amaç edinmeyen 1971 askeri muhtırası mevcut ekonomik yapıda sadece ekonomik başarıların sürdürülmesinde kısa dönemli bir yönetici pozisyon elde etmiştir.²⁶⁹

²⁶⁹ Ayhan Özer ve Nah Jeong Won, A Comparative Analysis of Economic Effects of Coups at Turkey and Korea, **International Proceedings of Economics Development and Research**, Cilt:76, Sayı:10, 2014, s.10-14.

SONUÇ

Kültürel olarak aynı dil ailesinde bulunan ve tarihsel olarak aynı zorluk derecesinde değişik milletlerle mücadele etmek zorunda kalan Güney Kore ve Türkiye, İkinci Dünya Savaşı sonrası değişen dünya düzeni ile birlikte ekonomik olarak kalkınma planları uygulamışlardır. Bu uygulanan planlarda Güney Kore uyguladığı ihracatçı kalkınma stratejisi sayesinde hızla ihracatını arttırırken bir diğer taraftan da sanayi ve imalat altyapısını kuvvetlendirmek için korumacı politikalar benimsemiştir. Bu benimsenen korumacı politikalar siyasi istikrarın vermiş olduğu destekle ekonomide iyi bir şekilde uygulanmış ve bugünkü büyük Güney Koreli şirketler(Chaebol) doğmuştur. Ulusal rekabet düzeyinden ziyade uluslararası bir perspektifi benimseyen Güney Kore Türkiye'ye kıyasla uluslararası ekonomiye daha iyi bir şekilde enjekte olmuştur. Türkiye'nin uygulamış olduğu ekonomik kalkınma planları beraberinde büyüyen bir ekonomiyi getirse de Güney Kore gibi hedeflenen stratejik sektörlerin olmayışı Türkiye'yi ekonomik başarı açısından geri plana düşürmüştür. Genel olarak Türkiye'nin siyasi bir istikrar sürecini tam olarak kuramamış olması ve 1971 yılında gerçekleşen askeri darbe, Türkiye'de siyasi yapının yanında sosyal kırılmaları beraberinde getirmiştir. Güney Kore'de ise 1961 yılında gerçekleşen darbe sonrası askerler yönetimde kalmış ve kısmi anlamda seçimler yapılmıştır. Ama kalkınma planları döneminde siyasi seçimler hariç değişmeyen siyasi yönetim ve görece tecrübeli bürokratlar kalkınma planlarının daha iyi ve verimli bir şekilde uygulanmasını sağlamıştır. Türkiye'de ise kalkınma planları döneminde 9 değişik hükümet kurulmuş ve değişik tarihlerde sol ve sağ partiler iktidara gelmiştir. Türkiye'nin ihracatçı anlayışının Güney Kore'ye göre farklılaşması ve benimsenen iç pazar hedefi ekonomik rekabette ve ihracat rakamlarında ilerleyen yıllarda Türkiye'yi geri plana düşürmüştür.

Türkiye ve Güney Kore'nin ABD ve Avrupa ülkeleri açısından farklı olarak algılanmaları ve verilen desteklerin bu algılanmaya göre şekillenmesi Türk ve Koreli kalkınma hamlelerinin farklılaşmasında diğer önemli bir değişiklik gösteren nokta olmuştur. Güney Kore'de uygulanan yerli üretimde daha ileri bir düzeye gelme istemi Türkiye'ye kıyasla daha fazla olmuş ve Güney Kore yalnızca tekstil veya çelik üretiminde kendi kendine yeterli değil aynı zamanda bu sektörler için alınan makineleri de içeride üretip dış piyasaya satmak istemiş ve bunda başarılı olmuştur. Ayrıca Güney Kore'nin özellikle 1965 sonrası Japonya ile sağladığı yakınlaşma kalkınma planlarının finansmanında Türkiye'ye kıyasla daha rahat bir şekilde hareket edilmesini sağlamıştır. Türkiye'de ise 1971 yılında gerçekleşen askeri darbe sonrası istikrar bozulmuş ve iç siyasi, sosyal ve kültürel çatışmalar ekonomik

başarının istenilen düzeyde gerçekleşmesine engel olmuştur. Güney Kore Türkiye'ye kıyasla piyasa dostu olarak dizayn ettiği kalkınma planlarında daha iyi bir teşvik sistemi uygulamış ve cezalandırıcı yaptırımları askeri darbenin vermiş olduğu istikrar olgusuyla daha rahat bir şekilde gerçekleştirmiştir. Türkiye'de ise demokratik değerler daha fazla ön planda tutulmuş ve sendikalaşma gibi haklar Güney Kore'ye kıyasla daha demokratik bir şekilde dizayn edilmiştir. Kültürel olarak Güney Kore'nin sahip olduğu tarihsel miras ve tüketimden kaçınma gelenekleri ve devlet başkanına itaat olgusu Güney Kore'yi ekonomik kalkınma planlarında Türkiye'nin önüne geçirmiştir.

Türkiye ve Güney Kore farklı coğrafyalarda ve farklı kültürel yapılarda olsalar da bazı noktalarda birleşebilmekte, birçok noktada ise farklılaşabilmektedir. Bu ortak noktalar kalkınmanın hedefi ve elde edilmek istenen ekonomik gelişmişlik düzeyi olmakta farklı noktalar ise bu elde edilmek istenen ekonomik gelişmişlik düzeyine gidiş yolu ve yoldaki başarılarıdır. Türkiye ve Güney Kore 1960'lı yıllarda ikisi de yoksul kesimlerin çoğunlukta olduğu ülkeler olmuş ve başa gelen askeri yönetimler ise kendi rejimlerinin devamı için halka daha fazla ekonomik gelir sağlanması gerektiğinin bilinciyle birlikte kalkınma planlarını hayata geçirmiştir. İki ülkede birbirine yakın yıllarda iki adet kalkınma planı uygulamış ve ekonomik olarak daha üst bir seviye için birçok alt başlık altında ekonomik kalkınma planlarını işlevsel hale getirmişlerdir. Güney Kore kalkınma planlarının hayata geçirildiği ilk dönemlerde uygulanan değişik stratejiler ile Güney Kore Türkiye'ye nazaran daha başarılı olmuş ve ekonomisini geriden getirmesine rağmen bugün oransal anlamda Türkiye'den daha fazla malı dünya pazarlarına sunmuştur. Bu başarının altında birçok neden yatmasına rağmen daha akılcı politikalar uygulayan ve Türkiye'den daha farklı itici etmenlere sahip olan Güney Kore ekonomik kalkınma tarihine önemli bir katkı yapmıştır. Yönetimler açısından ise iki ülkede bulunan askeri yönetimler kendi meşruiyetlerini sağlamlaştırmak için bu planları yürürlüğe koymuşsa da Türkiye kalkınma planlarının yürütülmesi sürecinde sivil yönetimler ara dönemler şeklinde dönemi dizayn etmiştir. Ayrıca Türkiye'de uygulanan ithal ikameci anlayış uzun dönemli olarak piyasayı ve firmaları etkilemiş, Güney Kore gibi erken dönemli bir geçiş hamlesi yapılamamıştır. Bu yapılan stratejik hata Türkiye'de Güney Kore'ye kıyasla ihracatın düşük rakamlarda gerçekleşmesine neden olmuştur. Yani Güney Kore tarihsel olarak aldığı tecrübeyle ekonomik kalkınma planlarında daha başarılı olmuştur.

KAYNAKÇA

A. Yülek, Murat. Industrial Policies and Outcomes: Acomparision of Pre Libarealized Korean and Turkish Economies, **Journal of Comparative Asian Development**, Cilt:15, Sayı:1, s.179-200.

Âcemoğlu, Doran. ve Robinson, James. **Why Nations Fail The Origins of Power, Prosperity and Poverty**, Profile Books Yayınları, 2013

Akgündüz, Ahmet. ve Öztürk, Said. **Ottoman History Misperceptions and Truths**, IUR Press, 2011.

Akıncı, Abdulvahap. Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi**, Nisan 2014,Cilt:9, Sayı:1, s.55-72.

Akkemik, Ali. ve Ünay, Sadık.(ed.), **Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore'de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji**, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 2015.

Akkemik, Ali ve Ören, Utku. "Türkiye-Kore Serbest Ticaret Anlaşmasının Hesaplanabilir Genel Denge Modeli ile Değerlendirilmesi", Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya'nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore'de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji** İçinde(238-262), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015

Aktuğ, Semih. **Kavramsal Açıdan Ekonomik Büyüme, Ekonomik Kalkınma ve Bölüşüm İlişkileri**, 2003, <http://www.sosyalpolitika.info/>, (05.01.2018).

Al Jazeera, Timeline: A History of Turkish Coups, 16 Temmuz 2016.

Al, Arzu. Balcı, Meral ve Dalcı Bakır, İmam.(ed.), **Uluslararası Politik Ekonomi**, Ankara: Savaş Yayınevi, 2017.

Al, Arzu. **Türk Dış Politikası: 1918-1980**, İstanbul: Kaknüs Yayınevi, 1.Basım, 2014.

Arık, Metehan. İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, **StratejikOrtak.com**, <https://www.stratejikortak.com/2017/01/ikinci-dunya-savasi-ve-turkiye.html> , (05.09.2017).

Aslan, Cahit. ve Taner, Ali. Kalkınma Hamlelerinin Batı Dışı Örnekleri: Türkiye ve Güney Kore'nin Karşılaştırılması, **Adam Akademi Yayınları**, Cilt 6, Sayı 1, 2016, S:27-59.

Atatürk Araştırma Merkezi, Türkiye Cumhuriyeti'nin İlanı, Atatürk Araştırma Merkezi, <http://www.atam.gov.tr/dergi/sayi-56/turkiye-cumhuriyetinin-ilani-2> , (05.09.2017).

Atay, Erhan. “Kore Aile Holdingleri”, Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji İçinde**(197-225),

Average Annual Hours Actually Worked Per Worker, <https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=ANHRS#> , (16.03.2018).

Ayönü, Yusuf. **Selçuklular ve Bizans**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1.Baskı, 2014

Babadoğan Tarakcıoğlu, Gülay. **Güney Kore Ülke Raporu**, T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2011.

Bahar Aşçı, Hatice. Lozan Barış Anlaşmasında Osmanlı Borçları Meselesi, **İnsan ve Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt:5, Sayı:6, 2016, s.1650-1666.

Bank Of Korea, **Economic Statistics Yearbook**, 1973.

Bağımlılık Teorisi, **TÜİÇ**, <http://www.tuicakademi.org/bagimlilik-teorisi/> , (09.01.2018).

BBC, North Korea’s History of Foreign Assisinations and Kipnappings, 14 Ocak 2017.

Beş Yıllık Kalkınma Planları Dönemi, <http://www.ekodialog.com/Turkiye-iktisat-tarihi/birinci-bes-yillik-kalkinma-donemi.html> , (05.09.2017).

Boratay, Korkurt. **Türk İktisat Tarihi 1908-2009**, İmge Kitapevi Yayınları, 21.Baskı 2016.

Bouznit, Mohammed, Yassine Ferfera, Mohamed. ve P. Pablo-Romero, Maria Del. The Slow Economic Growth in Algeria: A Comparative Study with Respect to South Korea, **African Development Review**, Cilt:27, Sayı:4, 2015, s.377–391.

Bozgeyik, Burhan. **Kurtuluş Savaşı Nasıl Kazandı**, Burhan Yayınları, 1.Baskı, 2009.

Burke, Michael. Turkey Has a History of Military Coups, **US Today**, 15 Temmuz 2016.

C. Kang, David. Shaw, Meredith. ve Tse-Mın Fu, Ronan. Measuring War in Early Modern East Asia, 1368–1841: Introducing Chinese and Korean Language Sources, **International Studies Quarterly**, Sayı: 60, 2016, s.766-777.

Chang Joon, Ha. **Ekonomi Rehberi**, Say Yayınları(Çev. Mihriban Doğan), 1.Baskı, 2016.

Chang Joon, Ha. **Kalkınma Reçetelerinin Gerçek Yüzü**, İletişim Yayınları(Çev. Tuba Akıncılar Onmuş), 7.Baskı, 2016.

Chang Joon, Ha. **Kalkınma Yeniden: Alternatif İktisat Politikaları El Kitabı**, İmge Yayınevi(Çev. Emre Özçelik), 2.Basım, 2016.

Chang, Joon, Ha.**Sanayileşmenin Gizli Tarihi**, Efil Yayınları(Çev. Emin Akçaoğlu), 6.Baskı, 2015.

China Rewrites History Books to Extend Sino-Japanese War by Six Years, <https://www.theguardian.com/books/2017/jan/13/china-rewrites-history-books-to-extend-sino-japanese-war-by-six-years> , (02.03.2018).

Choi Kyu Hah, <https://www.britannica.com/biography/Choi-Kyu-Hah> , (17.09.2017).

Cihan Karabulut, Ömer. Güney Kore Kalkınma Deneyimi: Sanayi ve Teknoloji Politikalarının Rolü ve Önemi, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2013.

Congressional Research Service, U.S.-South Korea Relations, <https://fas.org/sgp/crs/row/R41481.pdf> , (10.01.2018).

Country Comparison Turkey vs South Korea, CountryEconomy.com, <https://countryeconomy.com/countries/compare/turkey/south-korea> , (14.10.2017).

Çakmak, Umut. Güney Kore'nin Ekonomik Kalkınmasındaki Temel Dinamikler, **Süleyman Demirel Üniversitesi İBBF Dergisi**, Cilt.21, Sayı.1, 2016, s.145-169.

Çalışkan, Şadan. **Türkiye’de Gelir Eşitsizliği ve Yoksulluk**, Sosyal Siyaset Konferansları, Sayı:59, 2010, s.89-132.

Çarıkcı, Emin. Son Yüzyılda Dünya Ekonomisi ve Türk Dünyası, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/dunya-ekonomisi-ve-turk-dunyasi.html> , (12.01.2018)

Çolakoğlu, Selçuk. **Uluslararası İlişkilerde Kuzeydoğu Asya**, Usak Yayınları, 1.Baskı, 2009.

D. Sachs, Jeffrey. **Developing Country Debt and The World Economy**, University of Chicago Press, 1989.

Dağdemir, Özcan. ve Küçükkalay, Mesut. Türkiye’de 1960-1980 Müdahale Dönemi Ekonomileri: İktisat Politikaları ve Makro Ekonomik Göstergeler Açısından Bir Karşılaştırma, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:3, 1999.

Devlet Planlama Teşkilatı Nedir, <http://www.iktisatsozlugu.com/nedir-736-devlet-planlama-teskilati-#.WrOnES5uaM8> , (22.03.2018).

Doğaner, Feride. **Güney Kore - Türkiye Planlı Kalkınma Deneyimlerinin Karşılaştırması**, Yıldız Teknik Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü.

Doğaner, Feride. Yeni Ticaret Teorisi Işığında Güney Kore Ekonomik Kalkınma Deneyimi, **Basılmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Dolar, David. ve Sokoloff, Kenneth. Patterns of Productivity Growth in South Korean Manufacturing Industries, 1963-1979, **Journal of Development Economics**, Cilt:33, No:2, 1990, s.309-327.

Dong Choon, Kim. The Great Upsurge of South Korea's Social Movements in The 1960s, **İnter-Asia Cultural Studies**, Cilt:7, Sayı:4, 2006, s.619-633.

Dumrul, Cüneyt. ve Dumrul, Yasemin. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kapitalist Paternde Sanayileşmesinin Önündeki Engeller Üzerine Bir İnceleme, **Yönetim ve Araştırmaları Dergisi**, Sayı:23, 2014, s.147-166.

Durmaz, Mahmut. The U.S. Arms Embargo of 1975-1978 and Its Effects on The Development of The Turkish Defense Industry, Naval Post Graduate School Monterey, California, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, 2014.

Durmuş, Savaş. ve Aydemir, Kemal. Atatürk Dönemi Türkiye Ekonomisi(1923-1938), **Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:12, 2016, s.155-167.

Ekiz, Cengiz. ve Somel, Ali. Türkiye'de Planlama ve Planlama Anlayışının Değişimi, **SBF GETA Tartışma Metinleri**, No.81, Ocak 2005, s.1-42.

Ekşiok, Ali. **İktisadi Dönemler İtibariyle Türkiye Ekonomisinde Kalkınma**, Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş. Yayınları, 2006.

Emmioğlu, Karaman. **Türkiye'de Sanayileşmenin Serüveni**, Truva Yayınları, 1.Basım, 2010.

Ertan, Birol. **Uluslararası İlişkilerde Kaos ve Bağımlılık Teorileri**, <http://www.uiportal.net/uluslararasi-iliskilerde-kaos-ve-bagimlilik-teorileri.html> , (09.01.2018).

Eryılmaz, Ömer. Turkey in The Triangle of The 1950–1960 Era the 1960 Military Coup, and The 1961 Constitution, Naval Post Graduate School of California, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, 2014.

Eşiyok, Ali. Osmanlı İmparatorluğu'nun Dünya Ekonomisine Eklemlenmesinde Bir Dönüm Noktası:1838 Serbest Ticaret Anlaşması, **Mülkiye Dergisi**, 2010, Cilt:34 Sayı:266, s.67-108.

Foreign Economic Relations, <http://countrystudies.us/south-korea/56.htm> , (10.01.2018).

Gökçe, Özlem. ve Ertan Gökmen, Mahmut. 1897-1910 Kore'nin Politik Durumu ve Dehan İmparatorluğu, **DTCF Dergisi**, Cilt:56, Sayı:2, 2016, s.93-110.

Gökmen Ertan, Mahmut. Amerikan Resmi Arşiv Belgelerine Göre Kore'nin Kurulma Çalışmaları, **Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:5, Sayı:2, 2014, s.59-67.

Grabowski, Richard, Shields, Michael Self, Sharmistha, **Economic Development: A Regional, Institutional, and Historical Approach: A Regional, Institutional and Historical Approach**, London: Routledge. 2015.

Gunn, Christopher. The 1960 Coup in Turkey: A U.S. Intelligence Failure or a Successful Intervention? , **Journal of Cold War Studies**, Cilt:17, Sayı:2, 2015, s.103-139.

Gümürlü, Gülsen. Türkiye'de Milli Gelirinde Yıllar ve Sektörler İtibariyle Bünyesel Değişme, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt:42, Sayı:1-4, 1986, s.231-239.

Günay, Cemil. Türkiye ve Güney Kore'de Uzun Dönemli Büyüme Karşılaştırmalı Bir Analiz(1960-1980), **Yayınlanmış Doktora Tezi**, Adana Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

Güney Kore: Tarih ve Sistem, <http://www.foreignpolicy.org.tr/arkaplan/ocak05/tr/aykon3.htm> , (17.09.2017).

Gürkan, Tevfik. **İktisat Tarihi**, Der Yayınları, 1.Baskı, 2014.

Haggard, Stephan, Byung-kook Kim ve Chung-in Moon, The Transition to Export-led Growth in South Korea: 1954-1966, **Journal of Asian Studies**, Cilt:50, No:4, 1991.

Haggard, Stephan, D. Kang ve C. Moon. Japanese Colonialism and Korean Development: A Critique, **World Development**, No:25, 1997, s.851-867.

Historica Canada, Korean War, <http://www.thecanadianencyclopedia.ca/en/article/korean-war/> , (22.09.2017).

History & Culture of Turkey: From Anatolian Civilization to Modern Republic,
Chatham University Global
Focus,https://www.chatham.edu/academics/globalfocus/archives/turkey_1011/_pdf/history_culture.pdf , (05.09.2017).

Hoing Kim, Shin. Finance and Growth of The Korean Economy from 1960 to 2004,
Soeul Journal of Economics, Cilt:20, No:4, 2007, s.380-384.

I. Jones, Charles. **The Facts Of Economic Growth, Handbook of Macroeconomics**,
Volume 2A, s.5-7,
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1574004816000033?via%3Dihub> ,
(12.01.2018).

Inckul, Kim. Korea's Capitalistic Planning Model: Policy Lessons for Mongolia, The
Journal of The Korean Economy, Cilt:11, No:1, 2010, s.117-194.

İkinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planı Dönemi(1968-1973), T.C. Başbakanlık
Devlet Planlama
Teşkilatı,<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/8/plan2.pdf> ,
(06.09.2017).

İkinci Beş Yıllık Ekonomik Kalkınma Planları Dönemi,
<http://www.ekodialog.com/Turkiye-iktisat-tarihi/ikinci-bes-yillik-kalkinma-donemi.html> ,
(06.09.2017).

İstikbal, Deniz Brezilya ve Güney Kore'nin 1. ve 2. Ekonomik Kalkınma Planlarının
Kıyaslanması, **Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:1, 2017, s.120-131.

J. Eckert, Carter. **Offspring of Empire: The Koch'ang Kims and the Colonial
Origins of Korean Capitalism**, 1876-1945. Seattle: Washington University Press, 1991.

Karsan, Göksan. ve Atay, Erhan. Kore Ekonomik Gelişmesinin Sosyal-Kültürel
Dinamikleri: Yeni Devletçi Yaklaşım, **Avrasya İncelemeleri Dergisi**, Cilt:1, Sayı:1, 2012,
s.29-73.

Keohane, Robert. ve S. Nye, Joseph. **Power and Interdependence Revisited**, The
Mit Press, Vol.41, No:4, s.727-733,
http://www.ri.ie.ufrj.br/intranet/arquivos/power_and_interdependece.pdf , (09.01.2018).

Kocacık, Faruk. Bilgi Toplumu ve Türkiye, **Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:27, No:1, 2003, s.1-10.

Korean War and Japan's Recovery, Office of The Historian, <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/korean-war> , (08.01.2018).

Krueger, Ann. **Foreign Trade Regimes and Economic Development: Turkey**, National Bureau of Economic Research, Columbia University Press, 1974.

L. King, Betty. Japanese Colonialism and Korean Economic Development 1910-1945, **Asian Studies**, 1975.

Mee Kim, Eun. Ho Kim, Pil. ve Kim, Jinkyung. From Development to Development Cooperation: Foreign Aid, Country Ownership, and The Developmental State in South Korea, **The Pacific Review**, Cilt:26, No:3, s.313-336.

Mercan, Gizem. Bağımlılık Teorisi, <http://www.tuicakademi.org/bagimlilik-teorisi/> , (09.01.2018).

Military Expenditure (% GDP), https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.GD.ZS?order=wbapi_data_value_2012+wbap ,(16.03.2018).

Mitsuhiko, Kimura. Standards of Living in Colonial Korea: Did the Masses Become Worse Off or Better Off under Japanese Rule?, **Journal of Economic History**, Cilt:53, No:3, 1993, s.629-652.

N. Balaam, David. ve Dillman, Bradford. **Uluslararası Ekonomi Politİğe Giriş**, Adres Yayınları(Çev. Nasuh Uslu), 5.Basım, 2015.

North and South Korea: Separate Paths of Economic Development, <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP85T00875R001700030082-7.pdf> , (08.01.2018).

Ortaylı, İlber. **Tarihimiz ve Biz**, Timaş Yayınları, 1.Basım, 2010.

Ortaylı, İlber. **Türklerin Tarihi**, Timaş Yayınları, 1.Basım, 2015.

Öksüz, Suat. Doğu Asya Mucizesinin Dünü ve Krizin Bugünü Türkiye İç in Bazı Çıkarımlar, **Ege Akademik Bakış Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, 2001, s.39-64.

Özbudun, Erdun. **Türk Siyasal Yaşamı**, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, Haziran 2010.

Özdemir, Biltekin. **Osmanlı Devleti Dış Borçları**, Ankara Ticaret Odası Yayınları, 2009.

Özdemir, Volkan. Türkiye'nin Kalkınma Planları Deneyimi, https://dumludag.files.wordpress.com/2013/09/ozdemir_planlama.pdf , (05.09.2017).

Özden, Hakan. The Diplomatic Maveuvers of Turkey in World World Second, **Karadeniz Araştırmaları**, Sayı:37, Bahar 2013, s.91-110.

Özer, Ayhan. ve Jeong Won, Nah. A Comparative Analysis of Economic Effects of Coups at Turkey and Korea, **International Proceedings of Economics Development and Research**, Cilt:76, Sayı:10, 2014, s.10-14.

Özkan, Mehmet ve İstikbal, Deniz. “Uluslararası Para ve Finans Yapısının Uluslararası Politik Ekonomi Açısından Değerlendirilmesi”, Arzu Al, Meral Balcı ve İmam Bakır Kanlı(ed.),**Uluslararası Politik Ekonomi İçinde**(133-168), Savaş Yayınevi: Ankara, 2017, s.133-140.

P. Todaro, Michael. **Economic Development**, Addison Wesley Longman Limited: London, 6.Baskı, 1997

Pamuk, Şevket. **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisat Tarihi**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2017.

Parasız, İlker. **İktisadın ABC'si**, Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa, 3. Baskı, 1998.

Peter, Lee. ve Theodore De, Bary William. **Sources Of Korean Tradition**, Sayı:2, New York: Columbia UP, 2000.

R. Campbell, Joel. The Wrong War: The Soviets and Korean War, 1950-1953, **International Social Science Review**, Cilt:88, Sayı:3, 2014, s.1-31.

R. Frank, Charles. Suk Kim, Kwang ve E. Westphal, Larry. Economic Growth in South Korea Since World War Second, **NBER Yayınları**, 1975, s.6-24.

S. Geimer, William. Will Koreans Count This Time, **National Lawyers Guild Review**, Cilt:74, Sayı:2, 2017, s.86-91.

S. Kim, Kwan. The Korean Miracle(1962-1980) Revisited: Myths and Realities in Strategy and Development, **Kellongg Institute**, Working Paper:166, 1991, s.1-51.

Sarıay, İbrahim. Güney Kore Kalkınma Modeli, Güney Kore Devletinin Kalkınmadaki Rolü ve Örnek Bir Ülke Olarak Türkiye'ye Uygulanabilirliği, **Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi**, Kırıkkale, 2006.

Sarıklı, Aylin. Türkiye Cumhuriyeti'nin İlk Darbesi: 27 Mayıs, **Anadolu Ajansı**, 25 Mayıs 2016.

Scitovsky, Tibor. Economic Development in Taiwan and South Korea: 1965-81, **Food Research Institute Studies**, Cilt:19, No:3, 1985, s.215-264.

Serdar Palabıyık, Mustafa. The Changing Ottoman Perception of War: From the Foundation of the Empire to Its Disintegration, **At the Interface / Probing the Boundaries**, Cilt:80, Sayı:24, 2012, s.125-148.

Seyidođlu, Halil. **Uluslararası Finans**, İstanbul: Güzem Can Yayınları, 4.Basım, 2003.

Seyidođlu, Halil. **Uluslararası İktisat**, İstanbul: Güzem Yayınları No:22, 16.Baskı, 2007.

Short, John. **Korea: A Cartographic History**, University of Chicago Press, 2012.

SIPRI Military Expenditure Database, Stockholm International Peace Research Institute, <https://www.sipri.org/databases/milex> , (16.03.2018).

Sinan Turan, Namık. **İmparatorluk ve Diplomasi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1.Baskı, 2014.

Soloman, Robert. **The International Monetary System 1945-1976**, An Insider's View, Harperand Row, Newyork, 1977.

Somcağ, Selim. **Türkiye'nin Ekonomik Krizi- Oluşumu ve Çıkış Yolları-**, 2006 Yayınları, İstanbul, 3.Baskı, 2007.

Soo Cha, Myung. The Economic History of Korea, <https://eh.net/encyclopedia/the-economic-history-of-korea/> , (08.01.2018).

South Korea, <https://data.worldbank.org/country/korea-rep> , (18.03.2018)

South Korea, <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ks.html> , (22.01.2018).

Sönmez, Atilla. **Doğu Asya "Mucizesi" ve Bunalımı**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2003.

Sönmez, Sinan. Bretton Woods, Fordizm ve Hegemonya, **Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:34, Sayı:1, 2016, s.43-62.

Sönmez, Sinan. **Dünya Ekonomisinde Dönüşüm**, Ankara, İmge Kitapevi,2. Baskı, 2005.

Stefanov, Nako ve Habil, The South Korean Model of Economic Development: Parameters, Problems and Perspectives, <http://www.viaevrasia.com/documents/Nako%20Stefanov%20The%20South%20KoreanModel%20of%20Economic%20Development-1.pdf> , (06.03.2018).

Stupnik International, Researchers Release New Footage of Korean Sex Slaves Murdered During WWII, 28 Şubat 2018.

Suh, Chul-Sang. **Reviewed Work: Growth and Structural Changes in the Korean Economy, 1910-1940**, Harvard East Asian Monograph.

Sungur Çakmak, Nesrin. Güney Kore Toprak Reformunun Ekonomi Politikası, **Marmara Üniversitesi İ.B.B.F Dergisi**, Cilt:37, Sayı:1, 2015, s.165-192.

Sungur, Nesrin. Güney Kore Kalkınma Fırsatını Nasıl Yakaladı, **Cumhuriyet Bilim ve Teknik Dergisi**, Cilt:14, Sayı:215, 2000, s.119-131.

Şenses, Fikret. **İktisada Farklı Bir Giriş**, İstanbul: İletişim Yayınları, 1.Baskı, 2017

Şenses, Fikret. Neoliberal Küreselleşme Kalkınma için Bir Fırsat mı, Engel mi?, **ERC Working Paper in Economic**, 2004.

Takım, Abdullah. Türkiye’de 1960-1980 Yılları Arasında Uygulanan Kalkınma Planlarında Maliye Politikaları, **Maliye Dergisi**, Sayı:160, 2011, s.154-176.

Tarakçı, Mustafa. **Kıbrıs Barış Harekâtı**, Hiberlink Yayınları, İstanbul, 1.Baskı, 2010.

The Economy of South Korea, <http://www.sjsu.edu/faculty/watkins/korea1.htm> , (07.03.2018).

The Guardian, Who Is Moon Jae-In, South Korea’s New President, 9 Mayıs 2017

Tiryakioğlu, Murat. “Geç Kalkınma Yolunda Orta Gelir Tuzağı ve Doğu Asya’nın Ekonomi Politikasından Dersler”, Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji İçinde**(37-59), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015

Tiryakioğlu, Murat. “Güney Kore’de Sanayi Politikasının Gelişimi: Öğrencilikten Öğretmenliğe Geçiş”, Ali Akkemik ve Sadık Ünay(ed.), **Doğu Asya’nın Politik Ekonomisi: Japonya, Çin ve Güney Kore’de Kalkınma, Siyaset ve Jeostrateji İçinde**(226-237), Boğaziçi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 2015

TMMOB, “**Ülke Örnekleri ile Kalkınma ve Sanayileşme Modelleri**”, Sanayi Kongresi 2007 Oda Raporu.

Toshiyuki, Mizoguchi. Economic Growth of Korea under The Japanese Occupation Background of Industrialization of Korea 1911-1940, **Hitotsubashi Journal of Economics**, Cilt:20, Sayı:1, 1979, s.1-19.

Turkey, <http://www.country-data.com/cgi-bin/query/r-13963.html> , (06.09.2017).

Turkey, World Bank, <https://data.worldbank.org/country/turkey> , (18.03.2018).

Türkiye ile Güney Kore'nin Karşılaştırılması, <http://www.reitix.com/Makaleler/Turkiye---Güney-Kore-Karsilastirmasi/ID=5213> , (17.09.2017).

Tüzükan, Demet. Türkiye'de Uygulanan 5 Yıllık Kalkınma Planlarının İstihdam Politikaları Açısından Değerlendirilmesi, **Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:8, Sayı:2, 2015, s.90-117.

U.S. Relations With the Republic of Korea, U.S Department of State Diplomacy in Action, <https://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2800.htm> , (09.01.2018).

Ulusoy, Ahmet. Devlet ve Kalkınmanın Nedenleri, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:47, Sayı:3, 1992, s.343-352.

Ünal, Uğur. **Sultan Abdülaziz Devri Osmanlı Kara Ordusu**, Türk Tarih Kurumu, 1.Baskı, 2016.

Ünay, Sadık. **The Political Economy of Development Planning in Turkey**, Nova Science Publishers, 2006.

Ünay, Sadık. Uluslararası Sistem ve İç Dönüşüm: Osmanlıdan Cumhuriyete Türkiye'nin Kalkınma Sorunsalı, **Akademik Araştırmalar Dergisi**, Cilt:12, Sayı:45, 2010, s.109-131.

Ünay, Sadık. ve Dilek, Şerif. **Yeni Korumacılık ve Ticaret Savaşları**, SETA Yayınları, Analiz Sayı:228, 2018.

Üstünel, Besim. **Ekonominin Temelleri**, İstanbul: Dünya Yayınevi, 5. Basım, 1988.

W. Snyder, Wayne. Turkish Economic Development, The First Five Plan, 1963-1967, **The Journal of Development Studies**, Cilt:6, Sayı:1, 2007, s.58-71.

What Does Güney Kore Exports(1971), https://atlas.media.mit.edu/tr/visualize/tree_map/sitc/export/kor/all/show/1971/ ,(16.03.2018).

What Does Turkey Exports, Atlas Media, https://atlas.media.mit.edu/en/visualize/tree_map/sitc/export/tur/all/show/1963/ , (12.01.2018).

Wong Lee, Jong. The Impact of Korean War on The Korean Economy, **International Journal of Korean Studies**, Cilt:5, Sayı:1, 2001, s.97-118.

Woo-Cummings, Meredith. **The Developmental State**, Cornell University Press, 1999.

Yavilioğlu, Cengiz. Geri Kalmışlık Olgusu ve Ekonomisttik Kalkınma Teorileri, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt:3, Sayı:2, 2002, s.49-69.

Yazıcı, Kuddisi. Dünyadaki Kamusal Planlama Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Öneriler, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, Cilt:13 Sayı:1, Ocak 2015, s.256-282.

Yılmaz, Ali. Türkiye’de İşsiz Nüfus, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt:15, Sayı:1, s.43-56.

Yılmaz, Esra. Cumhuriyetten Günümüze Büyüme, **Milliyet Gazetesi**, 5 Temmuz 2013.

Yoo, Ilho. Experience with Tax Reform in The Republic of Korea, **Asia-Pacific Development Journal**, Cilt:7, No:2, 2000, s.75-104.

Yoo, Ilho. Korea’s Economic Development: Lessons and Suggestions for Developing Countries, **Korean Social Science Journal**, Cilt:35, Sayı:1, 2008, s.31-63.